T.C
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RESİM ANA SANAT DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

MISIR SANATI VE GÜNÜMÜZ RESMİNDE KEDİ FİGÜRÜ

ECEM AYDIN

TEZ DANIŞMANI
Doç. KEREM İŞCANOĞLU

EDİRNE 2021

Tezin adı: Mısır Sanatı ve Günümüz Resminde Kedi Figürü
Hazırlayan: Ecem AYDIN

ÖZET

Mısır sanatı tarihinde kedi figürünün değerli kılındığı ve birçok sanat yapıtlarında kullanıldığı görülmektedir. Mısır sanatı, kedinin ilk defa tanrısallaştığı dönem olarak eserlerde yer almaktadır. Mısır'da insandan daha değerli kabul edilen kedinin birçok yapıtta konu olduğu bilinmektedir. Bu çalışmada, resim ve heykel gibi sanat yapıtlarında gördüğümüz kedi imgesinin ifade edildiği Mısır sanatında sanatçıların yapıtlarındaki anlamlar araştırılarak, Mısır tarihinde kedinin anlam ve tarihsel önemi ile günümüz sanat dünyasında kullanılan anlamlarının zaman içerisinde uğradığı değişim değerlendirilecek, çağdaş sanatçıların eserlerindeki yeri analiz edilmeye çalışılacaktır. Günümüz sanat tarihindeki ressamların resimleri incelenerek bu analiz sonucunda kedi figürünü Mısır sanatındaki yerinin anlaşılmasının günümüze hangi anlamlar ve üsluplar ile yansıtıldığı değerlendirilecektir.

Yapılan araştırma kedi figürünün Mısır sanat tarihi sürecinde ki biçim, içerik, üslup olarak gelişiminin incelenmesi ve bu inceleme ışığında günümüz sanatındaki yerinin değerlendirilmesi ve dönemsel anlam farklılıklarının sanat yapıtı izleyicilerine kattığı ifadeler açısından önemli referanslar sunulmaktadır. Günümüz de çağdaş sanatçılar yapıtlarında kedi figürünü birbirinden farklı konularla ele aldıklarını görmekteyiz. Mısır'da dini açıdan öneme sahip olan kedi putlaştırılırken, günümüz sanatçıları tarafından ruhani ve duygusal nesne olmak yerine ifade biçimi haline geldiği gözlemlemektedir.

Anahtar kelimeler: Mısır sanatı, Mısır kedileri, kedi figürü, çağdaş sanat

Name of Thesis: Cat Figure in Egyptian Art and Contemporary Painting
Prepared by: Ecem AYDIN

ABSTRACT

In the history of Egyptian art, it is comprehended that the cat figure was made valuable and used in many artworks. Egyptian art is included as the period when the cat was deified for the first time in the artworks. It is known that the cat, which is considered more valuable than human in Egypt, was used as subject of many artworks. In this study, the meanings of cat figure used by artists in their works such as paintings and sculptures in Egyptian art will be examined; the meaning and historical importance of the cat in Egyptian history and the change of meanings of it being used in today's art world over time will be evaluated; the place of it in works of contemporary artists will be analyzed. The paintings of painters in today's art historywill be examined, and it will be evaluated that the understanding of the place of cat figure in Egyptian art is reflected today in which meanings and styles.

This study provides important references in scope of the examination of the development of the cat figure in form, content and style in the Egyptian art history process, and the evaluation of its place in today's art in the light of this examination, and in the terms of the expressions that the periodic differences of meaning contribute to the viewers of the artwork. Today, we see that contemporary artists handle the cat figure in their works with different perspective from each other. It is observed that while the cat, carries religiously important in Egypt, is idolized, it has become a form of expression rather than a spiritual and emotional object by today's artists.

Key words: Egypt art, Egyptian cats, cat figure, contemporary art

ÖNSÖZ

Kedi imgesi birçok toplumda farklı anlamlarla yapıtlarda konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Antik Mısır sanatında kedi yüceltme kavramı üzerinde yoğunlaşırken günümüz sanatında farklı sanatçılar tarafından farklı anlam yüklemeleri ile izleyicilerle buluşmaktadır.

Antik Mısır döneminde sanatçılar, tanrısallaşan kedi imgesini bir amaç için resmederek yüceltme kavramı üzerinde durmuşlardır. Güncel sanata bakıldığında çağdaş sanatçılar, kedi figürünü yüceltmeden çok onu bir araç olarak kullanarak imge üzerinden bir anlatım yaptıklarını görmekteyiz. Günümüz modernitesi kavram üzerinde durarak her sanatçının belirlediği imge ile anlatım yoluna gitmektedir.

Bu tezin araştırma konusu olan kedi figürü Antik Mısır'da kullanılan anlamının günümüz sanatında kedi figürünü ön plana çıkaran sanatçılar tarafından anlam olarak nasıl değiştiğini ve izleyiciye neler aktarmak istedikleri amaçlanmaktadır.

EDİRNE, 2021

İÇİNDEKİLER

ÖZET…...……I
ABSTRACT…...…….II
ÖNSÖZ…...……....III
İÇİNDEKİLER…...……..IV
GÖRSEL LİSTESİ……...VI
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ…...……..XIII
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ…….…….…...XIV
GİRİŞ……...1

1. BÖLÜM: MISIR SANATINDA KEDİNİN ÖNEMİ

1.1 Kedinin Evcilleştirilmesi ……..2
1.2 Kedinin Mısır İçerisindeki Tarihi Süreci……..6

2. BÖLÜM: FİRAVUN VE MISIR HALKI İÇİN KEDİ

2.1 Firavun için Önemi……...7
2.2 Halk için Kedi……...9

3. BÖLÜM: MISIR'IN KEDİ MUMYALARI

3.1 Kazılarda Çıkarılan Kedi Mumyaları…….....11
3.2 Kedi Mumyalarına Ait Örnekler…….17

4. BÖLÜM: MISIR SANATINDA KEDİ

4.1 Sanat İçerisindeki Önemi……20
4.2 Resim, heykel, fresk ve kabartmada betimlenmiş kediler……...26

5. BÖLÜM: MISIR'IN KEDİLERİ

5.1 Mau Kedisi……..37
5.2 Felis Silvestris Lybica ……39
5.3 Felis Chaus……..41
5.4 Sfenks Kedisi……..42

6. BÖLÜM: MISIR'IN KEDİ TANRI VE TANRIÇALARI

6.1 Kedi Tanrıça Bastet…….43
6.2 Sekhmet ……..45
6.3 Maahes……50

6.4 Mafdet…….51

7. FARKLI KÜLTÜRLERDE KEDİYE BAKIŞ

7.1 Mısır Kültürü Dışındaki Dönem ve Kültürlerde Kedi ……...52

8. BÖLÜM: GÜNÜMÜZ RESMİNDE KEDİ İMGELERİ.

8.1 Kedi Resmeden Sanatçılar ve Resimlerden Örnekler …… 64

8.1.1 Gwen John (1876-1939)……..65

8.1.2 Paul Klee (1879 –1940)……..66

8.1.3 Pablo Picasso (1881-1973)……..68

8.1.4 Balthus (1908-2001)……...71

8.1.5 Dame Elizabeth Blackadder (1931 -)…….72

8.1.6 Andy Warhol (1928-1987)……..74

8.1.7 Susan Herbert (1945-2014)…….76

8.1.8 Neş'e Erdok (1940-)…….…… 77

9. BÖLÜM: KEDİ FİGÜRÜNE SANATÇILAR TARAFINDAN KAZANDIRILAN ANLAMLAR

9.1 Antik Mısır Sanatı'nda Ve Çağdaş Dönem Arasında Kedi Figürüne Mukayeseli Bakış Ve Farklılıkların İncelenmesi……78

UYGULAMA…….82

SONUÇ……....91

KAYNAKÇA…….94

GÖRSEL LİSTESİ

Görsel 1: *Günümüz tekir kedisine benzeyen vahşi kedi Felis Silvestris Lybica*
https://observation.org/species/644068/.....3
Görsel 2: *Çin'de Shanxi'de MÖ 3200-2800 yıllarına tarihlenen Wuzhuangguoliang Neolitik yerleşiminde bulunan evcil kedi kafatası*
https://arkeofili.com/kediler-misirdan-ayri-olarak-5000-yil-once-cinde-de-evcillestirildi/....4
Görsel 3: *Felis Silvestris Lybica*
http://www.felidaefund.org/?q=species-africanasianwildcat.....4
Görsel 4: *Kediye olan inanış ve anma günleri, Antik Mısır*
https://www.dunyadinleri.com/tr-TR/mitoloji/antik-misir-mitolojisi/oku_antik-misirda-kedilerin-onemi.....11
Görsel 5: *2018 yılında arkeologlar tarafından keşfedilen Sakkara bölgesinde yapılan kazılarda ortaya çıkarılan kedi mumyası*
https://arkeofili.com/misirda-mumyalanmis-aslan-mumyalari-kesfedildi/.....12
Görsel 6: *Sakkara kazılarında çıkarılan mumyalar -Mohamed Abd El Ghany/Reuters*
https://arkeofili.com/wp-content/uploads/2018/11/bok4.jpg.....12
Görsel 7: *Kedi Mumyası - Khaled Desouki/AFP*
https://arkeofili.com/wp-content/uploads/2018/11/bok7.jpg.....13
Görsel 8: *Arkeolog kedi mumyalarını temizliyor. Khaled Desouki/AFP*
https://arkeofili.com/wp-content/uploads/2018/11/bok2.jpg.....13
Görsel 9: *Mezardan Çıkarılan Kedi Heykeli - Khaled Desouki/AFP*
https://arkeofili.com/antik-misir-mezarinda-mumyalanmis-kediler-ve-bok-bocekleribulundu/.....14
Görsel 10: *Kazıda yapılan temizleme çalışması*
https://arkeofili.com/wp-content/uploads/2018/11/bok1.jpg.....15
Görsel 11: *Kedi Mumyası*
https://arkeofili.com/antik-misir-mumyasinda-uc-kedinin-kalintilari-bulundu/.....16
Görsel 12: *Kedi Mumyası ,M.Ö. 332-30, Abydos The British Museum*
http://www.kedidefteri.com/wp-content/uploads/2011/04/kedi-mumyalari03.jpg.....17
Görsel 13*: Giza kentinden Sakkara kazı alanından çıkarılan kedi mumyaları*
https://www.arkeolojikhaber.com/haber-sakkaradaki-arkeoloji-kazilarinda-75-kedi-mumyasi-bulundu-23987/.....17

Görsel 14: *Mezarda yer alan kedi mumyaları, Mısır eski eserler bakanlığı*
https://arkeofili.com/wp-content/uploads/2018/11/bok9.jpg.....18
Görsel 15: *Giza kentinde kazılarda rastlanmış üç adet bir arada bulunan kedi mumyaları,2019*
https://www.haber7.com/dunya/haber/2918554-Mısırda-kedi-heykelleri-ve-mumyalari-bulundu.....18
Görsel 16: *Aslan yavrusu mumyası,2019*
https://arkeofili.com/wp-content/uploads/2018/11/bok9.jpg.....19
Görsel 17: *Aslan yavrusu mumyası 16. görselin yakın detayı,2019*
https://www.indyturk.com/node/95861/k%C3%BClt%C3%BCr/m%C4%B1s%C4%B1rda-25-sand%C4%B1k-dolusu-kedi-mumyas%C4%B1-bulundu ……..19
Görsel 18: *Kaz Güden Kedi, İ.Ö 1150, The British Museum, Papirüs detay*
http://wutheringexpectations.blogspot.com/2009/11/egyptian-cats-doing-unusual-things.html.....28
Görsel 19: *Yılan Apopi Öldüren Kedi, Hunufer'in Ölüler Kitabı, Yaklaşık M.Ö. 1250, Memfis The British Museum*
https://cuddlywumps.blogspot.com/2014/09/the-egyptian-god-who-became-cat-to-kill.html.....29
Görsel 20: *Sandalye altındaki Kedi, Kedi Bastet'in imgesi alçak baskı, Stel parçası, Theban Era, 1450 BC Floransa Arkeoloji Müzesi*
https://www.thegreatcat.org/theban-tombs-home-to-fantastic-representations-of-cats/....30
Görsel 21: *Sandalye altında avını parçalayan kedi imgesi, Nakht'ın mezarı, Yaklaşık M.Ö. 1400*
http://cdn.sci-news.com/images/enlarge3/image_4972_2e-Ancient-Cats.jpg.....31
Görsel 22*: May'ın mezarında ki resimden evcil bir kedi (May'ın mezarı, yaklaşık M.Ö. 1450.)*
https://talesofancientegypt.blogspot.com/2012/01/some-cats-ofancient-egypt-large-and.html.....32
Görsel 23: *Anne kedi ve Ipuy'un kucağındaki yavrusu ,İpuy'un mezarına ait duvar resmi, Yaklaşık M.Ö. 1250, Deir El-Medina, Yeni krallık,Kağıt üzerine tempera,50,1cm, 77,2cm*

https://www.getdailyart.com/23686/unknown-artist/son-and-daughter-offer-bouquet-of-amun-to-ipuy.....33

Görsel 24: *Bataklıktaki av sahnesinden detay, Nebamun mezarına ait duvar resmi, Mezar sahibi kızı ve eşi ile birlikte sarı renkteki kedi papirüs bitkileri arasında yer alır, Dini resim ,Yaklaşık M.Ö. 1350, Teb The British Museum,dönem: 18. Hanedan*

https://indianapublicmedia.org/amomentofscience/ancient-egyptian-cat-lovers.php.....35

Görsel 25: *Bataklıktaki Kedi, M.Ö1900 dolayları, 3. Khunumhotep'in mezarına ait duvar resmi, Beni Hasan The Egypt Exploration society.*

https://www.thegreatcat.org/cat-mummies-and-tomb-paintings-at-beni-hassan/.....35

Görsel 26: *Anne ve Yavruları, Bronz Heykel ,M.Ö 664-30 sonrası, Brooklyn Müzesi, Charles Edwin Wilbour Fund*

https://www.brooklynmuseum.org/opencollection/objects/4036.....36

Görsel 27: *Benekleriyle dikkat çeken Mısır'ın Mau'su*

https://benimhayvanlarim.com/irklar/kediler-irklar/antik-misir-doneminde-kedilerin/.....37

Görsel 28*: Felis Silvestris Lybica*

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/89/Felis_silvestris_lybica_1.jpg.....39

Görsel 29: *Tekir Kedisi*

https://tr.wikipedia.org/wiki/Tekir_(kedi).....40

Görsel 30*: Felis Chaus (sazlık kedisi)*

https://www.flickr.com/photos/vaidyarupal/14800973889/.....41

Görsel 31*: Sfensk kedisi*

https://dergice.com/tuysuz-sfenks-kedileri-hakkinda-enteresan-gercekler.....42

Görsel 32: *Gayer-Andreson Kedisi (Heykel, onu bağışlayan koleksiyoncunun adıyla anılıyor.) M.Ö. 664-30, Bronz, The British Museum*

https://gorgondergisi.com/kedilerin-tarihi-gecmisten-gunumuze-kediler/.....43

Görsel 33: *Anne ve Yavruları, Bronz Heykel, İ.Ö 664-525, Mısır, Calouste Gulbenkian Foundation Museum, 25,5cm, 55,3cm*

https://gulbenkian.pt/museu/works_museu/gatos/……..…….....44

Görsel 34: *Ramses; Ptah, Sekhmet ve Nefertem'in karşısında, Büyük Harris papirüsü, 3. illüstrasyon ,20.sülale, 19. Hanedan,Yaklaşık M.Ö. 1150, The British Museum*

https://www.shmoop.com/nefertem/photo-ramses-iii-visit.html.....46

Görsel 35: *Kraliyet Aslanı ,(Soleb'de yer aslan çiftlerinden biri) ,18. Sülale, M.Ö. 1350 ,Kırmızı granit ,Uzunluk 117cm, The British Museum*

https://www.britishmuseum.org/collection/image/775539001.....46

Görsel 36: *Sekhmet'in Başı, Mısır Yeni Krallığı, 18. Hanedan, III. Amenhotep Saltanatı, MÖ 1391-1353, Gift of The John Huntington Art and Polytechnic Trust; Creative Commons*

https://arkeofili.com/antik-misirlilar-neden-kedilere-takintiliydi/.....48

Görsel 37: *Mısır Tanrıçası Sekhment'in dört farklı heykeli, aslan başlı tanrıça*

https://www.flickr.com/photos/dameboudicca/3335404930.....48

Görsel 38: *Aslan tasviri*

https://keyfimineseri.blogspot.com/2017/03/antik-msrdaki-onemli-simgeler-ve.html.....49

Görsel 39: *Maahes'in Aslan başlı temsili heykeli, Naturhistorisches Müzesi'nde Viyana, MÖ 664–525*

https://en.wikipedia.org/wiki/Maahes.....50

Görsel 40: *Mafdet*

https://tr.wikipedia.org/wiki/Mafdet#/media/Dosya:Anubis_attending_the_mummy_of_Sennedjem.jpg.....51

Görsel 41: *Üç Kedi, Ashmole Hayvanlar Kitabı'nda, 12. yy sonu, 13.yy başı Bodleian Library Oxford*

http://attribution.party/.....53

Görsel 42: *Kraliyet İskoçya Bayrağı*

https://en.wikipedia.org/wiki/Royal_Banner_of_Scotland#/media/File:Royal_Banner_of_Scotland.svg.....54

Görsel 43: *Leonardo da Vinci, Kedi eskizleri, Kediler ejderha ve öteki hayvanlar, Kağıt üzerine mürekkep ve siyah kömür çalışması, 27,1x20,4cm, 1513-1515*

https://www.e-skop.com/skopbulten/leonardonun-kayip-kedisi/3713.....55

Görsel 44: *Sanatçının hastalanmadan önceki kedi çizimi*

https://www.atlasobscura.com/articles/before-cat-memes-there-were-louis-wains-controversial-cat-illustrations.....56

Görsel 45: *Hastalığın başladığı evreden süre gelen kedi çizimleri*

https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Dosya:Louis_wain_cats.png.....57

Görsel 46: *Maneki Neko Heykelciği*
http://www.kibrishabersitesi.com/yasam/gecmisten-gunumuze-kedilerin-dunya-sahnesindeki-yeri/39628.....58
Görsel 47: *Katsushika Hokusai, Kediler„Japon tahta baskı, 18,4x13,3cm, 1815-1865*
https://www.artsy.net/artwork/katsushika-hokusai-cats..... 59
Görsel 48: *Hint Tanrıçası Sasht*
https://listelist.com/kedilerin-tarihi/.....60
Görsel 49: *Osmanlı Minyatürlerinden Hz Muhammed'in kedisi Müezza'nın resmi*
http://lepetitmondeatalante.blogspot.com/2008/11/compagnons-et-chats-clbres-1.html…62
Görsel 50: *Gwen John, Kara Kedi Tutan Genç Kadın, T.Ü.Y.B, New York Metropolitan Sanat Müzesi'nde, 1918-1922*
https://www.britannica.com/biography/Gwen-John.....65
Görsel 51: *Gwen John, Kedi, Kağıt Üzerine Suluboya, 12x16cm, 1904-1908*
https://www.tate.org.uk/art/artworks/john-cat-t00156……..66
Görsel 52: *Paul Klee, Kedi ve Kuş, Tuval Üzerine Yağlıboya ve Mürekkep, 38,1x53,2cm, Museum of Modern Art (MoMA), New York City, 1928*
https://www.wikiart.org/en/paul-klee/cat-and-bird.....66
Görsel 53: *Pablo Picasso, Kuş Yakalayan Kedi ,1939*
http://blog.healthywildlife.ca/effects-of-domestic-cats-on-wildlife-2/……..68
Görsel 54: *Pablo Picasso, Crazy Woman with Cat ,1901*
https://co.pinterest.com/pin/556898310153070005/.....69
Görsel 55: *Pablo Picasso, Kadın ile Kedi,Kağıt Üzerine Pastel, 1900*
https://www.wikiart.org/en/pablo-picasso/woman-with-cat-1900.....70
Görsel 56: *Pablo Picasso, Cat Drawing*
https://www.johnnytimes.com/picasso-art-bio-cat/pablo-picasso-cat-drawing/.....70
Görsel 57: *Balthus Otoportre, Kedilerin Kralı,T.Ü.Y.B, 71x48cm, 1935*
https://www.wikiart.org/en/balthus/the-king-of-cats-1935.....71
Görsel 58: *Elizabeth Blackadder, Üç Kedi,72,5x86cm,1992*
https://www.mutualart.com/Artwork/a-study-of-cats/958C04E8F30010BE.....72
Görsel 59: *Dame Elizabeth Blackadder, İpek Yastığın Üzerindeki Kedi, 2010,*
https://www.pinterest.co.uk/rebec10/dame-elizabeth-blackadder.....73

Görsel 60: *Andy Warhol, Sam Adlı 25 Kedi ve Bir Mavi Kedicik Adlı Sanat Kitabından Çizimlerden İki Görseller Sam ve Mavi Kedi*
https://www.thecut.com/2017/04/photos-andy-warhol-25-cats-name-sam-and-one-blue-pussy.html.....74
Görsel 61: *Andy Warhol, Kitap Kapağı, Sam Adlı 25 Kedi ve Bir Mavi Kedicik, 14x11inç, 1954*
https://www.brainpickings.org/2014/10/29/25-cats-name-sam-and-one-blue-pussy-andy-warhol-
mother/.....75
Görsel 62: *Susan Herbert, Aziz Catherine (Raphael), Kağıt Üzerine Suluboya, 10x8inç*
https://chrisbeetles.com/artwork/20519/st-catherine-raphael.....76
Görsel 63: *Neş'e Erdok, Kedili Kadın, T.Ü.Y.B, 100x80cm, 2018*
http://www.neseerdok.com.tr/resimler.asp?g_id=52&s=1&r=473&l=.....77
Görsel 64: *Ecem Aydın, "Eftalya ve Kedi", T.Ü.Y.B, 80x90cm*
2020……83
Görsel 65: *Ecem Aydın "Yiğit ve Minnoş", T.Ü.Y.B, 35x50cm,*
2020……83
Görsel 66: *Ecem Aydın, "Aile", T.Ü.Y.B, 116x140cm,*
2017……87
Görsel 67: *Ecem Aydın, "Huzur", T.Ü.Y.B, 100x100cm,*
2017……84
Görsel 68: *Ecem Aydın ,"Beyaz kedi ve Kız", T.Ü.Y.B, 50x60cm,*
2017……84
Görsel 69:*Ecem Aydın, "Arkadaş", T.Ü.Y.B, 70x100cm,*
2017……85
Görsel 70: *Ecem Aydın, "Sfenks", T.Ü.Y.B, 90x110cm,*
2018……85

Görsel 71: *Ecem Aydın, "Savaş ve Barış", T.Ü.Y.B, 130x160cm, 2018……86*

Görsel 72: *Ecem Aydın, "Kedi serisi 1", Kağıt üzerine desen, 21x29cm, 2020……86*

Görsel 73: *Ecem Aydın, "Kedi serisi 2", Kağıt üzerine kuru kalem, 21x29cm, 2020……87*

Görsel 74: *Ecem Aydın, "Kedi serisi 3", Kağıt üzerine desen, 21x29cm, 2020……87*

Görsel 75: *Ecem Aydın, "Kedi serisi 4", Kağıt üzerine desen, 21x29cm, 2021……88*

Görsel 76: *Ecem Aydın, "Kedi serisi 5", Kağıt üzerine desen, 21x29cm, 2021……88*

Görsel 77: *Ecem Aydın, "Tekir kedi", Kağıt üzerine desen, 21x29cm, 2021……89*

Görsel 78: *Ecem Aydın, "Tekir kedi", Kağıt üzerine desen, 21x29cm, 2021……90*

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Bu çalışmada kedi figürünün antik Mısır tarihi sürecinde biçim, içerik olarak anlam kaymalarının ve değişimlerinin incelenmesi, güncel sanattaki kedi imgesinin anlam ve ifadelerinin dönemsel ayrımlarının anlam farklılıklarının araştırılması amaçlanmaktadır.

Kedi figürünün evcilleştiği en eski tarih olarak bilinen 4000 yıl önce Antik Mısır'da kedi, resim, heykel gibi birçok sanat yapıtlarına konu olmuştur. Kedi imgesi Antik Mısır'da değerli bir varlık olarak görülmüş ve o döneme ait sanatçılar tarafından bir anlatım biçimi olarak kullanılmış, günümüze kadar taşınan kedi imgesi ise anlam farklıklarına uğrayarak önemli bir anlatım dili olmuştur. Günümüze kadar gelen kedi figürünün sanat yapıtlarında farklı konu ve üsluplar ile ele alındığı görülmüştür. Bu yapıtların incelenerek tarihi süreci içerisindeki gelişimi ile günümüzde bu imgenin sanat yapıtlarında kullanılan farklı anlamlar yönünden analiz edilmesi, iki dönem arasındaki farklılıklar kıyaslanarak değerlendirilecektir. Bu çıkan bulgular soncunda günümüzde yeni figür anlayışı ile çalışan, resimlerine konu edecek sanatçılara ışık tutması açısından kaynak olacaktır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışmada araştırma yöntemi genel olarak bakıldığında literatür tarama gözlem sonucunda çıkarsama ve deneyimleme olarak düşünülmektedir. Antik Mısır da fazlaca yer verilmiş kedi figürünün araştırılması ve günümüz sanatçılarında kedi imgesine yer verilmiş eserlerin literatür kaynaklarından elde edilmiş bilgilerden oluşmaktadır. Antik Mısır'a ait Türkçe bilgilerin kısıtlı olmasından dolayı yabancı kayaklardan çevrilen bilgilere yer verilmiştir. Antik Mısır'da sanatçılar tarafından tasvir edilmiş kedi motiflerinin analizleri, görsel olarak örneklendirmeler yapılarak verilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmada farklı dönemlerde ele alınan kedi imgesinin araştırmasında yabancı kaynaklı internet sitelerinden de bilgiler yer almaktadır. Sanat içerikli tez çalışması literatür araştırmaların yanı sıra Türk ressamlarından kedi figürünü öne çıkaran başlıca isimlerin sergi, müze ve atölyelerine gidilerek yaptıkları eserler üzerinden analizlerine de yer verilmiştir. Tez çalışmasında Lisans ve Yüksek Lisans sürecinde İstanbul'da kedi figürü konusunu ele alan sanatçıların sanat etkinliklerinden görsel kaynaklarda bulunmaktadır. Tez çalışmasının içindekiler bölümünde yer alan uygulama ve deneyimleme kısmında sanatçıların eserlerinden örnekler ve denemelere yer verilerek görsel kaynak olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

Antik Mısır, çöllerle çevrili Nil'in kıyı şeridi boyunca uzanan topraklara yerleşmiş her alanda ve disiplinde kendini geliştirmiş bir topluluktur. Etnik kültür değerleri, dini inançları, aynı şekilde sanat yapıtları bugünden çok uzakta olan medeniyetlerdendir. Hayatın her alanında dine önem veren, çok tanrılı dini inanca sahip olan uygarlığın sanatta da ölümle bağlantılı eserlerin ortaya çıkarmasının sebebinin dini inançlarına dayandığı aşikardır. Ölüm ve yaşam arasındaki köprüyü kurmak adına yapılan eserler o dönemde sanat yapmak için değil bütünüyle dine bağlı sahnelerden oluşmaktadır. Mısır'da sanatçılar kendi üsluplarını esere yansıtamaz, her şey Mısır kuralları ve disipliniyle oluşturulurdu. Sanat eserlerini incelediğimizde birçok obje ve nesne olmasına rağmen dikkati çeken konuların başında kedi imgesini görmekteyiz. Kedi Mısır halkı için kutsanmış canlılar içinde en üst sırada yer almaktadır. Yaşamlarının her alanlarında onlara eşlik etmiş; evlerinde, tapınaklarında, kutsal saydıkları tanrı, büst ve imgelerinde kedi figürüne yer vermişlerdir. Kediyi başka disiplinler içerisinde işlemiş sanatçıları, günümüze çok uzak kavramlarla oluşturdukları yapıtları, o dönemdeki insanlar için ne denli önemli kılındığını, sanatçının yorumundan çok farklı kurallar çerçevesinde oluşturulduğunu görmekteyiz. Sanatçı tarafından yaratılan kedi amaca hizmet etmekte olup tanrı imajında yaratıldığı ve halk tarafından kutsandığı eserlerde ifade edilmektedir. Sanatçının oluşturduğu her imge simgesel bütünü meydana getirmektedir. Mısır yapıtlarında her varlık stilize edilerek aktarılır, kişiler mertebeye göre ölçütlendirilmiştir. Her aile mezarında yer alan kedi bir aile bireyi olarak görülmüş, hatta üstün tutulmuştur. Bedenin korunması ve diğer dünyada ebediyen yaşaması için yapılan mumyalama yöntemi kediler için de yapılmıştır. Mısır dediğimizde ilk akla gelen imgelerden olan kedi, sanat ve dinin içerisinde yer almış en önemli olgulardandır.

1. BÖLÜM: MISIR SANATINDA KEDİNİN ÖNEMİ

1.1 Kedinin evcilleştirilmesi

Tarihin başından itibaren insanların kedilere hayranlıkları bilinir, kedilere duydukları ilgi gözlenir. Tarihe göz gezdirdiğimizde kedigillerin 20 milyon yıllık uzun bir geçmişi olduğu görülür. İlk yaşayan kedilerin Oligacene (kılıç dişli kediler) ortaya çıkış döneminde Afrika'da yaşadığı düşünülmekteyken, yırtıcı kaplan Halaphonesus ve günümüz kedisi Dimictisti olarak iki tür dile getirilmiştir Evcil kedilerin ne zaman ne dönemde ortaya çıktığı kesin olarak bilinmemekle birlikte eski edinilmiş bilgilerde kedilerin 5000 yıl kadar var oldukları ve Mısır'dan geldiği düşünülen bilgiler arasındadır.[1].

Bu vahşilerin habitatta hayatta kalmak için avlanarak beslenme ihtiyaçlarını karşılamış olduklarını bilmekteyiz. Doğada özgürce insanlıktan uzak barınarak hayatlarını sürdürmüş oldukları bilinmektedir. Kedilerin eşsiz pençeleri ve esnek vücutlarıyla avını etkisiz hale getirebilecek güce sahip olmaları onların doğada iyi bir avcı olmalarını sağlamıştır. Kediler yiyecek bulmak için tarım bölgelerinde bulunurken ilk insanlarla ilişkilerinin başladığı görülmektedir. İnsanların bulunduğu yerlerde barınmaya başlayan kedilerin zamanla alışmış oldukları düşünülmektedir.

Kediler bağımsızlığını ve yalnızlığını koruyan ırk olarak karşımıza çıkar; insanlarla olan ilişkisi çok kolay olmadığı gözlemlenir. Köpekler kedilerden önce evcilleştirilmiştir. Kedilerin aksine sürü olarak avlanırlar; kediler ise köpeklerin aksine yalnız avlanmayı tercih ederler.[2]

2007 yapılan araştırmalarda kedi genetiği incelenerek ulaşılan bilgiler M.Ö 8000 yıllarında evcil kedilerin, Afrika yaban kedisi Felis Silvestris Lybica soyundan türediğini düşünülmüştür.[3]

---

[1]http://www.kadimdostlar.com/topic/31942-mysyrda-kedi-evcil-kedilerin-nasyl-ve-ne-zaman-ortaya-cyktydhy-tam-olarak-bilinmiyor-ancak-en-eski-kayytlar-evcil-kedilerin-5-bin-yyldyr-var-olduklaryny-ve-mysyrdan-geldidhini-goesteriyor/ adresinden 01.03.2021 tarihinde edinilmiştir.

[2] https://tr.wikipedia.org/wiki/Evcil_hayvanlar adresinden 01.03.2021 tarihinde edinilmiştir

[3]https://ipfs.io/ipfs/QmQP99yW82xNKPxXLroxj1rMYMGF6Grwjj2o4svsdmGh7S/out/A/Kedi.html adresinden 01.03.2021 tarihinde edinilmiştir.

Görsel 1: Günümüz Tekir Kedisine Benzeyen Vahşi Kedi Felis Silvestris Lybica

Yapılan başka bir araştırmada kedilerin genleri üzerinde yoğunlaşılmış; araştırmaya göre kedilerin insanlarla bir arada yaşamalarından sonraki süreçte değişim göstermedikleri dile getirilmiştir.Evcil kedilerin çoğalarak yayılmasıyla ilgili yapılan araştırmalarda kediler üzerindeki DNA'lar incelenerek ulaşılan verilerde kedilerin evcilleşmeden öncede insanlarla birlikte yaşadığı düşünülmektedir. Vahşi kediler ile evcil kediler arasında belli başlı küçük değişiklikler olduğu ama benzer özellikler taşıdıkları düşünülmektedir Araştırmacılar 9000 bin yılında yaşamış Antik Roman'dan günümüze kadar gelmiş ve Mısırın mumyaları ile vahşi kedilerinde içinde yer aldığı 200'den fazla kedinin DNA'sını incelenmiş, bu araştırma sonucunda da ulaşılan bilgiler iki kedi soyunun da günümüz kedisiyle bağlantılı olduğu gözlenmiştir.[4]

Çin'de M.Ö. 3500, yapılan kazılarda çıkarılan fosiller incelenmiş, çıkarılan kedinin hangi türe ait olduğu incelenerek Ortadoğu'da en eski evcilleştiği düşünülen vahşi kedilerle akrabalıkları olup olmadığı incelenmiştir. Çin'in tarım bölgesinde gerçekleşen kazılarda çıkarılan kediler üzerinde yapılan bulgular sonucu kemiklerin Pars kedisine ait olduğu ortaya çıkmıştır. Pars kedisinin Afrika yaban kedileriyle akrabalığı olduğu bilinmektedir. Yapılan araştırmalarda kedilerin M.Ö. 3000'lerden daha eski Çin de evcilleşebileceğine dair bilgiler edinilmiştir. Bu bulgular göstermektedir ki Çin'de de Orta Doğu ve Mısır'ın tarım bölgesi olması ve o

[4]https://arkeofili.com/antik-dnaya-gore-kediler-evcillesmeye-kendileri-karar-verdi/adresinden 02.03.2021 tarihinde edinilmiştir.

dönemde kedilerle insanlar arsındaki ilişkinin güçlenmesi bezer nitelikler taşımaktadır. M.Ö 9000- 7000 yıllarında kedilerin, Orta Doğu ve Mısır köylerinde tarımla uğraşan yerlerle ilişki kurmaya başladıklarını düşünülmektedir. [5]

Görsel 2: Çin'de Shanxi'de M.Ö 3200-2800 Yıllarına Tarihlenen Wuzhuangguoliang Neolitik Yerleşiminde Bulunan Evcil Kedi Kafatası.

Vahşi kedilerle günümüz kedileri arasında akrabalıkların olduğu düşünülmektedir. Mısırın vahşi kedileri insan yaşamları içinde yer almış zamanla evirilmiş ve insanların en yakın arkadaşları olmuştur. Günümüzde yaşayan evcil kedilerin akrabalıkları olduğu vahşilerden gelen genlerden atalarında olan vahşi davranışların devam ettiği görülür. Günümüzün kedileri evlerde beslenilen veya doğadaki kediler avlanmaya devam ederler.

Görsel 3: Felis Silvestris Lybica

[5]https://arkeofili.com/kediler-misirdan-ayri-olarak-5000-yil-once-cinde-de-evcillestirildi/adresinden 04.03.2021 tarihinde edinilmiştir.

Çöl kedisi Felis Silvestris Lybica, Felis Silvestris yaban kedisinin bir alt türdür. Afrika ve Orta doğu yaban kedisi Felis Silvestris Lybica ve sazlık kedisi Felis Chaus olarak bilinen o döneme ait bu yırtıcılar, Nil Vadisi boyunca tarım bölgelerinde barınmış ve avlanmıştır.[6]

Kedilerin ilk Mısır'da evcilleştirildiği bilinse de tarihte Mısır halkı için değerli görülen kedinin varlığının aslında daha eskiye dayandığı yapılan başka bir araştırmada ortaya konmuştur. Vahşi kedilerin 100.000 yıldan daha fazla zaman önceye dayandığını Mezopotamya'da insanlarla yaşadığı yaklaşık M.Ö. 12.000'de köpekler, koyunlar gibi kedinin de o dönemde evcilleştirildiği son 10 yıl içerisinde yapılan kazılarda incelenmiş, ortaya çıkan kalıntılarda kedinin evcilleşmiş olabileceği düşünülmüştür. Yakın Doğu vahşi kedisinin günümüzdeki evcil kedilerin akrabası olabileceği, Mezopotamya'da çiftçilerin ambarları korumak için kedileri evcilleştirdiklerine dair kanıtları bulunmuştur. Yazar David Derbyshire'ın, 2007 tarihli bir CE araştırma projesinden yaptığı alıntı şu şekildedir: "*Araştırmada, kedigil aile ağacındaki parçaları birleştirmek için 979 vahşi ve evcil kediden toplanan DNA örnekleri kullanılmıştır. Mitokondriyel DNA işaretlerini -anne kedilerden yavrularına geçen, vahşi ve evcil kedilerin soylarının arasındaki akrabalık ilişkilerinin ne zaman birbirine en yakın olduğunu gösterebilecek, bir çeşit genetik materyal- aramışlardır*." Araştırma ekibinin başında yer alan zoolog Dr. Andrew Kitchener'a; "*Bu gösteriyor ki, evcil kedilerin kökeni -hâkim olan görüşteki gibi- Antik Mısır'a değil, düşünülenden daha eski zamanlara, Mezopotamya'ya dayanmaktadır. Vahşi ve evcil kedilerin yaşamış son ortak atası, 100.000 yıldan daha önce yaşamıştı.*" [7]

Bu araştırmanın sonucunu yorumlarsak; kedinin ilk olarak nerede evcilleştirildiği ve zaman dilimi belirsizliğini korusa da, Antik Mısır döneminde vahşi kedilerin evcilleştirildiği kesin bilinen bir gerçektir.

---

[6]https://www.worldhistory.org/trans/tr/2-466/kedilerin-tarihi---gecmisten-gunumuze-kediler/ adresinden 19.07.2020 tarihinde edinilmiştir.

[7]https://www.worldhistory.org/trans/tr/2-466/kedilerin-tarihi---gecmisten-gunumuze-kediler/ adresinden 12.04.2021 tarihinde edinilmiştir.

1.2 Kedinin Mısır İçerisindeki Tarihi Süreci

M.Ö. 3000 yıllarında kral firavun hükümdarlığında yönetilen Mısır, Nil kıyısı boyunca uzanan vadiye yerleşmiştir. Mısır'ın diğer toprakları da kemet ismiyle de anılan verimli siyah topraklar, birçok çiftçinin yaşadığı ve barındığı bölgedir. Kırmızı toprakları siyah topraktan ayıran özellik ise kırmızı torakların su ve yaşam için oldukça verimsiz olmasıdır.[8] Nil vadisi boyunca uzanan verimli siyah topraklar üzerinde tarım faaliyetleri gerçekleştiren Mısır halkı, her alanda kendini geliştirerek tarım bölgesi olarak belirlediği sulak Nil nehri boyunca uzanan kıyıda işledikleri topraklardan verimli mahsuller elde etmişlerdir. Mısır topluluklarının mahsulleri bu topraklarda ekilen tahıl ürünleri buğday, arpa, fasulye ve nohut diğer sebze ve baklagillerden oluşan ekinlerdir. Elde edilen ekinler çiftçiler tarafından toplanarak büyük ambarlarda saklanmıştır. Fazla mahsulün olması bu topluluğu depolamaya mecbur bırakmıştır. Depolardaki tahıl ambarlarının risk altına girmesiyle Antik Mısır topluluğunun farklı çözüm yolları üretmesine neden olmuş; tarım mahsullerine zarar veren haşere ve kemirgenlerin çiftçiler tarafından gözlenen vahşi kediler tarafından avlanarak uzaklaştırılması da kedilerin varlığının ön plana çıktığı dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Mısır çiftçileri bölgede rastladıkları kedilerin birçok fareyi avlamasıyla etrafta insanlığın barınması için ihtiyaç duyduğu yiyecekleri koruduğunu izlenimlemişlerdir.

Dönemin kedileri tarıma sağladıkları katkılardan dolayı dönemin ekonomik açıdan halkın refah içinde olmasını sağlamışlardır. Kedilerin köydeki tek avladığı canlının kemirgenler değil, aynı zamanda halkı tehdit eden yılanlar olduğu görülmektedir. Zehirli yılanlar tarafından da risk altında olan halk kediler tarafından korunmuş ve güvende hissetmelerini sağlamışlardır. Antik Mısır halkına yarar ve fayda sağlayan bu avcılar dini anlamda Mısır halkı için önemli görülerek yüceltilmeye teşvik etmiştir.

Antik Mısır'da kediler çok seviliyordu. Bugün bakıldığında o dönemi anlayabilmek için sanat yapıtlarına bakıyoruz. Bu yapıtları incelediğimizde çok fazla

[8]Jaromır Malek, *Ambar Muhafizlığından Güneş Tanrılığına Mısır Kedisi,* Kolektif, P Dünya Sanatı Dergisi, *Kedi ve Sanat*, Sayı:37, 2005, s.30

kediye rastlandığı; her sanat yapıtında doğanın ve çevrede gördüğümüz kedinin varlığının o dönemde ne kadar önemli bir yere sahip olduğunu da görüyoruz.

Döneme bakıldığında kedinin hayatlarına dahil ettikleri dönemde tarım faaliyetlerini gerçekleştirdikleri bir dönemdir. Bölgenin birçok sürüngene ev sahipliği yapması bölge insanını korkutmuştur. Mısırlıların yaşamlarını zorlaştıran böcek ve sürüngenlerin sadece tarım bölgeleri değil, aynı zamanda evlerinde de aile üyelerinin yaşamlarını zorlaştırdığı görülmektedir. Tahıl ambarlarını bozan fareler, bölgede gezen zehirli yılanlar, haşereler ve akrepler gibi canlıların büyük tehdit oluşturmakta olduğu bilinmektedir. Bu yaşamı zorlaştıran canlılardan korunmanın yolunu bulan Mısır halkı kediyi yaşam içine dahil etmiştir. Tarımın çok önemli olduğu ve Mısır'ın yaşamının bu tarım mahsullerinden sağlaması kedilerin güvenli ortamı sağlamasıyla birlikte ekonomik yönden refah yaşamasına öncülük etmiştir. Dönem içinde kedi hiçbir şekilde öldürülemez, kedi eceli ile ölmediyse birisi tarafından öldürüldüyse o kişinin cezalandırıldığı, hatta ölüme mahkum edildiği bilinmektedir. Mısır'ın güvenli olmasını sağlayan tek canlının kedi olmakla birlikte, Mısırların yıllarca onları sevmesinin ve değerli görmesinin nedeninin de buna bağlı olduğu düşünülmektedir. Sezgileri kuvvetli, sadık ve üstün doğa üstü güçlere sahip olan kediler halk için dost canlısı varlıklardır.

Tarihin en erken dönemlerine baktığımızda insanların Mısır'dan önceki dönemlerde de kedilere hayranlık ve ilgi duydukları görülmektedir. Kedileri diğer yaşayan hayvanlardan ayrı tutmuş oldukları, kedilerin yaşamlarını izledikleri ve hayretle gözlemledikleri bilinmektedir. Mısır'ın tarihinde belirli bir yere sahip olan kediler, günümüzdeki kedilerin ataları olabileceğini düşündüğümüz benzer özelliklere sahip o dönem Mısır kedileridir. Mısır'da doğal mutasyon sonucu ortaya çıkan kedi türlerine ev sahipliği yapmıştır.

2. BÖLÜM: FİRAVUN VE MISIR HALKI İÇİN KEDİ

2.1. Firavun İçin Önemi

Mısırlar Yunanlar gibi doğayla bağlantılı çeşitli tanrı ve tanrıça inançlarının kurulduğu bir din anlayışını benimsemişlerdir. Kralların gücü tanrılardan gelmekte ve kral büyük bir güç içerisinde ayrıcalıklarıyla bilinmektedir. Kralın üstünlüğünün, yarı tanrı yarı insan biçimindeki tanrıcıkların varlığının ortaya çıkmasına ve firavuna

tanrı olma özelliğini sunmuştur. Kedilerin firavun için önemli sayılması tarihte mitolojide yer alan kedinin aslında haşereleri yok etmesi değil firavun olarak tanrı imajında yer alan kedinin kutsal sayılmasıdır.

Bütün kediler firavun olarak görülür, bu nedenle de tanrı gücündeki kedinin canı kıymetli sayılmıştır. Kediyi incitmek, yaralamak, öldürmek büyük suç olarak görülmüş öldürenlerin cezası ise idam olarak belirlenmişti.

Firavun'un kıymetlisi kedilerin canı çok değerli görülür evde çıkmış olan yangında ilk öncelik kedinindir.[9] Firavun içinde insan sıradandır, kedinin gücü hiçbir şeyle kıyaslanmaz. Kediler ise yarı tanrı yarı canlı gözüyle bakılan kutsanmış varlıklardır. Birçok canlıdan bile üstün tutulmuştur. Ölümleri büyük üzüntü yaratmış, eceliyle ölen kediyi diğer yaşamda da var olması adına mumyaladıkları bilinmektedir. Tanrılık mertebesinde olan kedi firavun ve halk için üstün varlıklardır.

İnsanoğlunun evcilleştirdiği ve kutsal saydığı bu canlı insana her anlamda fayda sağladığı görülür. Tarım alanında sağladığı katkılar yaşam adına barınmak için ihtiyaç duydukları yiyecekleri koruyarak zarar görmesini engellemişler aynı zamanda evlerinde çeşitli canlılardan korumuşlar, avlanmalarında yardımcı oldukları da görülmüştür.

Başta yer alan firavunlar önemli statüye sahip yarı tanrı olma görevleriyle halkın yönetme görevine sahipti. Kedi, dönemin önemli imgelerinden sadece dönem içerisinde yaşanan haşere ve fareleri avlamasıyla ün kazanmış değil, aynı zamanda tanrı imgesi ile firavunun yanında da yer almıştır. Dönem içerisinde kutsal olarak değerlendirebileceğimiz kedi, Mısır halkı ve firavun tarafından her zaman korunmuştur. Bahşedilen değer kediyi dönemin en önde gelen sanat yapılarında tanrı tasviri ile karşımıza çıkarmaktadır.

Günümüzde de Mısır halkının kediye verdiği önem ve sevgi geçmişiyle aynıdır. Kediler her anlamda sevgisini hissettiren canlılardır, doğanın parçası olan bu canlılar insanlara eğlenceli yanlarını da gösterirler ve bakıldığında bunun Mısır dönemine kadar dayandığı görülür. Kedilerin bağı sadece her evde yer aldıkları halk

[9] Meryem K. Çifçi, Eski Mısır Dininde tanrı ve Öte Dünya İnancı, T.C. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı Dinler Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya – 2010 s.39

ile değil, aynı zamanda firavunla da güçlü bir şekilde var olmuştur. Aslında bakıldığında sevimli olan bu canlıları barındırma sebepleri inançları doğrultusunda onları statü sahibi yaparak güçlü kılmaktır.

Tarihçi Diodorus Siculus'un Antik Mısır'a yaptığı bir gezi sırasında şahit olduğu bir Romalının kazara bir kediyi öldürmesi üzerine firavunun engelleme çabalarına rağmen Mısır halkının Romalıyı linç etmesi olayı ve ardından bir savaşı başlatması kedilerin Mısır halkı için ne kadar önem taşıdığını göstermektedir.[10]

M.Ö 525 tarihinde, Mısırlıların kedilere ne kadar önem verdiklerini ve kutsal saydıklarını bilen Pers hükümdarı Cambyses, bunu bir savaş stratejisi olarak kullanmış, Feluse şehrine yürürken büyük bir kedi sürüsünü ordunun önüne set olarak koymuştur. Kediye olan zaaflarından dolayı Mısırlılar şehri savaşmadan teslim etmişlerdi.[11]

Kedi Mısır halkı için sıradan bir canlı değildir, ilahi bir güç olarak görülmüştür. Kediler uyurken aldıkları pozisyon, yani kuyruklarını kıvırarak kafalarına doğru uzatmaları, bu pozisyondaki yatışları dönemin rahipleri tarafından da sonsuzluğa uzanan bir sembol olarak değerlendirilmiştir.

Ekim 2009 Uber Dergisi'ne göre "*Kediler tanrılar gibi tapılmış, evcil hayvan olarak sevilmiş, yasalarca korunmuş, ölümlerinden sonra mumyalanmış ve özlenmiştir"*.[12]

2.2. Halk İçin Kedi

Akrobatik hareketleriyle avına yaklaşıp onu sessizce kıvrak hamleleriyle yok eden canlı Mısır'ın eşsiz gördüğü kedilerdir. Yırtıcıların insanoğlu için nasıl da kutsandığını gözler önüne seren dönem Mısır olarak karşımıza çıkmaktadır. Mısır halkının kediye duyduğu ilgi ve ayrıcalık tarih boyunca sürmüş ve bu kadar çok değerini başa dönemlerde hissettirmemiş olduğu gözlemlenir. Birçok toplumda sevilen sayılan, bazı toplumlarda da hor görülen kedi Mısırın tarihini değiştirmiştir.

---

[10]https://tr.wikipedia.org/wiki/Diodoros adresinden 16.02.2020 tarihinde edinilmiştir.
[11]https://www.gzt.com/nihayet/sultandan-seytana-kedi-algisindaki-kulturel-donusum-3516555 adresinden 15.03.2021 tarihinde edinilmiştir.
[12]https://benimhayvanlarim.com/irklar/kediler-irklar/antik-misir-doneminde-kedilerin/ adresinden 12.07.2020 tarihinde edinilmiştir.

Mısır halkı için kedi eşsiz bir canlıdır. Tarım bölgelerinde köylüler mahsul toplarken ortalıkta tehdit oluşturacak canlıları yok ettikleri bilinmektedir. Zamanla halkın içine karışan evlerinde ailelere eşlik etmiş canlılardır.

Vahşi kediler halk tarafından üreticiliğin, bereketin simgesi haline geldiği saygı duydukları ve inandıkları tanrı olarak benimsendikleri bir tanrısal olgu halini almıştır. Krallar tarafından en üst mertebeye çıkarılan kedi o dönem halkı tarafından en çok sevilen canlı olarak görülmekte, diğer doğadaki canlılardan daha fazla önemsemekte ve birlikte yaşadıkları kedinin canının insanların hayatlarından daha kıymetli olduğu düşünülmektedir. Dönemin kedilerinin aile içine dahil olduğu, bir aile bireyi gibi hanesi içerisinde yer aldığı, hatta yangın gibi afet durumlarında aile bireylerinin kendi canlarını riske atarak kurtarmaya değer buldukları bir varlık olduğu görülmektedir. Mısırlıların evlerinde barınan kedilerin eceli ile ölmesi durumunda evin bireylerinin yas tuttukları ve üzüntülerini dile getirmek adına kaşlarını kazıttıkları bilinmektedir.

Kediler her alanda Mısır'da yer alan, manevi yönden çok saygı duyulan canlılardır. Mısırlıların diğer bir inandıkları düşünce de şuydu; bir kişi rüyasında kedi gördüğünde şansın onu bulacağı inancını taşırdı.

Mısır'da en değerli varlık olarak görünen kedilerin, insanlarla veya sahipleriyle olan ilişkilerini güçlendirdikçe, insanlarla olan bağları artmıştır. Böylece sahipleri ile aralarındaki bağları güçlenen kediler aile hayatındaki yerlerini de edinmiş oldular. Mısır kültüründe kedi ve insan arasındaki ilişki yıllar içinde artarak onu değerli bir canlı haline getirmesi ile birlikte kedilerin evcilleştiğini de görmekteyiz. Mısır sanatında insanların en değerli gördüğü canlı olan kedi sadece evcilleşmekle kalmamış, aynı zamanda dini konularda da yüceltilmiş bir varlık olarak karşımıza çıkmaktadır. Mısır halkı tarafından değer verilmiş kedi, dini temalı konularda da sanat yapıtlarında en çok betimlenmiş bir figür olarak görünmektedir. Kedi figürünün Mısır'da her alanda betimlenmesi ve özelikle sanatın dışına çıkarılarak kutsanmış bir figür haline gelmesi Mısır halkı için kedinin önemini vurgulamaktadır. Kutsanmış olarak görülen kedi figürü Mısırlıların onları tanrısallaştırması ve tapınmaları ile birlikte kendi dinlerinin bir konusu haline gelmiştir. Antik Mısır'da yüzyıllarca süren kedi imgesine karşı olan inançlar tapınma

ve yüceltme ritüelleri ile kendi halklarının kral veya kraliçelerinin bir reenkarnasyonu olarak görülmüş, bununla birlikte saygınlık kazanmıştır. Kedinin Antik Mısır'da krallar seviyesine yükseltilerek saygınlık kazanması toplumun da bir parçası haline gelmesine zemin hazırlamıştır. Böylece halk için kedi sadece evcilleşmiş bir figür değil, aynı zamanda tanrı rolü oynayan ve saygı duyulan bir varlık haline gelmişti.

Görsel 4: Kediye Olan İnanış ve Anma Günleri, Antik Mısır

3. BÖLÜM: MISIRIN KEDİ MUMYALARI

3.1. Kazılarda Çıkarılan Kedi Mumyaları

Tarihin her olgusunda yer almış kedi Mısır sanatında da kendini göstermiş ve birçok yapıtta da betimlenmiştir. Din ile iç içe olan sanat, dönemin sanat yapıtlarının oluşmasındaki tek olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Mısır halkı tarafından benimsenmiş olan yırtıcı avcı kediler, sanat yapıtlarına da konu olmuştur. Vahşi kedilerin hayatlarının her alanına hakim olduğu ve çok tanrılı dini inanca sahip olan Mısır halkı için kutsanmış ve yarı tanrı olarak görülmüştür. Mısır kültüründe spesifik olan insan bedeni üzerinde uygulanan mumyalama işlemini aynı şekilde kediler öldükten sonra da uygulamışlar, kedilerin de yaşam bittikten sonra diğer dünyada canlanarak bedenlerine kavuşacak ve kendileriyle ebedi dünyada karşılaşacakları inancını taşımışlardır.

Görsel 5: 2018 Yılında Arkeologlar Tarafından Keşfedilen Sakkara Bölgesinde Yapılan Kazılarda Ortaya Çıkarılan Kedi Mumyası

Görsel 6: Sakkara Kazılarında Çıkarılan Mumyalar- Mohamed Abd El Ghany/Reuters

Antik Mısır'da yapıtlara konu olan kedi, her alanda Antik Mısır medeniyetleri içerisinde ün kazanmış ve mumyalamaya laik görülmüştür. Antik Mısır'da kedinin ne kadar değerli olduğunu bize göstermektedir. Günümüzde yapılan kazılarda birçok mumyalanmış kediye rastlanmıştır. Bu görselde de Sakkara kazılarında yer alan mumyaların dışarı çıkarıldığı gösterilmektedir.

Günümüzde Mısır arkeologları tarafından yapılan araştırmalarda Antik Mısır dönemine ait Kahire bölgesinin güneyinde yer alan piramitlerin çevresine yakın bölgede yapılan keşiflerde kedi mumyalarına ulaşılmıştır.Yapılan keşif ve araştırmalar sonucunda ortaya çıkan M.Ö. 6.000 yıl önceye dayanan mezarlarda rastlanılan kedi mumyalarıdır.Keşifler de 10 dan daha fazla sayıda kedi mumyasına

rastlanmıştır.100 adet altın kaplamalı kedi heykelleri ve bastet'in kedi heykeli bulundu.[13]

Görsel 7: Kedi Mumyası Khaled Desouki/AFP

Doğada var olan bu canlılar Antik Mısır için önem arz etmekte ve mumyaladıkları kedilerin bir sonraki yaşamlarında da yaşam olgularının devam etmesi amacıyla bu inancı sürdürmekte oldukları görülür. Yaşamın bu dünya için değil diğer dünyada ebedi kılmak adına yapılan bu ritüel ve inançlar çok değer verdikleri kişi veya eşyaları da aynı şekilde birlikte var olmak için Mısır inancına göre bedeni korunarak yapılmaktadır. Tanrılara bahşedilmiş bu mumyaların günümüze kadar mezar yapılarının içerisinde var olduğunu araştırmacılar tarafından çıkarılan yeni keşfedilmiş mezar yapılarında karşımıza çıkmaktadır.

Görsel 8: Arkeolog Kedi Mumyalarını Temizliyor. Khaled Desouki/AFP

[13]https://tr.euronews.com/2018/11/12/misir-da-yeni-kesif-mumyalanmis-kediler-ve-gubre-bocekleri adresinden 23.05.2020 tarihinde edinilmiştir.

Görselde bu mezar yapıları içerisinde araştırma yapan arkeoloğun birçok yavru ve genç kediye rastlanmış olduğu; bu lahitteki kedi mumyalarının bölgede araştırma yapan Mısırlı arkeolog tarafından temizlendiği; araştırmacılar tarafından üzerinde incelemelerin yapıldığı görünüyor. Aynı mezar yapısında birçok kedinin bir arada gömülüş olduğunu görmekteyiz.

İncelemeler sonucu aralarında beş tane büyük kedi mumyasına rastladıkları ve içlerinde ikisinin aslan yavrusuna ait olabileceği kesin olmamakla birlikte söylenilmektedir. Sakkara kazısının yapıldığı bölgede düzenlenen basın toplantısında Mısır Tarihi Eserler Bakanı olan Halid –el Anani Antik Mısır Dönemi'ne ait müze oluşturacak önemli keşfin gerçekleştiğini, bronz ve ahşaptan yapılmış 75 kadar kedi heykeli bulunduğunu aynı zamanda hiyeroglif yazılarla işlenmiş 25 adet ahşap sandık çıkarıldığını dile getirmiştir. Anani, kazı yapılan bölgenin Antik Mısır zamanında 2600 yıl önceye dayanan Mısır'ın kedi tanrıçası Bastet ve oğlu Miysis adına toplanılan anma bölgesi olabileceği görüşündedir. Daha önce yapılan Sakkara kazılarında da kedi mumyalarına rastlanmıştır.[14]

Görsel 9: Mezardan Çıkarılan Kedi Heykeli, Khaled Desouki/AFP

[14]https://www.indyturk.com/node/95861/k%C3%BClt%C3%BCr/m%C4%B1s%C4%B1rda-25-sand%C4%B1k-dolusu-kedi-mumyas%C4%B1-bulundu adresinden 28.02.2020 tarihinde edinilmiştir.

Bu keşifler bu bölgede daha önce açılmamış mezarlar üzerinde gerçekleşmiştir. Kedilerin birçok sanat yapıtında hayat bulması dönemin dönem dışı kültürler içinde de Mısır kültüründe de ne kadar değerli olduğunun görülmesine ve kedinin varlığının ne kadar dini, mitolojik ve kültürel anlamda Mısır halkı için önemli olduğunu göstermekte, diğer var olan kültürlerin ve izleyicilerin farkındalığını arttırmaktadır.

Görsel 10: Kazıda Yapılan Temizleme Çalışması

Bu görselde yer alan ve tanrıça Bastet'e bahşedilen dönemin heykeltıraşları tarafından oluşturulmuş bronz heykeli görmekteyiz. Arkeolog görselde görüldüğü gibi bronz heykel üzerinde temizleme ve araştırmalarına devam etmektedir. Tanrısal inanç doğrultusunda yarattıkları dinsel yapıtların, içerik ve biçimlerin değişmediği, Mısır'ın disiplini içerisinde aynı kurgu ve düzen içerisinde farklı disiplinlerden uzak, sanatsal üslubun önemli olduğu ve hiçbir şekilde sanatçıya ait üslupsal farklılıklara yer verilmediği gözlenir. Sanatçı ve heykeltıraşların dönemin halk ve önde gelen soylu hükümdarın değerli gördüğü kedileri, onların büstlerini yontarak yarı kedi, yarı insan tanrı heykelcikleri oluşturdukları gözlemlenmiş, aynı zamanda bu imge birçok yapıtta karşımıza çıkmıştır. Yine dönemin heykelleri yontularak veya bronzdan küçük heykeller dökülerek yarı tanrısallaştırılmış kedinin altın süslemelerle bezenmiş

olduğu gözlenmiştir. Kedi biçiminde dökülen bronz heykellerde yer alan çeşitli altın kaplama takılara yer verilmiştir.

Görsel 11:Kedi Mumyası, Bu Görselde Yer Alan Kedi Mumyasının 2500 Yıllık Geçmişe Sahip İçerisinde Üç Adet Kedi Yer Almaktadır.

Araştırmacılar tarafından Fransa'daki Rennes Güzel Sanatlar tarafından korunan Antik Mısır'dan günümüze kadar mezar yapısında yer almış, mumyalanmış kedi 2500 yıllık geçmişe sahiptir. Yapılan araştırmalarda ulaşılan verilere göre kedinin sarılmış mumyanın içerisinde yalnız yer almadığı ve kendi dışında iki kedi daha olduğu, yani mumyalanmış bedenin üç kediden oluştuğu bilgisine varılmaktadır.[15]

Kediler döneminin popüler canlıları olarak sanat eserlerinde, mezarlarda ve tabutlarda yer alır. Özenle mumyalanmış kediler yine dönemin sanatçılarının yonttuğu kedi tabutlarına yerleştirilir, ebedi yaşamda var olmaları ve bedenlerinin çürümemesi sağlanırdı.

[15]https://arkeofili.com/antik-misir-mumyasinda-uc-kedinin-kalintilari-bulundu/ adresinden 18.11.2020 tarihinde edinilmiştir.

3.2. Kedi Mumyalarına Ait Örnekler

Görsel 12: Kedi Mumyası, M.Ö. 332-30, Abydos The British Museum

Görsel 13: Giza Kentinden Sakkara Kazı Alanından Çıkarılan Kedi Mumyaları

Görsel 14: Mezarda Yer Alan Kedi Mumyaları, Mısır Eski Eserler Bakanlığı
Görselde Mezarda Toplu Alarak Mumyalanmış Kedilerin Görüntüsü Yer Almaktadır.

Görsel 15: Giza Kentinde Kazılarda Rastlanmış Üç Adet Bir Arada Bulunan Kedi Mumyaları, 2019

Görsel 16: Aslan yavrusu mumyası, 2019

Görsel 17: Aslan Yavrusu Mumyası 16. Görselin Yakın Detayı, 2019

4. MISIR SANATINDA KEDİ

4.1. Sanat İçindeki Önemi

Mısırın 3000 yıllık süren devri eski, orta yeni ve geç krallık olarak dört dönemi içine alır ve bu dönemlerde sanatsal olguların aynı unsurları barındırdıklarını ve karakterin dönemler arasında da aynı kaldığını gözlemlemekteyiz. Resimlerde işlenen konular arasında tanrılara bahşedilen adaklar, savaşlar, kazanılan zaferler, diğer dünyada var olma ve diğer dünyaya yolculuk, Firavununun hayatı, ölen kişiler ile ilgili konular yer verilir. Mısırda yapılan heykeller tanrılardan, ilahi güce sahip Firavunun imgelemeleri ile bütünleşerek oluşturulan somut yapılar dünya ve öteki dünya arasındaki iletişimi sağlayan bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.[16]

Mısırın çok değer verdiği ve tanrılara vücut olan kedilerin de birçok sanat yapıtlarında önem taşıyarak duvara, papirüse bezendiğini, aynı şekilde taş bloklarda ve bronz heykellerde vücut aldığını ve işlendiğini görmekteyiz.

Dönem içerisinde yapılan sanat eserlerinde yer alan kedilerin evcil ortamda yer almaya başladığı en eski temaların M.Ö. 1950'lerde yapıldığı bilinmektedir.[17]

Mısır'ın tarihsel, dini ve sanatsal ifadeleri kedinin hikayesini içine almaktadır ve günümüzde de aynı şekilde kedi yaşam ve sanat içerisinde farklı olgularla karşımıza çıkmaktadır.

Mısır'ın Roma İmparatorluğu'nun hakimiyetine girmesiyle M.Ö.30'lardan itibaren evcil kedinin yaşam içerisinde yer aldığını ve Mısır dışına da yayıldığını görmekteyiz.[18]

Günümüzde de evlerimizde bir aile bireyi gibi gördüğümüz kedilerin atasını geçmiş Mısır'da var olan kediler oluşturmaktadır. Bugüne baktığımızda kedilerin popüler can dostları olduğu ve insanların en yakın arkadaşları kabul ettiği canlılar olarak karşımıza çıkar. Antik dönemde de var olan Mısır kedileri resimlerde ve heykellerde yer alan görselliğiyle günümüzdeki kedilerle benzerlik taşıdığı görülür. Kedilerin insanlarla kurdukları iletişim, ilişkiler ve bağlılıkların günümüzde de hala

---

[16] https://www.gazetesanat.com/misir-uygarligi-ve-sanat adresinden 21.03.2020 tarihinde edinilmiştir

[17] Jaromır Malek, *Ambar Muhafizlığından Güneş Tanrılığına Mısır Kedisi,* Kolektif, P Dünya Sanatı Dergisi, *Kedi ve Sanat* , Sayı:37, 2005, s.36

[18] Jaromır Malek, *Ambar Muhafizlığından Güneş Tanrılığına Mısır Kedisi,* Kolektif, P Dünya Sanatı Dergisi, *Kedi ve Sanat* , Sayı:37, 2005, s.44

aynı şekilde var olduğunu görmekteyiz. Kedi, Antik Mısırla günümüz sanatı arasında sanat yapıtları var olan ve değerini bugün de hissettiğimiz bir olgudur.

Dünya ile Antik Mısır arasında yer almış somut olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Sanatçının ustalığı ile bezenmiş yapıtlarda yer alan Antik Mısır kedileri bugünkü kedilerle benzerlikleri açısından da bize ışık tutmaktadır. Dönemin ihtişamlı yapılarını ve özenle işlenmiş, bezenmiş kedilerinin büyüleyiciliğini ve o dönemin kültürel dini ve sanatsal yapısını bizlere gösterir. Sanatçının üslubunu, sanat yapıtlarında form ve biçimlendirmelerin incelenmesini, ifade biçimlerini renkler ile görmekteyiz.

Mısır'da ihtişamlı ve görkemli yapıların var olduğunu, büyük boyutlarda mezar anıtlarına yer verildiğini bilmekteyiz. Sanat ve dinin iç içe yer aldığı sanat yapıtlarının özgürce sanatçı tarafından icra edilmediğini de bilmekteyiz. Hükümdarın denetimiyle yapılan eserler yine hükümdarın isteği doğrultusunda sanatçının kendi ifade biçimiyle eserler ortaya koyduğunu sanat eserlerinde görmekteyiz. Sanat yapıtlarında tekdüzeliğin hakim olduğunu, çeşitli kurallar çerçevesinde oluşturulan sanat yapıtlarının mevcut olduğunu ve Mısır'ın kendine özgü üsluba sahip olduğunu söyleyebiliriz. Dönemin kültürel değerleri ve sanat yapıtları günümüzde de gizemini, ihtişamını ve mistik gücünü ön planda tutarak Mısır'ın esrarengiz yapıtlarının öne çıkmasını sağlamaktadır. Mısır kedisinin heykellerde şekil bulması, resimlerde bezenmesi kedinin dönemin kültürel değeri içerisindeki yerini bizlere bugün de hissettirmektedir. Mısırlılar için sıradan bir evcil hayvan olmaktan çok, dini ve kültürel değerler içerisinde kedinin yüceltilerek sanatın içinde de var olmasına ve birçok yapıda hayat bularak günümüze kadar gelmesi Mısır döneminin değerleri hakkında bilgiye sahip olmamıza yardımcı olmaktadır. Antik Mısır döneminde kediye olan tutumun günümüzde de Mısır yapılarında hissettirilerek anlatılmak isteneni anlamamızı sağlamaktadır. Antik Mısır dönemleri içerisinde her daim varlığını ve önemini hissettiren kedi, günümüzde de aynı şekilde Mısır'da sevilen ve sayılan varlık olarak önemini sürdürmektedir.

Mısır Sanatı renkli, görkemli, kültürel değerleri barındıran ve bu değerler çerçevesinde gelişmiş yapılardan meydana gelmiştir. Birçok sanat yapıtında yer verilen geometrik biçimlere rastlanmakla beraber stilize edilmiş doğal form ve biçim üslupları heykel ve resmin genel hatlarını meydana getirmekteydi. Sanatsal anlamda

yapıtlar simgelerden oluşan basit formlar, önemli anlam ve kavramlar üzerinde yoğunlaşmaktaydı. Büyük taş bloklar, tahta, fil dişi gibi malzemelere yer vermişler; bu malzemeleri sanatsal ifade biçimleriyle şekillendirerek yorumdan uzak, kurgu ve sahneler ile yapıtlara aktarmışlardır. Yaptıkları eserlerde öncelikli olarak, sanat yapıtlarının anlamsal gerçekçiliği dışında, özünde tanrısallığı simgeleyen konular ile Mısır topluluklarının sanatsal değişmeyen ifade ve biçimi ortaya koymaktadır. Mısır firavun krallığında ve hükmünde anıtsal mezar ve büyük blok taşları yontarak devasa anlam bütünlüğü ve ifadesi güçlü eserler ortaya koymaktaydı. Her sanat yapıtı ayrı bir anlatımla şekillendirilmiş sahnelerden oluşmaktaydı. Mısır sanat yapıtları işleve sahip tanrısal ve dini ideolojik konuların ön planda olduğu dünya ve diğer dünya arasında bir iletişimin olacağı inancı ile dünya ve öteki dünya arasında bir köprü olarak görülmüştür. El işçiliğine değer verildiği bu dönemde estetik kavramından uzak biçim ve form üzerinde durulmamış, biçimleri stilize ederek olduğundan farklı kılmak amacıyla önemli olanın konu ve bağlam olduğu, sanatçıların eserlerini oluştururken dikkat ettiği önemli bir olgudur.

Sanatçının oluşturduğu sanat yapıtında biçim ve formları oluştururken, olduğu gibi değil kişinin gücü ile simgelemeye çalışılmaktaydı. Bu kültürü oluşturan yapılardaki hiyerarşik düzene göre yapılan eserlerde kişinin konumu önemli kılınır, yüksek mevkide bulunan kıdemli devlet adamları ve zengin soylu kişiler öldükten sonra sanatçılar tarafından meydana getirilen lahitleri ve heykelleri işlerken olduğundan daha büyük, daha ihtişamlı ölçülerde yontarak yapıtlarını meydana getirirlerdi. Sanatçı önemli olanın içerik ve bağlam olduğunu, sanatın aslında yaşayanlar için değil ölenler için yaratıldığını yansıtır; sanatçılar tarafından meydana getirilen sanat yapıtları soylu insanların diğer dünyada bedenlerine kavuşacakları inancı ile tanrılara bahşedilmiş yapıtlar ortaya çıkardı.

Eserlerinde perspektif anlayışından uzak Mısır sanatçıları gömütler üzerine işlenmiş, fresk ve kabartmalarda, heykel ve rölyef çalışmalarında farklı ölçü kalıpları içerisinde biçimlendirmiş, sanatçının işlediği heykellerde figürler hareketsiz frontel dediğimiz Mısır sanatçılarının kullandığı üslup ile oluşturulmuş, bir kaide üzerine yerleştirilmiş oturan ve ayakta figürler, ön cepheden oluşturulmuş duruş tam önden tasvirlenmiş, heykelin iki ayağı eşit tutularak vücut ağırlıklı bu bacaklar üzerine

dağılır, kollar vücutla birleşik aşağı doğru dimdik inmektedir, eller yumru şeklinde tasvir edilmiştir.

Kabartmalarda ise bu duruşta baş, gövde, kollar ve bacaklar ön taraftan betimlenir, vücutta gözler ve omuzlar cepheden, baş ve kollar profilden yansıtılmaktadır. Yapılan heykel, ahşap üzerinde yer alan kabartma, fresk ve mezar yapılarına işlenmiş resimlerde, perspektifin olmadığı yan yana dizilmiş figürler, o döneme ait oyma olarak işlenen simgesel hiyeroglif yazılara yer verilir.[19]

Bu kutsal yazıları lahitler üzerine ölen kişi için öldükten sonrada yaşamın devam ettiği değerli gördüğü simgesel nesnelerden meydana gelen bu dünyanın ötesinde diğer dünyada da yaşamın devam ettiğini hikayeleştirilerek temsili simgeleri mezar anıtı üzerine işlemektedirler. Her simgenin başka anlamları ifade ettiği bilinen Mısır'da sanatçılar bu işledikleri yazıları anlatım dili olarak biçim vermiş, ifade edecekleri konuları bu yazı biçimi ile anıt lahit mezar yapıları ve papirüsleri bezemişlerdir. Sanatsal ifadeler ve anlatım dili olarak çalışmalarında yer vererek, çalışmalarda konun bütünlüğü simgeselliğin ön planda tutulduğu stilize edilen biçimlerin ruhsal ifadeleri gerçekçiliği yansıtılarak kalıcılığı sağlanırdı. Sanatın önemli olduğu dönem içinde yer alan insan, insan için önemli olan kedi imgeleri sanat yapıtlarında gözlenerek, fazlaca yapıtta karşımıza çıkmaktadır. O zamanın yırtıcıları olan kediler sanat yapıtlarında yer almış kutsanmış varlıklar olarak halkın gözdesi olmuş ve yüceltilmiştir. Antik Mısır'a baktığımızda, inancı esas alan görkemli yapıtlar ortaya çıkartmış olduklarını ve sanatta birçok dönemi etkilediklerini görmekteyiz. Yapılan eserler ihtişamlı ve bir amaca hizmet etmek için yapılmakta aynı zamanda coğrafi ve siyasi yapısını da sanata aktardığı görülmektedir. Mısır sanatçıları yaşadıkları dünyayı idealize ederek, reel olmayan bir görüntü ile yaratmışlardır. Eserleri oluşturmanın amacı içinde bulunduğu dünyayı ebedi kılmaktı. Antik Mısır sanat eserlerine baktığımızda günümüzden çok uzakta başka amaçlara hizmet etmiş, ölümün varlığını ön planda tutarak oluşturulmuş olduklarını, sanatın canlı bireyler için değil ölen kişiler için yapıldığı görülmektedir. Ancak eserler incelendiğinde bugünden çok uzak anlam farklılıkları ve konuları ele

[19]http://www.feniksdergi.org/eski-misirda-sanat-duvar-resimleri-ve-rolyefler/ adresinden 04.04.2021 tarihinde edinilmiştir.

almakla birlikte günümüzde de pek çok eserde yer alan kedi imgelerini görmekteyiz. Günümüze baktığımızda kültürel anlamda bizden çok uzakta olan Mısır topluluğuyla çalışmaları süsleyen kedi imgesinin başka anlam ve ifade biçimleriyle izleyiciye aktarıldığını gözlemlemekteyiz.

Plastik değerlerin ön planda yer aldığı görünen Mısır sanatında çeşitli heykeller yapılmış, heykeller işlenerek ve süslenerek yapıtlar oluşturulmuştur. Antik Mısır yapıtlarında dikkatimizi çeken konuların başında gelen kediler, dini anıt mezarlar, blok taşlar, duvarlar ve papirüsler üzerine sanatçının üslubu ile şekillendirilmiş olduğu formlamaların, işledikleri konular bakımından sanatsal anlamda büyüleyici ve etkileyici olduğu görülmektedir. Mısır eserlerinde konu bütünlüğünün ön planda tutulduğu, anlatılanın net biçimde aktarılmasının önemli olduğu görülmektedir. Antik Mısır mezarlarındaki kurgu ve tasvirler din üzerine kurulmuş simgelerden meydana gelen, öteki dünyada devam ettiği düşünülen sahnelerdir. Gerçeklikten uzak, Mısır üslubunun ön planda olduğu, özünde simgelerden oluşan sanat ifadeleridir.

Tasvir edilen figürler stilize edilerek olduğundan büyük veya küçük gösterilmektedir, böylece önemli soylu kişilerin, devlet adamlarının lahitleri olduğundan büyük yapılmakta, köleler sıradan halk olduğu için küçük olarak tasvir edilmekte; aynı şekilde karı koca arasında erkeğinkinin her zaman daha büyük, kadının daha küçük ve evdeki çalışan işçilerin ise aile bireylerinden daha küçük tasvir edildiği görülmektedir. Benzetme kaygısının olmadığı, önemli olanın anlamsal bütünlük olduğu açıkça çalışmalara yansıtılmaktadır.

Kızıl topraklar olarak bilinen bölge civarında rastlanan anıt mezarlarda taş üzerine işlenmiş, ölen kişinin eşi ve çocukları ile evcilleştirilen kedilere rastlanmaktadır. Gömülen aile bireylerinden eşinin sandalyesinin altına yerleşmiş bir kedi motifi sahnelerde aile bireyleriyle birlikte tasvir edilerek, hane içerisindeki önemi belirtilmiştir. Bu motifin yer alması aile bireylerinin o dönemde anıt mezarlarda beklenti içinde olduğunu göstermektedir. Yapılan incelemelerde birçok kedi imgesine rastlandığı görülmektedir. Dini temeller üzerine kurulu bu devlet yönetimi dini inanışların var olduğu bir ülkedir. Çok tanrılı dini inanca sahip olan kültürde çok fazla tanrının olduğu, tanrıların görsel anlamda çoğunlukla hayvan simgelerinden oluşturulduğu görülmektedir. Mısır'ın tarihi ve kültürü din

ideolojisine bağlı kutsanmış havanların bir arada oluşturdukları tanrı ve tanrıçaları oluşturmaktadır. Bu tanrı imajındaki hayvanların en önde geleni ve sanat yapıtlarında en çok rastladığımız figür kedidir. Toplumla bağdaşmış kedi Antik Mısır tarihi boyunca gücünü ve simgeselliğini korumuştur. Mısır'ın tarihi boyunca sanatta, dinde, yaşamın her alanında var olmuş ve kültürel değerleri de içinde barındırmıştır. Bugün Antik Mısır denildiğinde ve sanat yapıtlarına baktığımızda en çok dikkatimizi çeken, Mısır'ın benimsediği ve önemli gördükleri kedilerin geldiği bilinmektedir.

Mısır sanatında genellikle duvarlara bezenmiş resim ve motifler görülmektedir. Kaya parçaları yüzey olarak seçilmiş Antik Mısır'da ilk yapılar resimlerde sanatçılar kayaların üzerinde yer alan engebeli yüzeyde resim yapmakta güçlük çekmişler, daha sonra bu yüzeyleri yaptıkları boyalar ile doldurmuşlardır. Sanatçılar deneyerek yeni yöntemler keşfetmiştir ve kendilerini geliştirdikleri görülmektedir. Kayalığın engebeli yüzeyini düzleştiriyor, daha sonra bu yüzeyi killerle düzleterek üzerine de alçıdan yapılmış bir sıva sürüyor ve pürüzsüz yüzey elde ediyorlardı. Yapacakları fresk çalışmaları için zemin hazırlayan sanatçılar çeşitli teknikler bulmuş ve o dönemin şartlarında kaya parçaları üzerine oluşturacakları resimleri daha iyi aktarabilmek için çeşitli yöntemlerle işlerini kolaylaştırmışlardır.

Dönemler arası çeşitli değişikliklere rastlanmış teknik açıdan Ramses dönemi zamanındaki sanatçıların bu geçmiş dönemdeki sıvama tekniklerine çok dikkat etmedikleri ve hazırladıkları yüzeyleri çok titizlikle yapmadıkları görülmüştür. O dönemde çok da özenmeden yapılan yüzeylere çeşitli resimler yapmışlardır. Eski döneme ait bu kalıntıların günümüze kadar gelmesi Mısır'ın ikliminin kuru ve çöl iklimine sahip olmasından dolayıdır. Mısır ressamlar ilk dönemde yaptığı resimlerde malzeme olarak fırça kullanmadıkları görülmektedir. Resim yaparken kullandıkları materyaller Mısırlı sanatçılar tarafından saz ve kamışların uçları açılarak meydana getirdikleri malzemelerdir. Aynı zamanda teknik anlamda arayış içerisinde olan Mısırlı sanatçılar o dönemde kendilerine çeşitli malzemeler yapmış, daha sonra ki dönemlerde de liflerden yaptıkları fırçaları kullanmışlardır. Palet olarak kullandıkları objeler deniz kabukları ve çukur kaselerdir.

Mısır'ın sanat olgusu her daim üslubunu korumuş ve Mısıra özgü anlayış içerinde tüm dünya üzerinde görülmesini ve saygınlığını arttırmıştır. Mısır resimlerinde gördüğümüz figürler derinlik algısı ve perspektiften uzak düz yüzey

üzerine iki boyutlu olarak aktarılmıştır. Çalışmalardaki karakterler durağan ve hareketsizdir. Figürler Mısır üslubu ile aktarılmakta, çeşitli kurallarla yapılmış resimler her dönem üslubunu korumaktadır. Bu karakteristik özellikleri Mısır sanatçılarının üslubunu meydana getirmekte ve yaptıkları çalışmalar ölüme bahşedilmiş ve resimlerde ölen kişiye hayat ve canlılık kazandırmış betimlemeler olarak karşımıza çıkmaktadır.

4.2. Resim, Heykel, Fresk ve Kabartmalarda Betimlenen Kediler

Antik Mısır'ın birçok sanat yapıtına ev sahipliği yaptığı, ihtişamlı görkemli yapıları mezar anıtları ve resim, heykel gibi dönemin değerlerini taşımaktadır. Antik Mısır'dan günümüze kadar gelen yapılar Mısır'a dair yaşanmışlığın ve dönemin dini, ideolojik ve kültürel bağlamda Mısır'ın geçmiş hikayelerinden kesitler sunmaktadır. Dini olguların her sanat yapıtında ruh bulması Antik Mısır'ın, sanat yapıtlarının dini olgularla oluşturulduğuna bakıldığında sanatın bir şeyleri anlatmaktan çok inanç doğrultusunda yapıldığı, yapılara anlamlar yüklenmiş ibadet olgusu haline gelerek yapıların ölen kişi için yapıldığı ve resimlerin de aynı şekilde ölen kişi için bezendiği görülmektedir. Tanrı ve tanrıçalara ev sahipliği yapan Mısır'da çok tanrılı dini inanca sahip olması dönemin kültürel ve sanatını da etkilemiştir. Birçok sanat eserinde yer alan aslan başlı figürler, kedi başlı tanrıçalar karşımıza çıkmaktadır.

Sanat yapıtlarında ve kültür içerisinde yer alan kedinin değerini yitirmeden her eserde ve yaşamın içerisinde var olduğunu görmekteyiz. Antik Mısır'ın ilk tarımın başladığı ve kedinin hayatlarının içerisine girdiği dönemden itibaren kedinin birçok anlamlarla ifade edildiğini ve saygınlığının giderek halk ve hükümdar firavun tarafından Mısır'ın her sürecinde arttırıldığını görmekteyiz. Halkın yaşam alanının içinde yaşayan kedi saygınlığın ve yaşam sonrasında ölümden sonraki ebediyette de Mısır halkı için var olmasını istediği canlı olarak bilinmektedir. Sanat yapıtlarında da her ailenin mezar yapılarına konu olmuş, heykeller ve kabartmalarda da aynı şekilde çeşitli kedi imgelerine yer verildiği görülmüştür.

Sanat yapıtlarını incelediğimizde en çok karşımıza çıkan figürlerin arasında kediye rastlamaktayız. Papirüsler üzerine bezenmiş kompozisyonlarda ve sahnelerde yer alan kedi çeşitli imgelemelerle karşımıza çıkmaktadır. Dini inançlar üzerine

kurulu bu medeniyetin saygınlıyla kedi sıradan bir canlı değil, tanrı imajına bürünmüş bir olgu olarak heykellerde karşımıza çıkmaktadır.

Sanat yapıtlarında ve kültür içerisinde yer alan kedinin değerini yitirmeden her eserde ve yaşamın içerisinde var olduğunu görmekteyiz. Antik Mısır'ın ilk tarımın başladığı ve kedinin hayatlarının içerisine girdiği dönemden itibaren kedinin birçok anlamlarla ifade edildiğini ve saygınlığının giderek halk ve hükümdar firavun tarafından Mısır'ın her sürecinde arttırıldığını görmekteyiz. Halkın yaşam alanının içinde yaşayan kedi saygınlığın ve yaşam sonrasında ölümden sonraki ebediyette de Mısır halkı için var olmasını istediği canlı olarak bilinmektedir. Sanat yapıtlarında da her ailenin mezar yapılarına konu olmuş, heykeller ve kabartmalarda da aynı şekilde çeşitli kedi imgelerine yer verildiği görülmüştür.

Mısır'da birçok tanrı hayvanla simgelendiği ve en çok bilinenin ise aslan başlı tanrılar olduğu bilinmektedir. Birçok sanat yapıtında da tasvirlenen tanrılar yarı insan yarı hayvan biçiminde betimlenerek yansıtılmaktadır.

Dönemin Mısır kadınlarının bile örnek aldığı ve bezenmeye çalıştığı kediler doğurganlıkla sembolize edilmiş ama daha sonra farklı anlamlar da katılarak birçok ifade diliyle anlatılmış ve sembollenmiştir. Kedi kimi zaman ölen kişiyi koruyan bir güç olarak simgelenirken anne, aşk ve iyileştirici gibi temaları da içine alan bir olgu olarak sembolize edilmiştir.

Mısır kültürünü oluşturan dinin önemli ve inancın her şeyin üstünde tutulması o dönemde yaşan kedinin de kutsanmasını ve halkın gözdesi olmasını sağlamaktadır.

Kediler çağlar boyunca insanın yanında var olan, gizemi büyük sadık canlılardır. Her daim insanın güvenini kazanmış olan canlılar kendilerine insanları hayran bırakmışlardır. Mısırlıların kedileri sevmelerinin ve saygı duymalarının dışında dini yaklaşımlarla kedileri kutsallaştırmış sanat yapıtlarında kedinin imgelerine yer vermiştir.

Mısırlılar kedilerin çıkarttığı seslerin birçok tehlikeye karşı koruduğu, kıyafetler üzerinde kötülüklerden korunmak için çeşitli muska gibi inancı doğrultusunda koruyucu kılan eşyaları kedi imgeleri ile bezemeye başlamışlardır.[20]

---

[20] Jaromır, Malek, *Ambar Muhafızlığından Güneş Tanrılığına Mısır Kedisi,* Kolektif, P Dünya Sanatı Dergisi, *Kedi ve Sanat* , Sayı:37, 2005, s.40

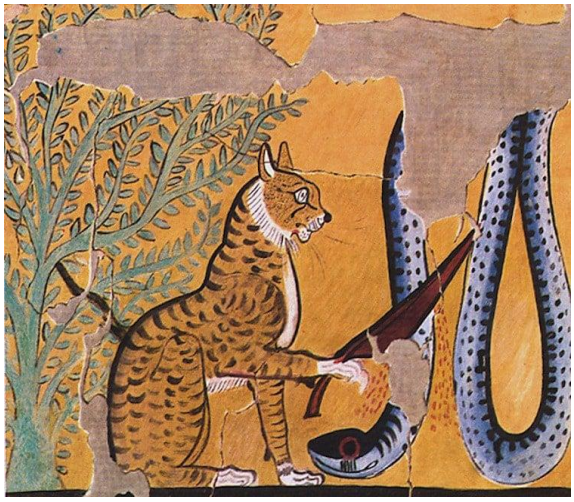
Kedinin koruyuculuğu dinin içerisinde herkesin saygınlığını kazanmasına ve yüksek koruyuculuğuna inanarak bu doğrultuda kedinin varlığının Mısır halkı için çok kıymetli olmasına vesile olmuştur. Mısırlılar ölümün aslında yaşamlarında bir son olmadığı ve bir başlangıç olduğu inancı ile yeniden doğacakları görüşündedir.

Mezarlara yansıtılan bu temalar kurgular gerçeklik kavramının dışında dini kavramları ön planda tutarak yansıtılmış resimlerdir. Çalışmalar simgesel anlamlarla yüklü kültürel temalardır. Soylu aile üyeleriyle birlikte özenle giydikleri kıyafetlerle gömüldükleri gömütlerde yer alan resimlerde kedileriyle yansıtılmaktadır. Dönemde her aile mezarından kedi imgesinin mevcut olduğu görülmekte, dönemin insanı kediyi en üst kıdemde görmektedir. Sahnelerdeki figürler en basit şekilde stilize edilerek yansıtılır. Sahneler sanatçı tarafından titizlikle oluşturulmuş, dönemin kuralları çerçevesinde işlenmiştir.

Görsel 18: Kaz Güden Kedi, İ.Ö 1150, The British Museum, Papirüs Detay

Bu kurguda yer alan kedi kaz gütmekte ve arasına konumlandırılmış tilki keçileri gözlemektedir. Kedi ve tilki figürü ard ard da yerleştirilmiş sahnede profilden ayakta resmedilmiş karakterler konturle çevrelenmiş ve detaylandırılmıştır.

Görsel 19: Yılan Apopi Öldüren Kedi, Hunufer'in Ölüler Kitabı, Yaklaşık M.Ö. 1250, Memfis The British Museum

Antik Mısır mitlerinde yer alan Bastet yılan tanrıçası Apopiyi öldürdüğü ile ilgi bilgiler yer almamaktadır. Bu efsanelerde yer alan bilgilerde Bastet Ra'nın kızı olarak bilinir ve Ra ile birlikte Apopi'yi yok etmeye çalışmaktadırlar. Ra'nın yanında olan Bastet kötülüğe karşı savaştı, bir süre devam eden savaşlardan sonra kötü yılan Apopi yenilgiye uğratarak öldürdüğü bilinir. Ve geceleri savaşmakla geçiren tanrıça Bastet özgürlüğünün ardından evcil kedileri, evleri, kadınları, çocukları korumaya devam etmiştir. Güneş tanrısı Ra'nın gücünün gece yarısı yer altının derinliklerinde gezindiği inancı, güneş tanrısının gelecek birçok tehdit ve kötülüklerden Mısır halkını koruduğunu; en büyük tehlikelerin başında ise yılan Apopi'nin olduğu bilinir. Bu kötülüklere karşı tanrı Ra'yı korumak adına yanında olan kediydi. Kedi yılanları avlayan en büyük avcı karakterinde her türlü tehdide karşı korumacıdır. Ölüler kitabında da yer alan ve birçok papirüs ve duvar resimlerinde yer aldığı bilinen sahnelerde kedi önemli bir rol üstlenmiş, güneş tanrısının Ra'nın yanında yer alarak Ra'nın saygınlığına erişmiştir. Böylelikle Ra'nın siluetiyle kedi var olmuştur. Güneş tanrısından yardım isteyen halkın kediyi simgeleyen dikili taşlara kazıyarak isteklerini dile getirdikleri de bilinmektedir.[21]

[21]Jaromır Malek, *Ambar Muhafızlığından Güneş Tanrılığına Mısır Kedisi,* Kolektif, P Dünya Sanatı Dergisi, *Kedi ve Sanat* , Sayı:37, 2005, s.40

Görsel 20: Sandalye Altındaki Kedi, Kedi Bastet'in İmgesi Alçak Baskı, Stel Parçası, Theban Era 1450 Bc, Floransa Arkeoloji Müzesi

Antik Mısır'da dönemin dini başkentlerinden Teb'in karışışında yer alan Nil nehrinin kıyı şeridi boyunca batı bölümüne konumlanmış bölgenin verimsiz toprakları üzerine M.Ö. 1500 ile 1200'lerde oyulduğu düşünülen mezar yapıları renkli kabartmalarla işlenmiş, resimlerle süslenmiştir. En çok kaşımıza çıkan konular, Mısır aileleri, eşleri, çocukları ve evcil hayvanları kediydi. Resimler incelendiğinde bu kompozisyonlarda aile üyelerinden çiftin veya kadının sandalyesinin altına konumlandırıldığı, aileden bir birey olarak aile içine dahil edildiği gözlemlenir.[22]

Kedilerin Antik Mısır'da, tanrı ve tanrıça olarak heykellerde imgelenmiş, mezar yapılarına işlenmiş resimlerde kompozisyon düzenlemelerinde yırtıcı ve avcı ruhunun özünü yansıttığı görülür.

Antik Mısır'da mezar yapıları üzerine işlenen sahnelerden oluşan resimlerde kediler çizgili postlu, ince belli, uzun kıvrık bej rengi kuyrukları ile günümüz tekir kedisine bezemektedir. Kediler hareketlerinin birbirine benzerliği ile yapıtlarda dikkat çeker. Bir gerilmiş kuyruk, tüylere sahip kum rengi, dik kulakları, kızgın bakan kırmızı gözleri, uzun ince bedeni, uzun kum rengi kuyruğu dikkat çekmektedir.[23]

---

[22] Jaromır Malek, *Ambar Muhafizlığından Güneş Tanrılığına Mısır Kedisi,* Kolektif, P Dünya Sanatı Dergisi, *Kedi ve Sanat* , Sayı:37, 2005, s.30

Görsel 21: Sandalye Altında Avını Parçalayan Kedi İmgesi, Nakht'ın Mezarı, Yaklaşık M.Ö. 1400

Antik Mısır'ın yırtıcı kedisi sandalye altında konumlanmış, yaratılan sahnede kavisli sırtı, dik kulakları, uzun kıvrılmış kuyruğu, uzun bacakları ve boynu ile tasvir edilmiş, kızgın gibi görünen ifadesiyle avını parçalamaktadır. Tek çizgi ile konturlenmiş bedeni kedinin eşsiz esnek bedenini ve avına sıkıca kenetlenmiş iki patisini sıkıştırdığı, ince uzun bacaklarını resimde çarpıcı olarak gözükmektedir. Bu sahnede yırtıcılığı derinden hissettiğimiz kedinin dişleri avını sıkıştırmakta olduğu hareketsiz duruş sergilemekte olduğu gözükür. İnce kontur ile çevrelenmiş bedenin içerisi renklendirilmiştir. Basit formlarla oluşturulan ve stilize edilmiş olarak karşımıza çıkan kedi yaratılan kompozisyonda avcı kedinin avını parçalarken ki hırçın bakışları dik ve gergin vücudu ile izleyiciye aktarılmaktadır.

---

[23] Jaromır Malek, *Ambar Muhafizlığından Güneş Tanrılığına Mısır Kedisi,* Kolektif, P Dünya Sanatı Dergisi, *Kedi ve Sanat* , Sayı:37, 2005, s.33

Görsel 22: May'ın Mezarında Ki Resimden Evcil Bir Kedi (May'ın Mezarı, Yaklaşık M.Ö. 1450)

Çizimde yer alan kedi sandalyeye kırmızı renk kayışla bağlanmış yana doğru uzattığı kafası ile kayıştan kurtulmaya çalıştığı yansımada bedenindeki eşsiz tüylerinin dikilmiş olduğu görülmekte ve kuyruğu sandalyenin bacağına doğru dik bir biçimde konumlandırılmış, iki ön patisi zeminden yüksekte, bir pati kayışın üzerinde yer almakta, iki arka ayakları bitişik, bedeni hareketli, ağzı açık, kendinden uzak mesafede duran tabak içinde ete büyülü gözlerle baktığı görülmektedir. Tek çizgi ile konturlenmiş, bedeni renklendirilmiş, gövdesini saran postunun üzerinde yer alan kıvrımlı desenler dikkati çekmektedir. Bu çizili formlar dönemin kedilerini ifade etmektedir. Mezar yapılarına sahnelenmiş bu resimler çeşitli kompozisyon düzenlemeleri ile aktarılmıştır. Bu sahnede tasmasıyla resmedilmiş kedi bu dönemde kedinin evcilleştirilmiş olduğuna dair ışık tutabilir.

Görsel 23: Anne Kedi Ve Ipuy'un Kucağındaki Yavrusu, İpuy'un Mezarına Ait Duvar Resmi, Yaklaşık M.Ö. 1250, Deir El-Medina, Yeni Krallık, Kağıt Üzerine Tempera, 51,1 cm, 77,2 cm

Kurgulanan sahnede anne kedi ve aile bireylerinden evin başkarakterinin üzerinde yer almakta, etekle oynayan yavrusuna baktığı görülmektedir. İpuy'un mezarı, bazı resimlerde ise kedi yırtıcı tavrının dışında sakin ve dingin yansıtılmış, dinleniyor bir vaziyette gözlemlenir. Sanatçı tarafından yaratılan bu kurgularda kedilerin izleyiciye huzur ve dinginlik sunduğu görülür. Erkek kediler güneş tanrısı Ra ile simgelenirken dişi kediler ay ile ilişkilendirilir.[24]

Sanat içinde kedi her sanat yapıtında kurgu ve sahnelerle karşımıza çıkar. Hükümdarın ve halkın inancı doğrultusunda tanrı olarak adlandırılarak tasvirlenen kedi sanatçının sanatsal ifadesi doğrultusunda şekillenir. Sanatçının kendi özgünlüğünü resimlere katamamış olduğu, kurallara dahil olarak oluşturduğu yapıtlar dönemde sanat yapıtının dışında özel amaç için yaptırıldığı izlenimlenmektedir. Sanatçı o dönemde her daim kısıtlanmış olduğu; biçim, içerik ve üslup yönünde kendi dışavurumunu çalışmalarına aktaramadığı gözlemlenir. Mısır'da sanatçıların var olan kuralların dışına çıktığında işine son verildiği bilinmektedir. Mısırlı ailelerin sahip oldukları kedilerin aile mezarında yer almasını bekledikleri görülür. Bununla

[24] Şerife Çağın, Resimden Edebiyata Kadin ve Kedi, Cbü Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:17, Sayı:1, Mart 2019, s.221

birlikte sanatçının yaratımında, kedinin kuşlara ilgisi olmadığı aşikardır ve yaratılan sahnelerde gerçeklikle ilintili olduğunu düşünmemiz gerekir. Sanat olgularından kurgu ve gerçekliğin bir arada var olmadığını sanatçıların oluşturdukları sanat yapıtlarında görmekteyiz.

Böylece gerçekliğin dışında yaratılan sahnelerden oluşan düzenlemeler, o döneme ait Mısırlı avcıların kedileri köpeklerin yerine kullanabildikleri gerçeğinin dışına itmektedir.

Kronoloji olarak değerlendirildiğinde Mısır sanatının gelişiminin yavaş ilerlemiş olduğunu görürüz. M.Ö. 5000 civarlarında hanedandan önce incelenen sanat yapıtları dönemin içinde yapılan küçük boy heykelcikler, çanak ve çömleklerdir. M.Ö. 2972 -2793 dolaylarında Kralların ilk hanedanın zamanında başlayan kültürel birçok sanat yapıtı meydana gelmeye başlamış ve bu sanat yapıtları aynı biçim ve form anlayışı ile devam etmiştir. Herhangi bir değişime uğramamış aynı üslup ve ilkeler doğrultusunda devam etmiştir. Büyük İskender'in son hanedanlığı devirdiği döneme kadar aynı şekilde sürdürülmüştür.

Sanatı anlamsal olarak ifadelendirmedikleri, sanatı sanat için değil kendileri için yaptıkları ve tanrılara atfettikleri görülür. Antik Mısırlılar yapılan işçiliğe önem vermişlerdir. Sanatçının meydana getirdiği el işçiliği onlar için kıymetlidir. Mısırlılar figürleri derinlik anlayışından uzak, tek düzeye tasvirlemişler ve sanatçının öznel ifade biçimine de yer vermeden yapıtlarını Mısır'ın istediği değerler çerçevesinde simgeselliğin ve işlevselliğin ön planda tutulduğu konu bütünlüğünün dini kavramlar olduğu sanat yapıtlarını oluştururken bunları göz önünde tutarak konu dışına çıkmadan oluşturmak zorunda oldukları bilinmektedir.

Mısırlılar için kedi bir hayvandan farklı kılınmış kedi her eserde özünde din temelli kompozisyonlardan meydana gelir.

Görsel 24: Bataklıktaki Av Sahnesinden Detay, Nebamun Mezarına Ait Duvar Resmi, Mezar Sahibi Kızı Ve Eşi İle Birlikte Sarı Renkteki Kedi Papirüs Bitkileri Arasında Yer Alır, Dini Resim, Yaklaşık M.Ö. 1350, Teb The British Museum, Dönem: 18. Hanedan

Nebanum mezar şapelinde yer alan süslemeler ve bezenmiş desenler Nebamun hayatının nasıl olduğuna dair bize bilgi vermesinin dışında öldükten sonra bu kişinin diğer dünyada olmak istediği ve hayal ettiği sahnelerdir. Nebamun adında soylu bir Mısırlıya ait duvar resmi olarak karşımıza çıkmaktadır. Mezar duvarlarında yer alan sahnelerde birinde görselde yer alan Nebamun av sahnesi resmedilmiştir. Antik Mısır'da halkın sahiplendiği kediler, sahipleri tarafından eğitilerek balık, kümes ve hayvanları avlamak için birçok yerde düzenlenen av gezilerine götürülürdü.

Görsel 25: Bataklıktaki Kedi, M.Ö 1900 Dolayları, 3. Khunumhotep'in Mezarına Ait Duvar Resmi, Beni Hasan The Egypt Exploration Society

Bu resimde yer alan kedi renklendirilmiş görselde balık avlama sahnesinden bir kesit olarak çizilerek aktarılmıştır. Bataklık içerisinde yer alan kedi, ağırlığı ile Eğilmiş bir papirüs bitkisinin üstüne konumlandırılmış ve kedi profilden yansıtılmıştır. Kedinin bacakları uzun ince kuyruğu uzundur. Üzerindeki desenleri ve kuyruğundaki halka şeklindeki çizgiler Felis Cahaus yani bataklık kedisi olabileceği yönündedir. Bu bitkiler arasında kamufle olmuş kedi avını yakalamak için saklanmış olabilir. Bu kedinin evcil kedi olabileceği ve mezar sahibine ait kedinin resme aktarılabileceği düşünülmektedir.

Görsel 26: Anne ve Yavruları, Bronz Heykel, M.Ö 664-30 Sonrası, Brooklyn Müzesi, Charles Edwin, Wilbour Fund

Üç boyutlu şekillendirmiş anne tanrıça ve yavruları figürler yer alır. Dişi kedi Bastet dört yavru kediye sahip bronz heykelde ahşap kaide üzerine yerleştirilmiştir. Başı dik hafif eğimli bedeni yatar pozisyonundadır. Kuru sağ bacağının üzerinden öne doğru işlenmiş. Yavrulardan biri anne kedinin boynuna tırmanırken dikkat çeker. Sağ tarafta yer alan kaidenin ön tarafında kedinin patisinin altında "hayat verilen Bastet" yazısı yer alır.[25]

[25]https://www.brooklynmuseum.org/opencollection/objects/4036 09.03. 2021 tarihinde edinilmiştir. Bu kaynağın çevirisi tarafımızdan yapılmıştır.

5. BÖLÜM: MISIRIN KEDİLERİ

Kuzey Afrika dilinde quattah hayvan olarak bilinmektedir ve bu kelimeden cat (kedi) kelimesinin türemesine Mısırlılar öncülük etmişlerdir. Mısırlılarla bağdaştırılmış kedi aynı şekilde bütün Avrupa ülkelerinde bu kelimenin türevlerini kullanmış ve kendi dillerinde kedinin karşılığını Fransızcada chat, İsveççede katt, Almancada katze, İtalyancada gatto, İspanyolcada gato kelimeleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Kedinin bir başka ifade biçimi de günlük konuşma dilinde Mısırlılarda puss ve pussy olarak ifade edilmiştir. Bu kelimeler Mısır'ın kedi imajı ile tasvir edilen Bastet'in diğer anıldığı isim "pasht" kelimesinden türemektedir.[26]

5.1. Mau Kedisi

Görsel 27: Benekleriyle Dikkat Çeken Mısır'ın Mau'su

Mısır kedilerinden Mau, 3000 yıl önceye dayanan Antik Mısır kedisidir. Bu kedi Mısır kedisi olarak bilinmekte fakat genetik özellikleri incelendiğinde Avrupa ve Kuzey Amerika kökenli olduğu varılan bilgiler arasındadır. Ama bakıldığında o günden bugüne gelen kalıntıların Mau kedisinin Mısıra ait bir kedi olduğuna dairdir. Yapılan başka bir incelemede yer alan bilgilerde Mau kedisinin yakın türleri ve

[26]https://www.worldhistory.org/trans/tr/2-466/kedilerin-tarihi---gecmisten-gunumuze-kediler/ adresinden 14.12.2019 tarihinde edinilmiştir.

akrabalıkları olabileceğini düşündüğümüz üç kedi cinsi yer almaktadır. Bu kedilerden biri günümüzde de evlerimiz beslediğimiz Türküye de yaşayan Ankara kedisi olduğu ortaya çıkmış diğer ikisinin de Maine Coon ve Korat ırklarınla yakından akrabalıkları olabileceği düşüncesidir. Bu kediler orta boylarda vücut yapısında, küçük patili, kısa tüylere sahiptir. Tüyleri duman rengi, gümüş, bronz ve siyah veya tonlarda olabilmekte ve çeşitlilik göstermektedir. Kulakları geniş ve dik olan Mau kedileri yassı bademi andıran gözlere sahiptir. Mısır kedilerinden Mau oldukça hareketli yapıda çok hızlı koşabilen ve sıçrayabilen kedilerdir. Evcil kediler arasında en çok insanlarla iletişim kurabilen ırk Mau kedisidir. Sosyal yapıya sahip bu ırk değişik seslenmelerle insanların ilgisini çekmektedir. Günümüzde yaşayan tekire kedisi ile benzer özellikler taşımaktadırlar.[27]

Evcilleştirilmiş ilk kedilerden Mau, tarım bölgesinde barınan ve zararlıları avlayan kedi olarak da bilinmektedir. Kaslı bacaklara sahip orta boylarda olan Mau kedisinin bacakları ön patilerine göre daha uzundur. Firavunun yanında yer alan Mau kedisi doğal yollarla herhangi bir insan gücü olmadan ortaya çıkmıştır. Bu yırtıcı kedilerin Mısır'ın sanat eserlerinde yer alan kediyle ilişkilendirildiği ve sanat eserlerinde yer alan kedinin Mau ırkına benzer özelliklere sahip olduğu görülmektedir. Bu kediler insanlara ve kendi yaşadıkları aile üyelerine duydukları ilgi ve bağlılık ile bilinmektedir; değişik tınılarda çıkardıkları miyavlama sesleri ve sürekli kuyruklarını titreten tavırları dikkat çekmektedir. Antik Mısır'da çok önemli yere sahip olan bu kediler dinin, mitolojinin ve yaşamın içerisinde önemli bir yere sahip, saygı gören hayvanlar olarak karşımıza çıkmaktadır.[28]

Bu cins kedilerin kendiyle özdeşleşen önemli özelliklere sahip olduğu bu özellikler arasında da alın kısmı "M" şeklinde çizgi olduğu ve doğal beneklere sahip olduğu görülmüştür. [29]

---

[27]https://ajanimo.com/egyptian-mau-misir-mau-kedi-cinsi-ve-ozellikleri/ adresinden 22.03.2020 tarihinde edinilmiştir.

[28]https://kedicinsi.com/misir-kedisi/ 28.04.2021 tarihinde edinilmiştir.

[29]https://howtogetrid-tr.expertexpro.com/egipetskaya-mau-opisanie-porody-i-xarakter-koshki/22.03.2020 tarihinde edinilmiştir.

Mısır'da kedi Miu olarak ifade edilmekteydi. Antik Mısır'da tanrılar önemli güç ve görevlere sahip olmakla birlikte doğanın bir parçası, doğanın gücüyle var olan tanrı imajındaydı.

5.2. Felis Silvestris Lybica

Görsel 28: Felis Silvestris Lybica

Afrika yaban kedisi olarak bilinen bu ırk Mısırın vahşi kedilerindendir. Doğanın eşsiz güzellikleri arasında hayat bulmuş bu ırk avcıdır.

Orta doğunun alt ırklarından olan bu vahşi tür, anatomik yapısı evcil kediden biraz farklı olarak uzun, sivri kuyruklu ve uzun bacaklara sahip olmasıdır. Yaban kedilerinin kürkü farklı renklerde gri ve kiremit rengini andıran tüyleri dikkat çekmektedir, aynı zamanda kürklerindeki desenler değişiklik gösterebilir. Kimi vahşi kedilerin kürkünün üstü desenli iken bazısının desenleri yoktur. Çizgili desenlere sahip vahşiler çeşitlilik göstermektedir. Sürüngenleri avlayarak beslenen yüksek yerlere tırmanma özellikleri ile bilinir.

Mısır kedilerinden olan bu vahşi kedi çiftçiler tarafından terbiye edildiği düşünülmektedir. Mısır'ın tarımsal faaliyetlerinin bulunduğu bölgelerde yoğunlaşan sürüngen ve fareleri avlamalarıyla bilinmektedirler. Halkın koruyucu olarak bilenen

ırklar arasında olan Lybica insanların hastalanmasına sebep olan ve yiyecekleri telef eden canlıları yok etmesiyle kıymet görmüştür.

Mısır Sanat yapıtlarında da imgelenen kedilerin en çok benzetildiği kedi türlerindendir.

Bu kediler günümüzde yaşayan Tekir ırklarıyla benzerlikleri dikkat çeker. 6000 yıl önce gemilerle taşındığı düşünülen bu ırk seyahati sonucunda Anadolu'ya geldiği düşünülmekte ve burada günümüz Tekir kedisinin ortaya çıkmasına öncülük etmiştir.[30]

Görsel 29: Tekir Kedisi

Tekirler Felis Silvestris Lybica kedi ve Felis Silvestris Silvestris türlerinin karışımı ile ortaya çıkan ırktır. Felis Silvestris Lybica tüm evcil kedilerin atası olarak bilinmektedir.[31]

[30] https://arkeofili.com/kediler-ilk-tarimcilar-ve-vikingler-sayesinde-dunyaya-hakim-oldu/ adresinden 21.02.2020 tarihinde edinilmiştir.
[31] https://tr.wikipedia.org/wiki/Tekir_(kedi) adresinden 23.03.2021 tarihinde edinilmiştir.

5.3. Felis Chaus

Görsel 30: Felis Chaus (Sazlık Kedisi)

Felis Chaus kedisi genetik yapısı Felis ırkıdır. Avrasya'daki atasal türünden üremiş bu ırk yaklaşık 6.2 milyon yıl önceye evrimleştiği ve bu türün oraya çıktığı bilinmektedir. 3.04 ile 0.99 milyon yıl önce Felis Chaus türemiş, ve yeni ırkları ile var olmuştur. Bu türe ait üç adet alt tür yer almaktadır. F.C Chaus, F.C Affinis F.C Fulvidina'dır. Orta boylarda, geniş yapıya sahip, tüyleri düz, desensiz ve açık kahve okra tonlarında olan sazlık kedisinin kuyruğunda çizgili hafif desenler yer alır. Kulakları dik sivri ve kulak uçlarında siyah uzun tüyleri bulunur. Felis kedileri arasında en iri kedi olarak bilinir.[32]

Sazlık kedisi, Felis Chaus Asya'nın sulak kısımların da bataklık bölgelerinde nemli ortamlarda barınan bir türdür. Bu ırkın yaşam kaynağı sulak bölgeler ve avlama alanladır. Afrika da Nil deltasının alt kısımda bulunan sazlık kedisi Mısırın kedileri içerisinde yer alır.

[32] https://evrimagaci.org/saz-kedisi-felis-chaus-8595 adresinden 21.04 2021 tarihinde edinilmiştir.

Avcı kedilerden Felis Chaus sulak bölgelerde yaşasa da karada yaşayan havyalardan kuş tavşan haşere gibi canlıları avlayarak beslenir.

Sanat yapıtlarında kullanılan kedi tasvirlerinin bir diğer türü olarak karşımıza çıkmaktadır.

5.4. Sfenks kedisi

Görsel 31: Sfensk Kedisi

Mısır'ın kedilerinden sfenks kedisi ve Mau atalarına benzer özellikler barındıran günümüzde de yaşayan kedilerdir.

Sfenks kedileri firavun kedisi olarak da bilinmektedir; onları diğer kedilerden ayıran en önemli fiziksel özellikleri ise tüysüz olmalarıdır. Sfenks kedileri hem fiziksel hem de ismi gereği özel kediler arasında yer alır. Sfenksler, firavun kedileri olarak da anılmakta olup 1960 yılın da Kanada Toronto'da genetiği ile oynanmış mutasyon sonucu doğan kedinin ürüyerek çoğalması sonucu ortaya çıkan cins tüysüz kedilerdir.[33] Aslında firavun kedisi olarak adlandırılan sfenksler Mısır'ın tarihine dayanır. Firavun tarafından beslediği bilinen tüğsüz kediler, zarif yapısı ile Mısır'ın kedileri arasında yer alır.[34] Antik Mısır sanatında inşa edilmiş sfenks bloklar, güçlü bir yapıya sahip, birçok afete karşı direnç göstermiş, geçmişten günümüze sağlam olarak gelen yapılardır. Aynı şekilde ismini bu yapılardan alan sfenks kedileri de

[33]https://dergice.com/tuysuz-sfenks-kedileri-hakkinda-enteresan-gercekler adresinden 06.04.2021 tarihinden edinilmiştir.
[34]https://nettepet.com/sfeks-kedisi-ozellikleri-ve-bakimi-74722 adresinden 03.05.2021 tarihinden edinilmiştir.

dayanıklı ve güçlü özellikleriyle Mısır'ın değerlerini taşımaktadır. [35] Bu nedenledir ki, sfenks kedileri Mısır ile bağdaştırılır. Mısırın eşsiz sanat yapıtlarının ve firavunun gücü ile simgelenir. Mısır da yaşayan bu kedi Kanada da ortaya çıkmasına rağmen Mısır kültürüyle bağdaştırılmıştır.

Firavun kedilerinden olan sfenkslerin görünüş bakımından ürkütücü görünmelerinin yanı sıra oldukça samimi oldukları da bilinir. Sosyal olan bu canlıların insanlarla kurdukları iletişimleri oldukça güçlüdür. Tüysüz olan bu kedilerin, soğuk hava şartlarına karşı dirençsiz oldukları bilinmektedir. Sıcak ortamlarda yaşar; güneş ve sıcak olan yerlerde barınırlar. [36]Uzun geniş kulakları, iri renkli gözleri ve yüzünde ve vücudundaki katları belirgin fiziksel özellikleridir. Çeşitli renklerde olabilen sfenksler değişkenlik gösterebilirler.[37]

6. BÖLÜM: MISIRIN KEDİ TANRI VE TANRIÇALARI

6.1. Kedi Tanrıça Bastet

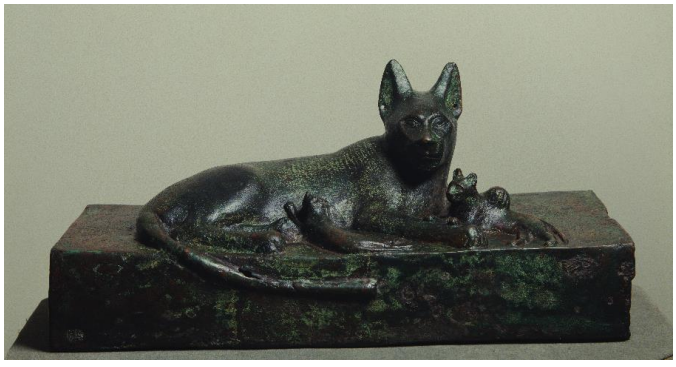
görsel 32: Gayer-Andreson Kedisi (Heykel, Onu Bağışlayan Koleksiyoncunun Adıyla Anılıyor.) M.Ö. 664-30 Bronz, The British Museum

[35]http://www.gazetevatan.com/firavun-kedisinin-ozellikleri-nelerdir-bakimi-ve-beslemesi-nasil-1303818-yasam/ adresinden 24.02.2021 tarihinde edinilmiştir.
[36]https://blog.petihtiyac.com/sfenks-kedisi-ozellikleri-ve-bakimi/ adresinden 17.03.2021 tarihinde edinilmiştir.
[37]https://www.posta.com.tr/sfenks-misir-kedisi-ozellikleri-sfenks-kedisi-nedir-tuysuz-kedi-turleri-2226068 adresinde 19.09.2020 tarihinde edinilmiştir.

Antik Mısırlıların doğadaki bütün canlılara değer verdiği, hayvanları korudukları ve ilgilendikleri bilinir. Hayvanları tanırının yerine koyarak onları kutsadıkları bilinmekte, ama doğadaki hiçbir canlının da Mısır halkının kediye verdiği değerin önüne geçemediği görülmektedir. Birçok tanrı betimlemesi kedi olarak tasvir edilmiş, diğer canlılara kedi imgesi kadar tapılmamıştır. Birçok din inancına sahip olan bu topluluğun çeşitli kedi imgeleri tasvirlediğine ve bunları tanrısallaştırmış olduğuna rastlamaktayız.

Mısır mitolojisinde firavunun koruyucusu Bastet en önde gelen tanrıça olarak görülürdü. Güneş tanrısı Ranın kızı olarak bilinmektedir. Antik Mısır tanrılarından önde gelen tanrı ve kedi olarak tasvirlenen tanrı, doğurganlığı simgeleyen, çocukları koruyan tanrıça Bastet'tir. Bastet kedinin tüm özellikleriyle vücut bulmuş tanrı olarak bilinir. Kedilerin oyunculuğu, zarafeti ve inceliği aynı zamanda kurnazlığı da özelliklerinde barındırmaktadır. Bastet için yapılan ve tanrıçaya adanmış tapınaklar da kendi gibi birçok kedinin barınması için yuva haline gelmiş, burada yaşayan kedilere karşı yapılan herhangi bir saygısızlık ve kötü davranış tanrıça Bastet'e yapılmış gibi atfedilmiştir.

Bubastis ve birçok kentte düzenlenen festivallerde Bastet'e tapınmak için bu bölgelere birçok hacı gelirdi. Bu katılımcılar Bastet'e saygınlıklarını dile getirmek amacıyla aynı zamanda geldikleri zamanı belirleyici kılmak için tanrıça Bastet'in küçük heykellerini bu tapınağa bırakırlardı. Gelen kişilerin tanrıça Bastet'in gözünde değerinin kalıcılığının sağlaması ve güvence altında olmasını sağlamaktadır.

Görsel 33 :Anne ve Yavruları, Bronz Heykel, İ.Ö 664-525, Mısır, Calouste Gulbenkian Foundation Museum, 25,5 cm,55,3 cm

Dönemin sanatçıları tarafından yapılan heykellerden bazıları Bastet'i yavrularıyla birlikte biçimlediği bazı heykellerde ise güneş tanrısı Ra'yı anımsatan ve ilişkilendiren süslemelerle küpe ve kolye gibi eşyalar ile Bastet'i formladığı ,görülmektedir. Kedi sanatçılar tarafından anatomisinin özenli bir şekilde incelendiği ve gözlemlendiği görülmektedir. Bakıldığında zarif, edepli ve narin; ince kuyruğu bedeninden aşağı doğru sağ patisinin yakınında konumlandırılmış, iki pati arasına konumlanmış yavru kedinin bir patisiyle sırtını kavradığı görülmektedir. Tapınaktaki kedi evlerinde bazı içi boş heykeller ölen yavru kedilerin tabutu olarak değerlendirilirdi. İbadet edenler tapınaklardaki ölen kedilerin mumyalanması için para yardımı yapıyorlardı. Tutankamon'un omuzlarında yer alan ve onu süsleyen maskeler gibi ölen kedi mumyaları da aynı şekilde bronz maske ile sanatçı tarafından bezenirdi. Küçük tabutların üzerinde kedi figürleri yer alırdı. İki büyük bloktan oluşan daha büyük ölçülerde kedi biçimi ile imgelenmiş tabutlarda vardı.[38]

6.2. Sekhmet

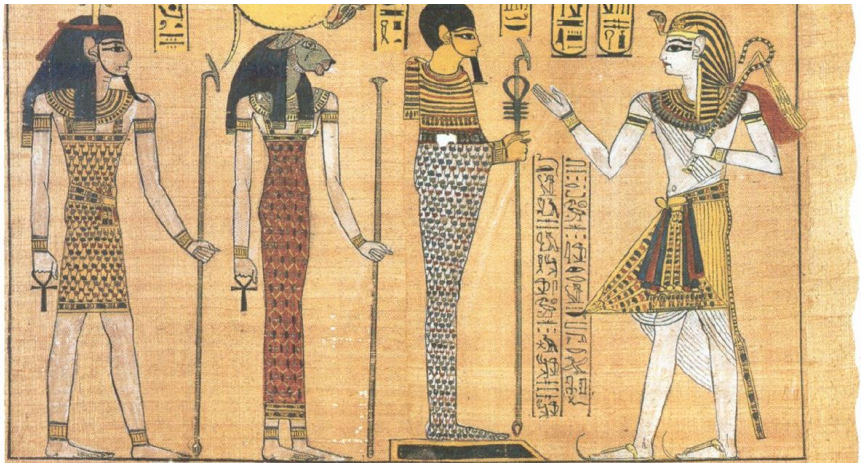
Papirüslere bezenmiş aslan başlı tanrıçalar Antik Mısır yapılarında karşımıza çıkmaktadır. Aslan başlı tanrıça kadın vücuduna sahip tanrıça aslan kafası ile tasvirlenmiştir. Bastet ile özdeşleştirilen tanrıçadır. Ra tanrısının kızı olarak da bilinmektedir.

Sekhmet savaşı, kötülüğü, şiddetli rüzgarları, salgın hastalıkları güc ile simgelenen tanrıçadır 18. sülaleden olan firavun III. Amenofis tarafından saygınlığa ulaşmıştır. III. Amenofis'in eski Teb'in batı kıyı bölgesinde yer alan Kom el-Hetan mezar tapınağına, her gün için yaptırdığı 730 kadar aslan başlı tanrıça Sekhmetini otururken ve ayakta olarak yaptırıldığı düşünülmektedir. Bu yaptırılan heykeller daha sonradan taşındığı düşünülen Karnak'taki Tebhan Mut tapınağında bulunmaktadır.[39]

---

[38] Jaromır Malek, *Ambar Muhafızlığından Güneş Tanrılığına Mısır Kedisi,* Kolektif, P Dünya Sanatı Dergisi, *Kedi ve Sanat* , Sayı:37, 2005, s.43

[39] Emıly Jane Anderson, *Aslan Başlı Tanrıça: Sekmet,'O, Kudretli Kadın'* Kolektif, P Dünya Sanatı Dergisi, *Kedi ve Sanat* , Sayı:37, 2005, s.46

görsel 34: Ramses; Ptah, Sekhmet Ve Nefertem'in Karşısında, Büyük Harris Papirüsü, 3. İllüstrasyon, 20.Sülale, 19. Hanedan ,Yaklaşık M.Ö. 1150, The British Museum

görsel 35:Kraliyet Aslanı (Soleb' De Yer Aslan Çiftlerinden Biri) 18. Sülale ,M.Ö. 1350 ,Kırmızı Granit ,Uzunluk 117 Cm ,The British Museum

III. Amenofis'in yaptırmış olduğu bu blok heykeller, 16m. yükseklikte, birbirinden bağımsız tek parça kahverengi kuvartis taş yapıları işlenerek yapılmış, bunlardan ikisi popülerdir. III. Amenofis'in döneminde yapılan sert kayadan yapılmış blok heykellerin hiçbir dönemde aşılmadığı söylenir. Aslan başlı tanrıça Sekhmet kudretli anlamını taşıyan III. Amenofis tarafından saygı gören tanrıça olarak karşımıza çıkmaktadır. Tanrıça Sekhmet doğanın varlığını koruyan, savaş yıkım gibi kötülüklerden koruyan, çeşitli hastalıklardan ve güçlü rüzgarlara göğüs geren tanrıça olarak bilinir. Hükümdarın zenginliği tanrıça Sekhmetle ilintilendirilir.

Ülkenin genişlemesi ve kalkınması tanrıçaya bağlıdır. Sakkara bölgesinde yer alan Unas piramitlerindeki kalıntılarda görünen tanrıça Sekhmet'in kralın annesi olarak görüldüğüdür. Tanrıça Sekhmet'in tanrılarla ilişkili birçok yüze sahip olduğu bilinmektedir. Bastet ve kobra yılan tanrıça Wadjet gibi tanrılarla ilişkilendirilmiştir. Sekhmet şifacı ve afetlerden koruyan tanrıça olarak yüceliğini antik Mısır'da korumuştur.[40]

Sekhmetler'in bir kısmı 19. sülale döneminde yerinden alınarak Kom el-Hetan'a, kesin olmamakla birlikte 19. ve 21 sülalelerin hüküm sürdükleri dönemler arasında Mut tapınağına taşındığı düşünülmektedir. Heykeller hem oturan hem de ayakta yapılar olarak Kom El-Hetan'da karşımıza çıkmaktadır; aynı zamanda bu bölgede altısı ayakta olarak tanrıça Sekhmet'in heykellerine rastlanmıştır.[41]

Sekment'in birçok farklı kılan üslup özellikleri olduğu ve yapıların boyutlarının değişiklik gösterdiği bilinmektedir. Bu yapılar kadın vücudu ve aslan başının bir arada olduğu yarı insan yarı hayvan imgesinden meydana getirilmiş formlardır. Hem oturan hem de ayakta figürlerden oluşan bu yapılarda, hayatı sembolize eden Anka'nın varlığı, ayakta duran yapılarda ise asa taşındığı görülmektedir. Bu özenle yontulmuş yarı insan yarı hayvan biçimindeki heykellerde vücudunu saran giysiler, kalın halhal, çeşitli bilezik ve kolyeler dikkati çekmektedir. Oturan heykellerin tahtında yer alan hiyeroglifler de dikkat çekmektedir. Sekhmetler başında yer alan güneş disk birçok tanrıyla ilişkilidir; birçoğu kraliyet tacında olan şahlanmış kutsal yılan Ureus ile taçlandırıldığı görülür. Güneş disk başında yer alan bir yuvaya veya heykelle bileşik olarak tamamlanır. Diğer yapılarda gözlemlenen aslan tasmasının alın ile birleştiği yerde görülen yere konumlandırılmış "M" biçiminde işaret yer alır. Bu imgelenen işaret kedi olarak imgelenen tanrıça Bastet ile Sekhmet arasında ilişkilendirilir. Nebamun'un mezar yapılarında 18.sülale zamanında kompoze edilen avlanma sahnelerinde yer alan çizgili kediler ile, aynı şekilde bu yapılarda yer alan çeşitli özelliklerin benzer oldukları gözlemlenir; bu

[40]Emıly Jane Anderson, *Aslan Başlı Tanrıça: Sekmet,'O, Kudretli Kadın'* Kolektif, P Dünya Sanatı Dergisi, *Kedi ve Sanat* , Sayı:37, 2005, s.48

[41]Emıly Jane Anderson, *Aslan Başlı Tanrıça: Sekmet,'O, Kudretli Kadın'* Kolektif, P Dünya Sanatı Dergisi, *Kedi ve Sanat* , Sayı:37, 2005, s.49

benzerlikler bacaklarda halhallar, gerdanlıklar ve alında yer alan "M" şeklindeki imgelerdir. Sekhmetler dönemin heykeltıraşları tarafından ustaca yontulmuş büyük yapılardır. Büyük taş bloklar sanatçıların sanatsal olgusuyla çeşitli çekiçlerle şekillenmiş sanat yapıtlarıdır. Bu büyük bloklar ağırlık ve yüksekliği nedeniyle tahta kızaklarla taşınmaktadır.[42]

Görsel 36:Sekhmet'in Başı, Mısır Yeni Krallığı, 18. Hanedan, ııı. Amenhotep saltanatı, M.Ö 1391-1353, Gift of the John Huntington Art and Polytechnic Trust; Creative Commons

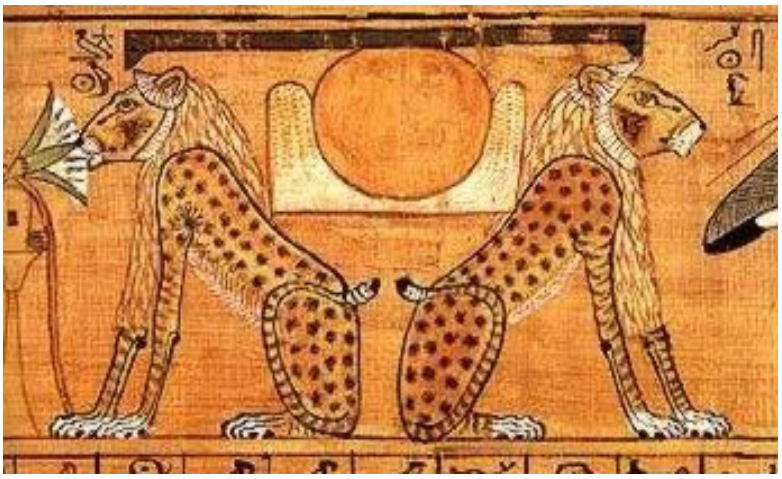
Görsel 37:Mısır Tanrıçası Sekhment'in Dört Farklı Heykeli, Aslan Başlı Tanrıça

[42]Emıly Jane Anderson, *Aslan Başlı Tanrıça: Sekmet,'O, Kudretli Kadın'* Kolektif, P Dünya Sanatı Dergisi, *Kedi ve Sanat*, Sayı:37, 2005, s.50

Kedigillerden aslan başını tanrıça formunda yontularak oluşturmuş bu yapıların renklendirilmiş olduğu düşünülmektedir.

Bu renkler çeşitli bitkilerden elde edilen doğal pigmentlerden oluşturulan boyalardır. Bitkisel zamk veya hayvansal tutkalların karışımı ile elde edilen organik boya maddelerinden oluşturulmaktadır. 3.Amenofis'in Sekhmet heykel blokların yapısı ve malzeme özellikleri 2. tür avsan granitiyle ile damarlanmış granodiorit olarak karşımıza çıkmaktadır. Sekhmet heykellerinden bazılarında açık tonlarda kırmızı kahverengi tonlarında birbirini tamamlayan seri çizgiler görülür. Dönemin heykeltıraşlarının bu düzenlemeleri bilerek bırakmış olduğu düşünülmektedir.Aslan çifti güneşi andıran anlamları taşıyan bu heykeller kırmızı granitle yontularak oluşturulmuştur.[43]

Heykeller özenle ve itina ile işlenmiş estetik değerlerinin yanı sıra işçiliği ile de dikkat çekmektedir. Yeniden doğumun temsilcisi siyah renkteki granit bloklar ile yapılan Sekhmetlere anlamlar yüklenmiş malzemelerle meydana getirilmiştir.

Görsel 38: Aslan Tasviri

Bu tasvirlenmiş kompozisyonda yer alan simgeler; güneşin her gün doğup battığı ufku temsil ettiği söylenmektedir. Bu ifadelerin gün doğumu ve gün batımıyla

[43] Emıly Jane Anderson, *Aslan Başlı Tanrıça: Sekmet,'O, Kudretli Kadın'* Kolektif, P Dünya Sanatı Dergisi, *Kedi ve Sanat* , Sayı:37, 2005, s.51

ilişkilendirilerek somut anlam ve ifadeler katılmış ve ufuk ile bağdaştırılır. İki sırt sırta dönen aslanın arasında yer alan çalışmanın merkezindeki daire şeklindeki disk djew adını almış çemberin etrafında yer alan konturlenmiş dağ sembolü ile çevrelenmiş her günün başlangıcı ve sonunu ifade eder; çalışmanın iki tarafında sağ ve solda yer alan iki aslan tanrı Aker tarafından korunur. Antik Mısır'ın yeni krallık döneminde ufuktaki Horus Hermakhet doğan ve batan güneşin tanrısı olarak simgelenmiştir. Bu tanrı şahin başlı ve gövdesi aslan vücutlu sfenks ile dönemin heykeltıraşları tarafından yontularak oluşturulmuş büyük yapılardır.[44]

6.3. Maahes

Görsel 39: Maahes'in Aslan Başlı Temsili Heykeli , Naturhistorisches Müzesi'nde Viyana, M.Ö 664–525

Tanrıça Maahes Mısır mitolojisinde yer alan aslan başlı kedi tanrılardandır. Hem kedigillerden aslan silueti ile biçim almış tanrı Bastet ve Path'ın oğlu olabileceği yönünde hem de tanrıça Ra'nın çocuğu olabileceği yönünde de diğer bilgiler yer almaktadır.[45]

Sekhmet gibi tanrı Maahes de savaş tanrısı olarak bilinir. Aynı zamanda hava tanrısıdır. Erkek bedenli aslan kafalı tanrı firavunla bağdaştırılmıştır.

[44] https://listelist.com/hiyeroglif-anlamlari/ adresinden 21.03.2021 tarihinde edinilmiştir.
[45] https://tr.wikipedia.org/wiki/Mihos adresinden 25.04.2021 tarihinde edinilmiştir.

Hiyerogliflerdeki betimlemelerde yer alan tanrı erkek aslan olarak tasvirlenmiş, savaşta güç ve kuvvet ile simgelenmiş ve bu anlamlar yüklenmiştir. Savaş tanrısı aslan başlı Maahes annesinin soyundan olan rahiplerin, nilüfer çiçeklerinin, tutsakların koruyucu gücü olarak bilinir. Maahes savaş, koruma ve hava tanrıçasıdır. Yeni krallık döneminde inanılmaya başlayan tanrıça Maahes sanat yapıtlarında aslan başlı, gövdesi insan bedenli olarak tasvirlenmiştir.[46]

6.4 Mafdet

Görsel 40:Mafdet

Antik Mısır dininde çita görünümlü tanrıça, insanları onlara zarar verebilecek akrep ve yılan gibi canlılardan korur. Mısır'ın ilk hanedanlık döneminde önemli tanrılar arasında yer alır. Mafdet yasalara bakan tanrıça ve suçlulara idam veren tanrıça olarak bilinir. Zehirli hayvanlara karşı duran tanrıça gücünü insanları bu canlılardan koruyarak göstermektedir. Antik Mısır krallık metinlerinde yer alan yazıtlarda da Mafdet'in güneş tanrısı Ra'yı zehirli yılanlardan koruduğu belirtilmiştir. Mısır Sanatı'nda Mafdet kedi tanrıça olarak tasvirlenmiştir. Çitaya

[46] http://www.tarihpedia.com/misir_tanrilar_maaes/ adresinden 04.05.2021 tarihinde edinilmiştir.

benzetilen tanrıça bir kediydi, aynı şekilde adaleti temsil eden Mafdet zehirli sürüngenler gibi yaratıklardan korunmak için inanılan tanrıçaydı.[47]

7. FARKLI KÜLTÜRLERDE KEDİYE BAKIŞ

7.1. Mısır Kültürü Dışında Ki Dönem ve Kültürlerde Kedi

Kediler ilk Pliyosen Çağında 5,3 ve 3,6 milyon yıl önce ortaya çıktıkları oldukları bilinmekte[48] ama evcilleşmelerinin Mısır ve Orta Doğu ya dayandığı düşünülen kedilerin geçmişten günümüze kadar devamlı insanlarla beraberlikleri bilinir, sanatçılarında sanat yapıtlarının bir parçası halini almasını sağlamaktadır.

Vahşi kediler yaşamların insanlarla paylaşmaya başlamış ve etkileşim halinde bulunmasından sonra her toplumda ayrı sevgi ve hoşgörü ile karşılanmıştır. Toplumların birçoğunun benimsediği kedi birçok kültürde farklı düşüncelerle ve inançlarla yüceltildiği de görülmüştür. Sanatta da var olmuş kedi imgesi birçok dönemde sanatçının ilgi duyduğu canlı halini almıştır.

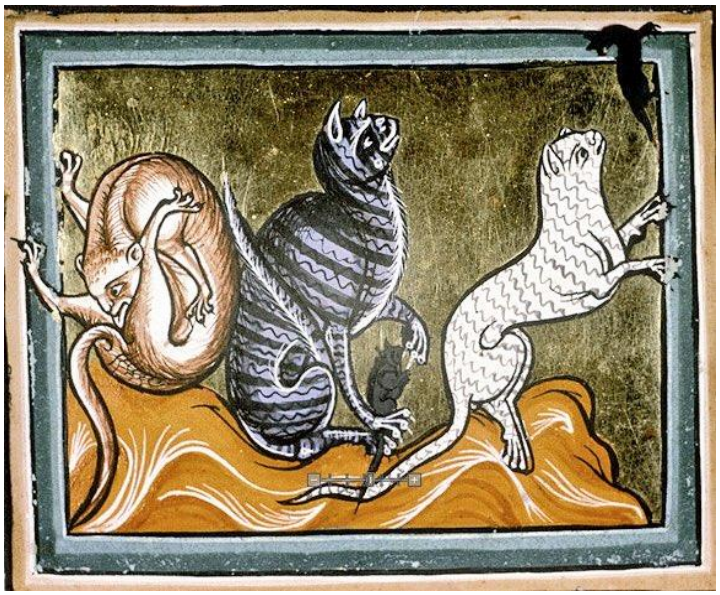
Geçmişte Birçok yapıtta can bulan kedi imgesi duvara resmedilmiş, taşa yontulmuş, kabartmalarda şekillenmiş, bronz heykellere biçimlenmiş, mumyalanarak kutsanmış, tanrılaşmış dini olgu olarak karşımıza çıktığı ve edebiyatta dahi konu oldukları bilinir. Birçok kültürün içinde barındırdığı değerlerde kedinin de yer alması ve benimsenerek korunması bu canlı varlığı diğer hayvanlardan ayırmıştır.

Mısır'ın eşsiz görülen kedilerden sonra kediler tüm kültürlerde toplumların inancının bir parçasıydı.

14. yüzyılda kediler Fransa, Almanya ve İngiliz adalarında yaşamış ve bu bölgelerde çoğalmıştı. Avrupa da Hristiyanlığın kabulünden önceki zaman diliminde Orta Çağ'da inanç olgusu paganizme dayanmaktaydı. Pagan inancında tanrıça Freya kedi ile ilişkilendirilmektedir. Tanrıça Freya bereket, aşk, tutkunun, çekicilik, güzellik tanrıçası olarak görülmektedir. Bu inançlar arasında kutsal Cuma olarak bilenen Friday günlerinde çeşitli dualar ve ritüeller düzenlenir ve tanrıçaya bağışlanırdı. [49] Kediler o dönemlerde de ilgi odağıydı ve evlerde beslendiği

[47] https://tr.wikipedia.org/wiki/Mafdet adresinden 25.04.2021 tarihinde edinilmiştir.
[48] https://tr.wikipedia.org/wiki/Kedi adresinden 02.06. 2019 tarihinde edinilmiştir.
[49] Gerald Hausman,Gerald, *Kedilerin Masalsı Tarihi,*Kolektif, P Dünya Sanatı Dergisi, *Kedi ve Sanat* , Sayı:37, 2005, s.58

bilinmektedir. Pagan inancındaki kültürler Hristiyanlığa inanmaya başlamasıyla ve tanrıça Freya şeytan olarak görülmüştür. Böylelikle kediler şeytan olarak görülmüş ve toplu kedi katliamları gerçekleştirilerek kedileri yok etme istekleri doğmuştur. Birçok kedi bu süreçte yakılmış ve gömülerek yok edilmiştir.

Görsel 41:Üç Kedi, Ashmole Hayvanlar Kitabı'nda, 12. yy sonu, 13yy Başı, Bodleian Library Oxford

Aynı şekilde Orta çağda kiliselerde yayılan görüş de çerçevesinde çoğunluğu erkek toplumdan oluşan halkın desteklemesiyle bakımsız kadıların cadı olarak görülmesiydi. Kadınları işe yaramaz bir birey olarak görmüşler ve büyücü olarak bakmışlardır. Toplum erkek egemenliğinin gücü ile ön planda olmuş ve kadınların iş yapmadan evlerinde kedileri ile birlikte olmaları bu topluluğu rahatsız etmiştir. Kadınlarla birlikte yaşayan kedilere de büyücü ve cadı gözüyle bakılmış, böylelikle bu çoğunluğunu erkek toplulukların oluşturduğu bireyler topladıkları kedileri ve cadı olarak gördükleri kadınları yakmışlardır. O dönemde kedilerle yakınlık kuran insanlara kötü gözlerle bakılarak şeytana hizmet eden cadı oldukları düşüncesindeydiler. Bu, özünde iyi olan ve kedilerle birlikte olmak isteyen insanları inançları doğrultusunda öldürdükleri ve yaktıkları bilinmektedir.

Bu yapılan katliamların birlikte kedilerin kentlerde azınlık oluşturması sonucunda bu bölgelerde farelerin üremesine ve artmasına neden olmuştur. Farelerle birlikte birçok hastalıklar ortaya çıkmış ve veba hastalığının başlamasına sebep olmuştur. Bu hastalıkların çoğalmasıyla, toplu ölümler meydana gelmiştir. Karanlık dönem olarak bilinen bu çağda, kedileri yok eden ve canice ölmesine neden olan toplum kedilerin önemini bu olay sonucunda anlamıştır. Uğursuz olarak görülen kediler, bu olayların yaşanmasından sonra ve birçok kişinin hasta olup ölmesiyle birlikte ne kadar öneme sahip olduklarının anlaşılmasına sebep olmuştur.

İskoçya'da kediler; kutsal sayılmıştır. Mısırda olduğu gibi İskoçya'da kedilere duydukları ilgi ve ilk kral Fergus'un kedilere bağlılığı bilinmektedir. Fergus'un Mısır kanı taşıdığı ve efsanede yer alan bilgilerde Fergus'un İskoçya'nın tepeliklerinde yer alan bölgeye yerleşmiş olduğu ve bu yerleşim yerine kedilerini de getirdiği düşünülmektedir. İskoçya'ya ait armalarda kediye yer verildiği ve eski dönemlerde kedinin savaşlar da gücünü simgelemek adına kedi maskları yapılarak savaşlara katıldıkları düşünülmektedir.[50]

Görsel 42:Kraliyet İskoçya Bayrağı

Dönemin kedileri sanat yapıtlarında yerini almış Rönesans sanatçılarında eşsiz yaratımlarının bir parçası olmuştur. Dönemin sanatçılarına ilham olan kediler değerinin varlığını çizilen resimlerde hissettirir.

[50] Gerald Hausman, *Kedilerin Masalsı Tarihi*, P Dünya Sanatı Dergisi Sayı:37, 2005, s.58

Görsel 43:Leonardo da Vinci, Kedi Eskizleri, Kediler Ejderha Ve Öteki Hayvanlar Üzerine Bir Çalışma, Leonardo da Vinci, Kağıt Üzerine Mürekkep Ve Siyah Kömür çalışması 27,1x20,4 cm, 1513-1515 ,

Rönesans sanatçısı Leonardo da Vinci desenlerinde yer alan kedileri titizlikle işlemiş ve anatomisini kusursuzca inceleyip kağıda aktarmıştır. Popüler kediler dönem sanatçılarının resimlerine konu olmuş ama resimlerinde ön planda yer almamıştır. Leonardo'nun çalışmalarında ise kedilerin her tavrı ve bedenin aldığı şekli itina ile incelenerek aktarılmıştır. Yağlı boyalarında da eskizlediği kedilere yer vermiştir. Meryem ve kediyi bir arada resmettiği desenler vardır. Kedilere sevgi dolu gözlerle bakan sanatçı her anı ve pozisyonunu kağıdına eskizlemiştir.[51] .

Leonardo da Vinci'nin *"Minicik bir kedi yavrusu bir sanat şaheseridir"*[52] diyerek kedilere bakış açısını bize aktarır. Her kedinin kusursuz, güzel ve estetik olduğu düşüncesindedir.

Kedi her dönemde insanlığın eşsiz nesnesiydi, ama Victoria döneminde güzelliği simgelendiren kutsanmış bir olguydu.

Bu dönemin sanatçılarından sanat yapıtlarının çoğunun kedileri süsleyen Louis Willam Wain'dir. 1860 yılında İngiltere'de doğmuş olan sanatçı yaptığı kedi

[51] https://www.e-skop.com/skopbulten/leonardonun-kayip-kedisi/3713 adresinden 28.09.2020
[52]https://ajanimo.com/kediler-hakkinda-soylenmis-en-guzel-sozler/ adresinden 26.01.2020 tarihinde edinilmiştir.

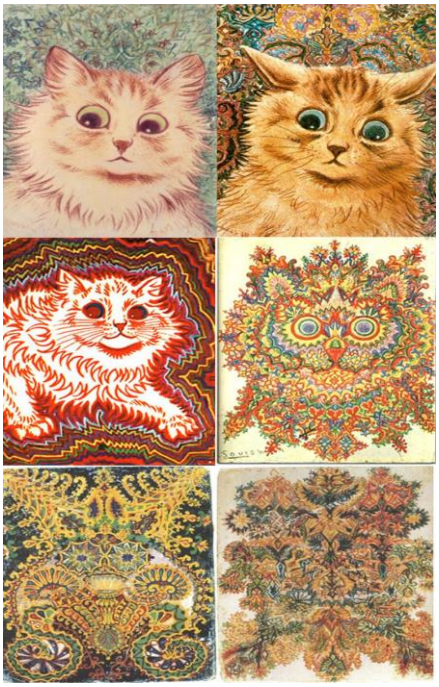
resimleriyle ilgi çekmektedir. Louis'in eşi ve kendisi kedilere düşkünlüğü ve ilgisiyle bilinir. Louis'in eşi meme kanserine yenik düşmüştür ve bu rahatsızlıkla beraber Louis eşine duyduğu sevgisini en sevdikleri canlı kedi ile dile getirmiştir. Betimlediği kedilerle eşinin yüzünü güldürmek istemiş ve kedili resimler çizmiştir.

Bu süreçte gerçekçi kedi resimleri çalışan sanatçının bir süre sonra yaptığı resimlerde değişikliğe giderek çeşitli form değişiklikleri yaptığı görülmektedir. İnsan bedeninde çizdiği kedileri çeşitli gülünç tiplemelerle resmederek eşinin mutluluğunun artması için çizimler yaptığı görülmektedir.

Birçok sanat yapıtı üreten Louis çalışmalarına devam ettiği süre zarfında eşi hayatını kaybetmiş ve bu durum eşine çok değer veren Louis'in psikolojisinin bozulmasına, şizofreniye yakalanmasına neden olmuştur. Bu süreçte ruhsal bozukların ortaya çıkmasıyla birlikte sanat yaşamında da farklı değişikliklere gittiği çizimlerinde görülmektedir. Şizofreni rahatsızlığının getirdiği ruhsal problemlerinin çizdiği kedilere de yansıdığı bilinir. Çizimlerde yer alan kediler hastalık öncesi ve sonrası şeklinde değerlendirilir. Bu dönemde çizdiği çalışmalar Victoria döneminde önemli statü kazanmasını sağlar. Tedavi öncesinde sanatçının resimlerinde yer alan kedilerde eşine olan bağlılığı ve sevgisi görülürken bu süreçte çizdiği kedi imgeleri ile içindeki öfkenin dışavurumu ortaya çıkmaktadır. Kedi ressamı olarak görülen sanatçının hastalanmadan önce ve hastalandıktan sonra devam eden çizimlerinde kronolojik değişimler ve farklılıklar görülür.

Görsel 44: Sanatçının Hastalanmadan Önceki Kedi Çizimi

Görsel 45: Hastalığın Başladığı Evreden Süre Gelen Kedi Çizimleri

Dünyanın her yerinde bugün bakıldığında kedi evlerin kral ve kraliçeleri olarak yerini alır. Her evin kedisi bilinmektedir ki evde kedi gücünü hissettirmektedir. Kültürler kediyi dini olgularla kutsallaştırırken sanatçılarda bu imgeyi sanat eserlerinde yer vermişlerdir. Sanatın ve sanatçının objesi olmuş kedi imgeleri farklı her dönemde sanatçının üslubu ile şekillenmiş ve başka biçim ve formlarla tuval, heykel ve birçok yapıta konu olarak aktarılmıştır.

Uzak doğuya bakıldığında aynı şekilde kedilere tarih boyunca ne kadar önemli kıldıkları görülür. Japonlar için kedi sıradan bir canlı olmaktan çok daha ötedeydi. Manastırların duvarların, tapınakları ve türbeleri kedi imgeleriyle bezenirdi. Sanatçıların sanatsal biçimlemelerinde oluşturdukları imge kediydi.[53]

Japonya'da kedi Maneki Neko imgesi ile özdeşleşmiş şans kedisi olarak bilinmekte ve bolluk bereketi getirdiği düşünülerek kapılara asılmaktadır. Bu küçük heykeller seramik, altın veya ahşap malzemeden yapılır. Japonya'da günümüzde de bu inanç ile birçok şans kedisi Maneki Neko vardır. Yaratılan heykellerde bir el göğe yükselirken sağ el, sol el veya her ikisi de hareketlidir. Bu kediler çeşitli süslemelerle

[53]Gerald Hausman, *Kedilerin Masalsı Tarihi*, P Dünya Sanatı Dergisi Sayı:37, 2005, s.88

imgelenmiş ve önemli simgeler içermektedir. Farklı süslemeleri, renkleri ve çeşitlilikleri vardır. Her üzerinde yer alan obje farklı anlamlar içerir.

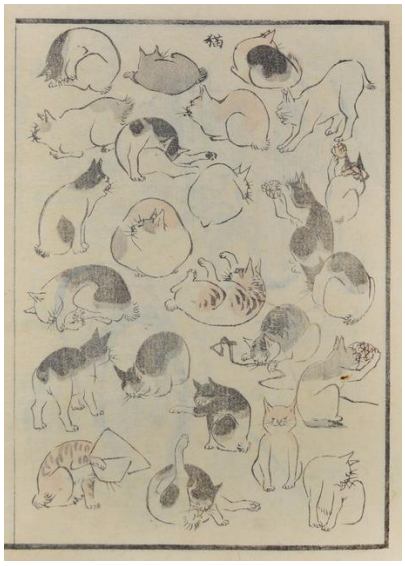
Görsel 46 : Maneki Neko Heykelciği

Mısır'ın eşsiz kedilerinin ardında en çok kediye rastladığımız ve özenle işlemiş sanat yapıtlarına Çin'in sanat yapıtlarında rastlamaktayız. Japonların inancına göre kedi katili kişinin ve ailesinin kuşaklar boyunca lanetleneceği ve bu lanetin peşlerini bırakmayacağı görüşüdür. Kediyi sıradan olmanın dışında nesne olarak görmek yerine onu sanat yapıtında canlı kılmaktı. Bu yaratılan sanat yapıtlarında kediyi nefes alırmış gibi veya bilincinde onu hissedebilmenin önemli kılındığı biçimlemelerdir. Bu canlının doğu sanatında gizemli yaratımı olağanüstüdür. Kediyi imgelerken her an miyavlayabilir, pençeleyebilir, hareket edebilir gibi hissettirmektir. Sanatçı sanat yapıtını oluştururken gerçekçiliğin ötesinde bedeninde ve ruhunu hissedebilmeyi amaçlamıştır. Cansız bir oluşumun içinde eşsiz anlam ve ifadelerle yarattığı yapıtında sanatın içinde kedinin var olduğunu hissettirmeyi amaçlamaktadır. Kedi her anlamıyla sanatçı için sanat olgusudur.

Van Vechten'e göre; kedinin dünyasının gizli saklı köşelerini hissetme sanatı, özellikle Asyalılara has bir şey gibi görünüyor.[54]

Sanat yapıtlarında çeşitli pozisyonlarda ve duruşlarda şekillendirilmiş kedilerin gerçekliğinin aslında görüntüsünün dışında sanatçının kediyi hissetmesi ve sevmesi ile ilgili olduğu görüşleridir.

Japon sanatçı Hakusai sanat eserlerinde biçimlendirdiği kediyi insan hayatının bir yansıması olarak görerek aktarmaktadır. Sanat eserleri sanatçının gözünden deneyimleri ve kediye karşı hissiyatlarından oluşturulur. Hakusai'nin baskılarında kedi hareket eder, dans eder, pati atar, zıpladığı ve avını yakaladığı görülür.[55] Görseldeki ahşap baskı çalışmasında sanatçı çeşitli açılardan kedinin günlük hareketlerini betimlemiştir.

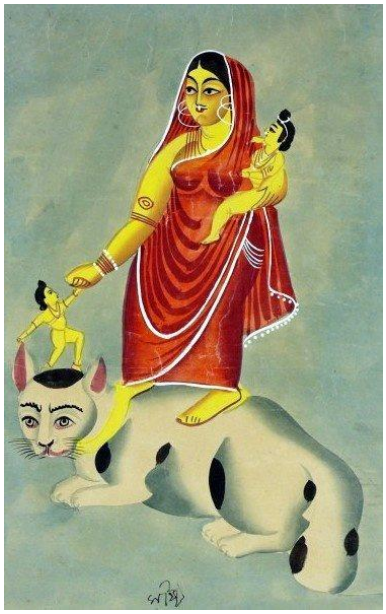
Görsel 47: Katsushika Hokusai, Kediler, Japon Tahta Baskı, 18,4 × 13,3 cm, 1815-1865

Sanatçılar kedinin büyüsüne kendilerine inandırmıştır. Eski Uzak Doğu'nun edebi öykülerinde yer alan kediler farklı biçimlere bürünebilir şekillerini ve biçimlerini değiştirebilirdi. Tarihler boyunca efsaneler yer alan bu canlılar yaşlı, genç kadınların, falcıların, cadıların, savaşçıların, tanrıların, balık tüccarlarının ve

[54] Gerald Hausman, *Japon Sanatında Kedi İmgeleri Kediden Sanat Yapmak, Kedi ve Sanat*, P Dünya Sanatı Dergisi Sayı:37, 2005 s.88
[55] Gerald Hausman, *Japon Sanatında Kedi İmgeleri Kediden Sanat Yapmak, Kedi ve Sanat*, P Dünya Sanatı Dergisi Sayı:37, 2005 s.90

dilencilerin siluetini almışlardır.[56] Kedilerin bedeninde var olmakta olan bedenlerin, kedinin büyüselliği ile bağlantılı olmasıyla ilgili olduğu düşüncesidir. Farklı inanışlar ve sanatta farklı biçimlemelerle yer verilmiş kedilerin aklın dışında, gerçeğin ötesinde yaratılan ruhani ve büyüsel güce sahip varlıklar olabileceği düşünülür.

Hintlilerin inancında ölen kişi öldükten sonra yeniden var olduğu ve dünyaya kedi bedeninde vücut bularak yaratıldığı düşüncesi vardır. Hintliler için kediler kültürlerinin bir parçası ve değerlisidir. İnsanın yeniden kedi bedeninde yaratılması, insanın o ruhta var olması Hint inancında kedinin gücünü simgelemektedir. Hintlilerde Mısır'ın dini olguları ile benzer inanç olguları ile kediyi tanrılaştırmışladır. Kedilerin Hindistan'da Mısır tanrısı Bastet gibi üstün güce sahip ve saygınlığı yüksek mertebede oldukları bilinmekte, Hintlilerin inancında kedi imajındaki Sasht çok önemli yere sahip tanrıçadır.

Görsel 48:Hint Tanrıçası Sasht

Çinlilerin inancına göre kediler olgunlaştıkları ve büyüdükleri zaman başka bir bedene dönüşeceklerdir. Her dönemde ve kültürde farklı inanışlar ve olgular çerçevesinde değerlendirilen kedi bakıldığında her dönemde değerini korumuştur.

[56]Gerald Hausman, Japon Sanatında Kedi İmgeleri Kediden Sanat Yapmak, *Kedi ve Sanat*, P Dünya Sanatı Dergisi Sayı:37, 2005 s.92

Her zaman diğer canlıların aksine farklı bir yerde tutulduğu, sevildiği, sayıldığı gözlemlenmiştir.

Eski Çin'de de kedinin yine tanrı ile ilintilendiği ve imgelendiği görülür. Çin mitolojisinde tanrıça Li Shou kedi olarak tasvir edilmiştir. Çin efsanelerinde yer alan bilgiler de kedilerin konuştuğu inancı vardır. Kedilerin, dünyaya hizmet etmek adına yeni yaratıkların denetimi kontrol amacı ile görevlendirmiş ve bu amaçla iletişim sağlayabilmeleri için konuşma yetisi tanrılar tarafından verilmiştir. Ancak kediler hizmetten çok ağaç altında uyurken kendi hallerinde oldukları gözlemlenmiştir; tanrılar böylece verdikleri hizmet gücünü kedilerden alarak bu görevi insana yüklemeleri gerektiğini düşünmüşlerdir. Çin efsanesine göre konuşan kedilerin gücünün tanrılar tarafından insana bağışlanmış olduğu düşünülür.[57] Kedilerin ayrıca farklı özellikleri ve işlevsellikleri olduğu görüşünde olan Çinliler kedilerin zaman dilimini verebildiği, kedinin gözlerine bakıldığında saati öğrenebildikleri düşüncesindedirler. Kedilere zamanı tutabilme görevi yüklemiştir. Farklı düşünce ve inanışlara sahip topluluklar kediye farklı güçler bahşetmiştir.

Kediler İslamiyet'te de önemli bir yere sahiptir; temizlik ile simgelenerek saygınlık kazanmıştır. Kedi beslemek İslamiyet'te sünnet sayılmıştır.

Hz. Muhammed'in Uhud yolculuğu sırasında ordunun önünde karşılaştıkları anne kediyi emzirirken gördüğü, sonrasında zarar görmemesi için yanına bir bekçi görevlendirdiği ve ordunun kediye zarar vermemesi için kedinin etrafından dolaştırdığı bilinmektedir. Bu yolculuk sonrasında Hz. Muhammed'in bekçiden kediyi getirmesini istediği ve bu kediyi sahiplendiği söylenmektedir. Habeş türündeki bu kedi bilinen en eski türlerdendir. Hz.Muhammed sahiplendiği siyah ve beyaz ağzında çok rastlanmayan çeşitli lekeye sahip kediye Müezza adı koyulmuştur. Hz Muhammed'in sedirinde dinlendiği bir zaman diliminde kedisinin yanına geldiği, eteğinin ucuna konumlanarak uyuduğu, Hz. Muhammed'in Müezza'nın rahatsız olmaması adına eteğini keserek ona ne kadar saygı duyduğu ve sevgisini dile getirdiği bilinmektedir. [58]

[57] https://www.gzt.com/nihayet/sultandan-seytana-kedi-algisindaki-kulturel-donusum-3516555 adresinden 20.12.2020 tarihinde edinilmiştir.
[58] https://tr.wikipedia.org/wiki/M%C3%BCezza adresinden 22.03.2020 tarihinde edinilmiştir.

Görsel 49:Osmanlı Minyatürlerinden Hz Muhammed'in Kedisi Müezza'nın Resmi

Osmanlı minyatürlerinden Müezza'nın resminde de gördüğümüz gibi kedi, Osmanlı sanat eserlerinde de figür olarak kullanılmıştır. Ancak Mısır'da olduğu gibi dini olgular çerçevesinde değil, sevilen sayılan bir canlı olarak tasvirlenmiştir.

Kediler duygularını değişik seslerle ifade eden canlı topluluğudur. Sevgi veya rahatsız oldukları ifadelendirmek için mırıltılar ile seslenir. Her ne kadar evcilleşmiş oldukları düşünülse de kediler her zaman avcı ruha sahip canlılardır. Bu onlara atalarının bıraktığı bir olgu ve davranıştır ki kedilerin bir hareket veya tehdit altında olduklarını hissettikleri zaman, yere sinerek avlanma pozisyonuna geçtikleri görülür. Günümüzde evlerde barınan kedilerin de doğadakiler gibi avlanma içgüdüsü ile avına yaklaşarak kıvrak bedenleri ile sıçrayarak avını etkisiz hale getirdikleri gözlemlenir. Eşsiz mırıltılarıyla ve titreşimlerle insanı tedavi edebilen bu canlılar her dönemde insana yararlı davranışlar sergilediği ve sayılan sevilen canlılar olarak karşımıza çıkmıştır.

Günümüzde sanat yapıtlarında birçok kedi çizimlerine rastlamaktayız. Bu ifadelendirmeler sanatçının yarattığı kompozisyon ve biçimlendirmelerin anlamlarının birbirinden farklı ve özgür kendi üslup ve karakterleriyle oluşturdukları görülür. Yarattıkları kompozisyonlarda figürle ilişkilendirilen kedi başka bir yapıtta farklı olgularla karşımıza çıkmaktadır. Tek başına resmedilmiş ve kedi olmanın dışında başka anlam ve ifadelerle resmedildiği de görülür.

Her dönemde, her kültürde sanatçılar kedilerin cazibesine kapılmış, estetik kıvrak bedenlerini kağıda tuvale ve heykele işlemişlerdir

Değişik frekans sesleri ile mırıldanan kediler, insanın ruhuna işleyen, insanı tedavi edebilen ve psikolojisine pozitif yönde iyi gelen dost canlılardır. Bu canlıların ruhsal gücü sanatçıları etkilemiş; genellikle resimlerde evlerde yaşayan ve ev ortamında resmedilen canlılar olmuşlardır. Miskin kedilerin uyumayı sevdikleri, günlerinin çoğunu uyuyarak geçirdikleri, geri kalan zaman dilimin de yemek yedikleri bilinir. Uykuya düşkünlükleriyle bilinen kedilerin eşsiz mırıltıları eşliğinde kucakta uyuması ve insanla olan etkileşimin sonucunda oluşan bu güzel bağın ortaya çıkmasıyla birlikte insan ve kedi ilişkilerinin insan bedeni üzerinde hissettirdikleri güçlüdür.

Kediye yaklaşırken insan her zaman temkinlidir ki bunun sebebinin de kedinin ne yapabileceğinin bilincine varamamaktandır. Kedi pati savurabilir veya tırmalayabilir; bu hareketi avlanma içgüdüsü ile av zannedebilir ve bunun sonucunda hızlı hamlelerle zarar verebilir. Kedilerin ne düşündüğüne dair bir fikir sahibi olamayız.

Hazel Nichoson "kediler çözümü olmayan bir bulmacadır" demektedir. [59]

Hazel Nichoson dediği gibi bu eşsiz varlıkların gizemli birer canlı olması onları özel kılar. Birçok toplumda dini açıdan saygı görmüş, Mısır'ın tanrı olgusuyla yüceltilmiş olan kedi diğer kültürlerde, ortaçağda Hristiyan inancında hor görülmüş, Rönesansta tablonun dingin bir parçası olmuş, Victoria döneminde sevilmiş, Hint inanışında saygı görmüş, Japonlarda bolluk ve bereket getirdiğine inanılmış, İskoçya'da kutsanmış, Müslümanlıkta değer verilmiş bir canlı olarak farklı kültürlerde ve farklı inanışlarda karşımıza çıkmıştır. Tüm kültürlerde yaşamış kedi farklı düşünce çeşitliliği ve inanç değerleri ile karşılanmaktadır.

8. BÖLÜM: GÜNÜMÜZ RESMİNDE KEDİ İMGELERİ

8.1. Kedi Resmeden Sanatçılar ve Resimlerden Örnekler

Kediler sanatçılara ilham olmuş; tabloları süsleyen parıltılı gözleri, sivri pençeleri, dik kulakları ve eşsiz esnek bedeni tablolarda yaşatılmıştır. Kedilerle olan iletişim ve bu cazibeye kapılan sanatçıların kediyi betimlemesi 20. yüzyıla kadar

[59] https://www.haberler.com/dunya-kediler-gunu-ne-zaman-en-guzel-dunya-13933659-haberi/ adresinden 19. 03.2021 tarihinde edinilmiştir.

görülmüştür. İkinci Dünya Savaşı'nın 20. yüzyıla yansıyan etkileri değişim, gelişim ve akımları oluşturarak yeni disiplinler getirmiştir. Her zaman olandan daha çok resmedilen kediler bu yüzyıldan sonra sık sık resimlerde rastlayacağımız imge haline gelmiştir. 1900'lerde yapılan reel çalışmalardan, 50'ler 80'ler de Andy Warhol'un çalışmalarında kendini gösteren kedilerin popülerliği yükselerek sanatta konu olarak karşımıza çıkmaktadır. 20 yüzyıl sanatında kübizm, modernizm, soyut, ekspresyonizm gibi akımlarda kedi tuvallere aktarılır, boyanır ve heykellerde de taşta hayat bulur.

20. yüzyıl sonrasında da gerçeklikten sıyrılan sanatçıların kedilerine tuval üzerine yağlı boya ve kara karakalem resimlerinin modellenerek aktarılması gibi dönemde birçok eserde farklı üsluplar ile rastlamaktayız. Farklı tarzlarda, farklı dönemlerde kedinin biçimlenerek tablolarda, kağıt üzerine desenlerde yer aldığı görülür. Kediler sanatçıların ilham kaynağıdır ve aynı zamanda atölyelerinde onlara sanat yapıtlarını oluştururken etkileşimleriyle de ilham olmuşlardır. Popülerliğini sürdüren kediler çağdaş sanatın da vazgeçilmez nesnesi halini almıştır.

8.1.1. Gwen john 1876-1939

Görsel50: Gwen John, Kara Kedi Tutan Genç Kadın, T.Ü.Y.B, New York Metropolitan Sanat Müzesi'nde, 1918-1922

Post empresyonist, Gallerli ressam yaptığı oto portreleri ve iç mekan kurguları ile bilinir. Sessizliğin hakim olduğu resimlerde hareketsiz olan figürlerin aktarımı ile renklendirmeleri resmin plastik değerlerini ön planda tutar.

İngiliz ressam Gwen John resimlerinde de görüldüğü gibi kedi ve insan kurgulamasıyla karşımıza çıkmaktadır. Evinde beslediği kedileri, tüm kedilere olan bağlılığını ve sevgisini yaptığı resimlere kendi dili ve üslubu ile yansıtmaktadır. Çeşitli yağlı boya, karakalem ve desenlerde yer alan kedileri vardır. Görseldeki yağlı boyasında yer alan hareketsiz figür ve üzerinde yatan kedi izleyiciye anın ruhsal büyüsünü aktarır. Pastel renklere yer verilmiş yağlı boyada figürün üstünde yer alan kedi koyu tonlarda boyanmıştır. Resme bakıldığında açık tonların hâkim olduğu yağlı boyada kedi dikkat çeker. Figür ve kedi farklı açılara bakmaktadır. Figür merkeze yerleştirilmiş üzerinde yer alan kedi figürün elleriyle kavranmış figürün üstünde konumlandırılmıştır.

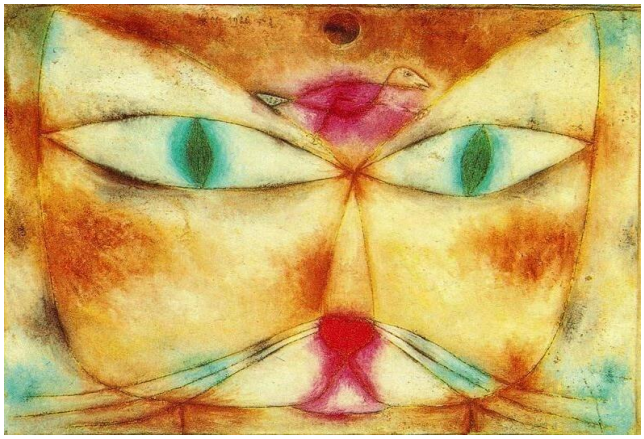
Sanatçının çeşitli kedi desenleri, kağıt üzerine suluboya çalışmaları vardır. Çok sayıda kedi imgelerine yer verdiği sanat çalışmalarında kedinin her hareketini ve dilini bizlere sunar. Çeşitli pozlamalarla yer verdiği desenlerde tek çizgi ile betimlenmiş kedi sketchleri ve renklendirilmiş kedi desenleri yer alır. Kedi ressamı diyebileceğimiz sanatçı kedinin her anını kağıda aktarır; kıvrılmış uyurken, kendini

temizlerken veya meraklı gözlerle bakarken olduğu gibi her açıdan kıvrak bedenini kağıda işlemiştir.[60]

Görsel51:Gwen John, Kedi ,Kağıt Üzerine Suluboya ,12x16 cm , 1904-1908

8.1.2. Paul Klee (1879 – 1940)

Görsel 52: Paul Klee, Kedi ve Kuş, Tuval Üzerine Yağlı Boya ve Mürekkep, 38,1 x 53,2 cm, Museum of Modern Art (MoMA), New York City, NY, US, 1928

İsviçreli ressam Paul Klee geleneksel klasik üsluba karşı sanat anlayışını benimsemiş, modernist yaklaşımlı, dışavurumcu; kübizim ve sürrealizm akımının etkilerini taşıyan bir ressamdır. Sanatçının resimlerinde yarattığı karakterler ve biçimler çocuk karakterleri andıran değişik isimlerde çalışmalardır. Kübizmin etkisinin yanı sıra antik hiyerogliflerden, Barok Sanatından ve operalardan

[60] *Sanat Atlası – Dünyanın En Kapsamlı Müze Kitabı,* (Çev. Burcu Kovulmaz-Ayça Sabuncuoğlu), Yayın Danışmanı: Andrew Graham-Dixon, Boyut Yayıncılık, İstanbul, 7214.Baskı, 2010, s.449

etkilendiği bilinmektedir. Geometrik biçimlerin nesneler üzerinde biçimlenmesi ile aktarılan nesne ve figürleri basit çizgilerle resimlerine aktardığı görülür.[61]

Sanatçının atölyesinde baktığı ve hayatında önemli yer tutan kediler ressamın eserlerine de konu olmuştur. Kedi ve Kuş resminde iri gözlü kedi portresi ve alnına çizilmiş kedi formu, kafasına yerleştirilen kedinin aklındaki kuş avlanmadan önceki düşünselliği ve avına yaklaşmadan önceki hali olabileceği düşünülür. Kedi sevgisinin dışavurumu ile oluşturulmuş, bakıldığında burnun gerçeğin biraz ötesinde içsellikle sanatçının arzusunu taşıyarak kalp şeklinde resmedilmiştir. Birçok resimde rastladığımız sert av sahneleri dışında Paul Klee'nin resmindeki farklı bir av sahnesi canlandırmasıdır. Kedinin başına imgelenen kuşun aslında kedinin düşlediği aralarındaki bağı da bize yansıtıyor olabilmektedir. Sanatçı kedi ve kuşu ustalıkla betimlemiş ve tuvaline aktarmıştır. Sanatçı bir nesneyi veya biçimi olduğu gibi gerçekçilik ile aktarmayı değil basit form ve biçimler ile çocukların düşselliği ile dışa vurmayı amaçlamıştır.[62]

---

[61] *Sanat Atlası – Dünyanın En Kapsamlı Müze Kitabı,* (Çev. Burcu Kovulmaz-Ayça Sabuncuoğlu),Yayın Danışmanı: Andrew Graham-Dixon, Boyut Yayıncılık, İstanbul, 7214.Baskı, 2010, s.484

[62] Kolektif, *Kedi Kitabı*, (Çev Ayşegül Gürsel Duyan), Resim Sanatında Kediler, Hep Kitap, Birinci Baskı, İstanbul, 2017, s.113

8.1.3. Pablo Picasso (1881-1973)

Görsel 53:Pablo Picasso, Kuş Yakalayan Kedi, 1939

Ressam ve heykeltıraş olan İspanyol sanatçı Pablo Picasso'nun 20. yüzyıl sanatında önemli bir niteliğe sahip olduğunu biliyoruz. Picasso sanatının başlaması yeteneğini kullanarak çeşitli akademik çalışmalardan edindiği ödüllerle birlikte kendini öne çıkarmıştır.

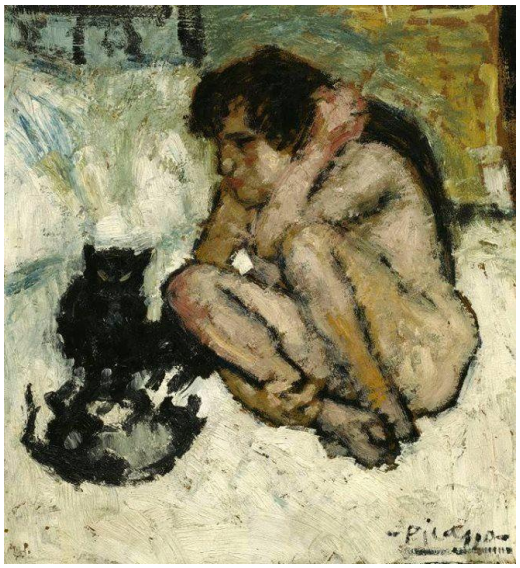
Picasso Barselona'ya yerleşmiş ve bu bölgede önde gelen isimlerle ilişkiler kurarak sanatçı Georges Braque ile tanışmıştı; bu ikili kübizm akımının öncülüğünü etmektedir (1909-1914). Kübizm akımı formu parçalamaya ve biçimleri deforme ederek perspektiften uzaklaşmış çeşitli illüzyonlar ile boyutları her açıdan görmemizi sağlayan bir sanat olgusudur. Picasso'nun tablolarında sevgililerinin yer görülür. Eserlerinde etrafından etkilenimleri ve ruh halinin dışavurumu olduğu görülür. Picasso birçok konuyu içine alarak resimlerini oluşturmuş, orta çağ ve Afrika sanatından etkilenmiş, boğa güreşleri çeşitli hayvan figürleri, mitolojiden ve ustalardan etkilenerek yarattığı çalışmaları kendi üslup ve karakteriyle sentezleyip fırçası ve kalemi ile aktarmıştır.[63]

---

[63]*Sanat Atlası – Dünyanın En Kapsamlı Müze Kitabı,* (Çev. Burcu Kovulmaz-Ayça Sabuncuoğlu),Yayın Danışmanı: Andrew Graham-Dixon, Boyut Yayıncılık, İstanbul, 7214.Baskı, 2010, s.418

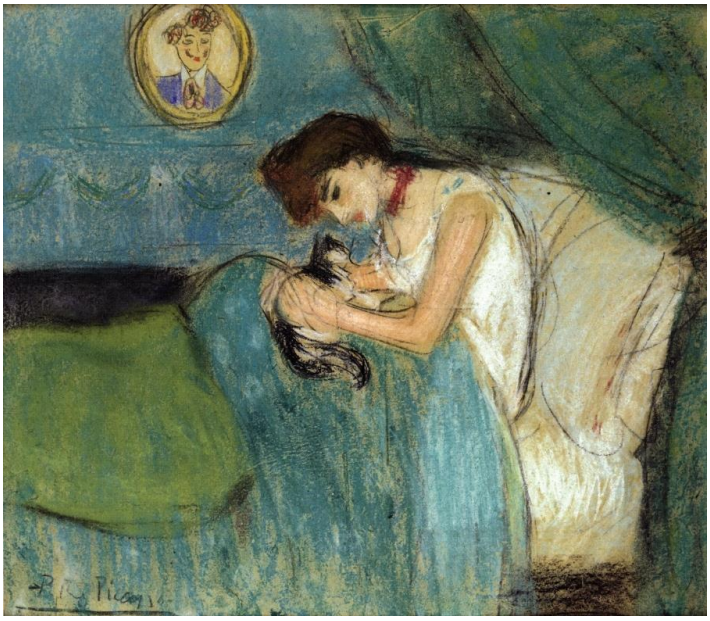
Picasso kedilere düşkünlüğü ve sevgisiyle bilinmekte, atölyesindeki kediler birçok tablosunda yer almaktadır.

Kedilere olan sevgisinin yanı sıra, dönemde II. Dünya Savaşı'nın başlaması ve sonrasında savaşı ve kışkırtıcı Nazi zulmü dönemin sanatçısı Picasso'nun tuvallerine konu olmuştur. Bu karanlık dönem olarak diyebileceğimiz savaşın doğurdu acımasızlığın ve zulmün resimlere aktarılması, dönemin siyasi ve politik hareketlerinin sanatçıların üzerinde bıraktığı izler ve içselleştirmeler aktardıkları eserlerle ortaya koyulmaktadır. Görselde Picasso'nun resmettiği kedi dönemin acımasızlığını gözler önüne sermektedir. Kedinin kuşu vahşice yediği görülür. Görseldeki kuş kedi tarafından kanadından yakalanmış, bedenin bir kısmı açılmıştır. Bu kurguda insan bakışıyla resmedilmiş kedi savaşın korkusunu izleyiciye sunmaktadır. Kedi faşist General Franco'nun galibiyetinin kurgulanmış kompozisyonu olarak aktarılmıştır. Bu tabloyu oluşturmadan önce eskiz süreçlerinde kedili karakalem ve mürekkep çalışmalarıyla ön çalışmaları gerçekleştirmiştir.

Görsel 54:Pablo Picasso, Carzy Woman with Cat ,1901

20 yüzyılda kültürel ve sosyal değerler içerisinde yer alan kediler aşkı, tutkuyu, sevgiyi, bağlılığı, kadını, duygusallığı, kimi zamanda kötülüğü sembolize etmiştir. Picasso'nun yaşamında ise kediler ayrı bir statüye sahiptir.

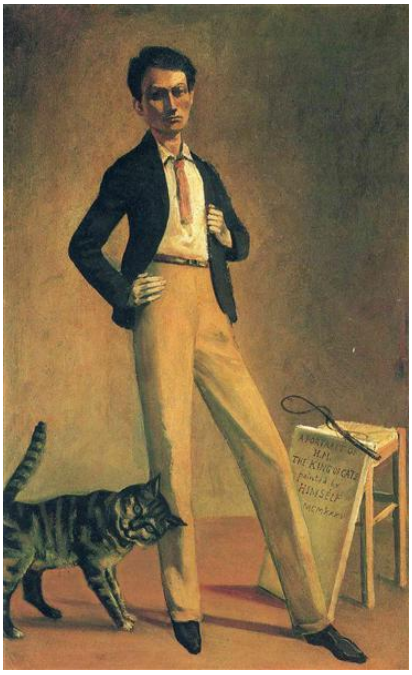
Görsel 55: Pablo Picasso, Kadın ile Kedi, Kağıt Üzerine Pastel, 1900

Picasso'nun ilk dönem işlerinden kedili kadın resminin tekniği pastel boyadır; resimdeki kadın kediyi sevmektedir. Uykuya hazırlanan kadın figürü duygusallığı ile kediye olan yaklaşımı resminde vurgulanmıştır. Yumuşak geçişler ve naif renkler bir arada ahenk ile resme dağılmıştır, siyah beyaz kedinin kadınla birlikte duygusal bütünlüğü resimde kendini göstermektedir. Picasso bu resmi mavi döneme atfetmiştir.

Görsel 56:Pablo Picasso, Cat Drawing

8.1.4. Balthus (1908-2001)

Görsel 57: Balthus Otoportre, Kedilerin Kralı, T.Ü.Y.B, 71x 48 cm, 1935

Balthus 29 Şubat 1908 tarihinde Paris'te doğmuştur. Kedilere olan düşkünlüğü ile bilinmektedir. Sanatçının ilk yayınlanan işleri arasında önem arz eden 40 adet kedi çiziminden oluşan, kaybolan kedisi Mitsou'ya ait görsellerin yer aldığı koleksiyonudur. Fransız ressamın işlediği konular; manzara, natürmort ve portredir. Çalışmaları ile Avrupa'nın geleneksel resimlerinin 20. yüzyıl sanatında da yaşamasını sağlayan sanatçı resimlerine kendine özgü tarzıyla göstermiştir.

Figüratif resim anlayışını destekleyen resimleri ile sanatçı o dönemde adından söz ettirmiştir. Paris'te ilk kişisel sergisini 1934 yılında açan sanatçı resimlerinde iç mekan çalışmalarını, sessiz manzara çalışmalarını büyük ebatlarda tablolara resmetmiştir. Resimlerinde aynı zamanda mekan içerinde yer alan küçük yaştaki kız çocukları ve kediler vardır. Çalışmalarında yer verdiği figürler erotik küçük kız resimleridir; yatarken yarı çıplak veya nü resmedilmiştir. Balthus gerçekçiliği ve gerçeküstülüğü en çarpıcı hali ile resimlerine yansıtır. Bu resimde otoportresini yapmış sanatçı poz verirmiş gibi bir elini beline yaslarken diğer eliyle de ceketini tutmaktadır. Tablonun sol alt köşesindeki kedi Balthus'un ayağına

kafasını sürterek samimiyetini ve sevgisini dile getirmektedir. Baltus'un arkasında yer alan panoda yazılar vardır bu yazılarda kedilerin kralı yazmaktadır.[64]

8.1.5. Dame Elizabeth Blackadder (1931 -)

Görsel 58: Elizabeth Blackadder,Üç Kedi,72,5x86cm,1992

24 eylül 1931 doğumlu, İskoç Kraliyet Akademisi ve Kraliyet Akademisine seçilmiş ilk kadın sanatçı ünvanına sahip İskoç ressam Elizabet Blackadder, ressam olmanın yanı sıra aynı zamanda grafik sanatçısıdır. Yağlı boya, karakalem, sulu boya ve baskı gibi tekniklerde çalışmalar yapmıştır. Portre, manzara ve natürmort çalışmaları bulunur. Bitkileri inceleyen sanatçı birçok bitki motifleri çizmiş ve natürmort çalışmalar yapmıştır. Resimlerine bakıldığında en çok yer verdiği nesneler kedilerdir. Sanat tarihinde birçok kişiye konu olan kediler, sanatçının da en çok çizdiği ve resmettiği figürdür. Kedi teması çalışan ve resimlerinde yer veren sanatçılar oldukça çoktur ama kedi figürleri resimlerinin merkezini süsleyen ve en çok resmin konusuna dahil olan sanatçılar arasında Elizabeth'te yer alır.[65]

---

[64] *Sanat Atlası – Dünyanın En Kapsamlı Müze Kitabı,* (Çev. Burcu Kovulmaz-Ayça Sabuncuoğlu),Yayın Danışmanı: Andrew Graham-Dixon, Boyut Yayıncılık, İstanbul, 7214.Baskı, 2010, s.494

[65] https://www.thegreatcat.org/the-cat-in-art-and-photos-2/cats-art-contemporary/elizabeth-blackadder-1931-present-british/ adresinden 05.05.2021 tarihinde edinilmiştir.

Bahçe işleriyle ilgilenen ve doğayı seven sanatçı bitkilerle yakınlık kurar ve onları inceler aynı şekilde kedileri de her zaman yanında sanatçı ile birliktedir. İki nesneyi de sık sık çalışan ve inceleyen sanatçının resimlerini kediler ve bitkiler oluşturur. Mekanı da resmin içine katan sanatçı mekanda yer alan motif nesneleri de bilinçli bir şekilde resmin konusu içine dahil eder. Resimlerinde incelediği figür ve cansız nesneleri en özenli biçimde gerçekçiliği ile yansıtmaktadır. Yaptığı kompozisyonlarının duygusal nesnelerden oluşmasını, sıradanlaşmasını istemeyen sanatçı onları en gerçek halleriyle resmetmiştir. Resimlerde yer alan kediler sanatçının kedileridir. Kedileri birçok pozda ve ayrıntılarıyla desenlerini çizmiş ve bazı desenlerini renklendirmiştir.

Çiçek motifleri ile Japon sanatının etkilerini izleyiciye aktaran sanatçı bitkiler ve çiçekler ile resimlerini süslemektedir1995 yılında Birleşik Krallık posta pullarında ilk kez yer verilen kedili konularda yer alan sanatçının çalışmaları da vardır. 4lp pulunda bulunan İpek yastığında kedi çalışmasında siyah beyaz kedi sanatçının kedisi Fred, kırmızı turuncu tonlardaki yastığın üzerinde yatarken çizilmiştir.[66]

Görsel 59: Dame Elizabeth Blackadder, İpek Yastığın Üzerindeki Kedi, 2010

[66] Kolektif, *Kedi Kitabı*, (Çev Ayşegül Gürsel Duyan), Resim Sanatında Kediler, Hep Kitap, Birinci Baskı, İstanbul, 2017, s.23

8.1.6. Andy Warhol (1928-1987)

Görsel 60: Andy Warhol, Sam Adlı 25 Kedi ve Bir Mavi Kedicik Adlı Sanat Kitabından Çizimlerden İki Görseller Sam ve Mavi Kedi

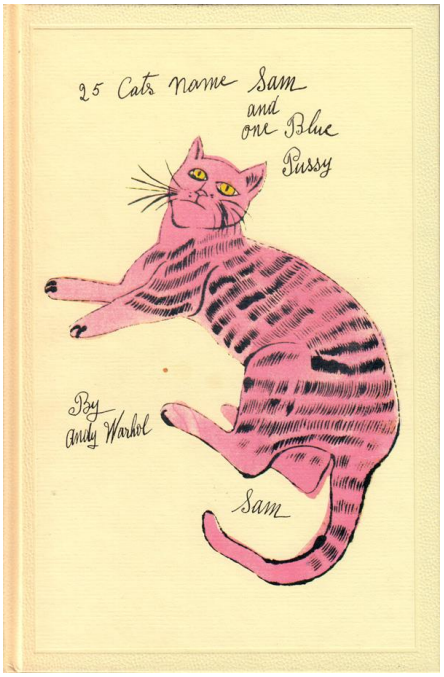
Amerikalı ressam Andy Warhol film yapımcısı, yayıncı ve aynı zamanda ressamdır. Pop art akımının temsilcilerinden olan sanatçı seri üretimi destekleyen malzemelerle bir eserin çoğaltılmasını ve üretilmesini savunur. Birçok afişi bulunan sanatçı serigrafi baskı yöntemiyle çalışmalarını çoğaltır.[67]

Andy Warhol çok fazla sayıda, sayıları 25 kadar uzanan kediye sahip sanatçı olarak bilinmektedir. Kedilere olan düşkünlüğü ile bilen sanatçı Sam adlı 25 kedisinin içerisinden birini farklı isimlendirmiştir. Kedileriyle yaşamanın dışında onları sanatının bir parçası olarak da kullanmış ve resmetmiştir.

Renkli kedileri tasvirleyen sanatçı 1954 yılında henüz pop art sanatının duayeni olmadan önce çocuk kitaplarına çizimler yapmıştır. Annesi ile birlikte yarattıkları sanat kitabı litografi baskısı Andy Warhol tarafından isimlendirilmiş, "Sam adlı 25 kedi ve bir Mavi kedicik" adını almıştır. Kitapta 16 kediye yer vermiştir. 14. sırada yer alan kedi Sam değil Mavi kedidir. Kitabın yazıları Andy

[6767] *Sanat Atlası – Dünyanın En Kapsamlı Müze Kitabı,* (Çev. Burcu Kovulmaz-Ayça Sabuncuoğlu),Yayın Danışmanı: Andrew Graham-Dixon, Boyut Yayıncılık, İstanbul, 7214.Baskı, 2010, s.542

Warhol'un annesi tarafından yazılmıştır. Andy Warhol ve annesinin birlikte yaptığı bu kitap sınırlı sayıda üretilmiştir. Çalıştığı kedileri özenle betimlemiş olan Andy Warhol, kedilerin karakterlerini her bir kediyi farklı şekil ve renkte göstererek aktarmıştır. Annesiyle birlikte apartman dairesinde yaşayan sanatçı yalnızlığını hissettiği bir dönemde Hester'i evlat edinmiştir. 25 kediye sahip sanatçının kedilere olan düşkünlüğü ve bağlılığı nedeniyle kedisi Hester'in yalnız kalabileceğini düşündüğünde evinde fazlaca kediye yer vermesi gerektiğini düşünmüştür. Çok sevdiği Hester adlı kedisine yeni bir arkadaş getirmiştir. Yeni gelen kedisini isimlendirmiş ve Sam adını vermiştir. Bu iki kedinin yavruları olmuş ve kedi koleksiyonu çoğalan sanatçı 25 kediye sahip olmuştur. Andy Warhol'un annesinin kutsal kediler kitabında Andy Warhol'un çizimlerinin yer alması kedileri Hester için bir yüceltmedir. Andy Warhol kitaplarında en çok sevdiği şey kediler ve meleklere yer vermektir.[68]

Görsel 61: Andy Warhol, Kitap Kapağı, Adlı 25 Kedi ve Bir Mavi Kedicik 14x11 inç, 1954

[68] https://www.brainpickings.org/2014/10/29/25-cats-name-sam-and-one-blue-pussy-andy-warhol-mother/ adresinden 10.05.2021 tarihinde edinilmiştir.

8.1.7. Susan Herbert 1945-2014

Görsel 62: Susan Herbert , Aziz Catherine (Raphael) Kağıt Üzerine Sulu Boya, 10 x 8 inç,

Çağdaş kedi sanatçısı olarak anılan sanatçı Susan Herbert kedileri tablolarında kendine özgü üslup ve tarzı ile çalışmıştır. İnsan biçimcilik (antropomorfik) resimleriyle dikkat çeken sanatçı kedileri insan bedeninde resimledi. Herbert dünyanın en ünlü kedi sanatçılarından biri olarak kabul edilmiştir.

Sanatçı küçük yaştan beri sanata olan eğilime, sevgi ve tutkuya sahiptir. Sanat üretimlerinde yaptığı işlerden geçim kaynağı edinememiş ve zorluk çekmiştir.

Ruskin Çizim ve Güzel Sanatlar Okulu'na kabul edilmesine kadar olan süreçte sanatçı çalışmıştır. Bu süreçten sonrada sanatçı Londra'daki ulusal opera için çeşitli çizimler üretmiştir. Leonardo Da Vinci, Michelangelo, Sandro Boticelli, Raphael, Johannes Vermeer, Caravaggio, Peter Paul Rubens, Titian, Jan Van Eyck, Jacques Lois David, Francisco Goya, Van Gogh, Claude Monet gibi sanat tarihindeki birçok önemli sanatçıların sanat eserinin kopyalarından kendi üslubu ile insan bedenli kediler yaratmıştır. Bu sanatçıların eserlerinden ilham almış olan sanatçı eski ustaların resimlerini değiştirerek kedileri resmetmiştir. Sanatçının eserlerinde kedileri bu kompozisyonlarda yaratmaya devam etmiştir. Herbert'in çalışmaları film, opera,

bale ve edebiyat gibi dallarda da sahnelendirilmiş, bu karelerde yaratılan gerçekçi suluboya çalışmaları bu alanlarda da hareket kazandırılmıştır.[69]

8.1.8. Neş'e Erdok (1940 -)

Görsel 63:Neş'e Erdok, Kedili Kadın, , T.Ü.Y.B, 100x80 cm, 2018

20 Ağustos 1940 doğumlu, Türk sanatının en önemli sanatçılarından Neş'e Erdok, güncel konulara ve izlenimlerine çalışmalarında yer vermektedir. Bu konular arasında yer alan günlük konular; vapur sahnelerinde yer alan insanları, berberi, trende, evde, parkta, atölyede, kedilerinde dahil olduğu kompozisyonla oluşturur. Kadın ve kedi kompozisyonları dikkat çeker. Kedileri kadın imgeleriyle resmeden Neş'e Erdok güncel konuları ele alarak günlük yaşamın hareketliliği ve izlenimini aktarır. Neş'e Erdok'un resimlerinde kedileri çeşitli imgelemelerde görmekteyiz. Kedilerin kendisini sembolize ettiğini dile getirmekte, kendisini resmin içine kedi olarak dâhil ettiğini söylemektedir. Farklı stilizasyonlarla oluşturduğu kedileri, kadınlarla birlikte resmetmiştir. Seyrettiği güncel hayatı fırçasında tuvale yansıtan

[69] https://www.thegreatcat.org/the-cat-in-art-and-photos-2/cats-art-contemporary/susan-herbert-1945-2014-british/ adresinden 23.02.2021 tarihinde edinilmiştir.

sanatçı, kendini kedi olarak imgelemektedir. Kendisinin olmadığı çalışmaya kedi olarak dahil olmuştur.[70]

9. BÖLÜM: KEDİ FİGÜRÜNE SANATÇILAR TARAFINDAN KAZANDIRILAN ANLAMLAR

9.1. Antik Mısır Sanatı'nda ve Çağdaş Dönem Arasında Kedi Figürüne Mukayeseli Bakış ve Farklılıkların İncelenmesi

Ernest Hemingway *"Bir kedi net olarak duygusal dürüstlüğe sahiptir; İnsanlar birçok sebeplerle duygularını saklayabilirler, ancak kediler bunu yapmazlar."*[71]

Kediler iç duygularını ve dış davranışlarını olduğu gibi yansıtan eşsiz canlılardır. Sevilmeyi istediklerinde kendi istek ve arzularıyla samimiyetlerini gösterebilen, sevilmek istemediklerinde yaklaşmayan, her istediğini yaptırabilen, yönetici ruha sahip hayvanlardır. Ruhsal gücünü ve enerjisini aktaran, sanat tarihine bakıldığında da birçok sanat atölyesinde sanatçılara arkadaşlık eden canlılar olarak görülürler. Köpekler korumacı canlılardır; sahiplerini korur, gelebilecek tehditlere karşı her zaman yanındadırlar. Kediler ise insanı psikolojik ve ruhsal anlamda tedavi edebilen, ruhuna iyi gelen, bir kenarda kıvrılmış uzun soluklu bir şekilde uyuyan uzun, mırıltı sesleriyle insan bedenindeki titreşimleri aktive edebilen canlılardır. Tüm toplumlarda ve kültürlerde yer edinmiş kedi aynı zamanda sanat yapıtlarında da kalıcılığı sağlanmış, sanatçıların da etkileşim içinde oldukları canlılardır.

Mısır kültürünün etkileri sanat yapıtlarına da aktarılmış ve günümüze kadar gelmiştir. Kendinin evcilleşme sürecinin başladığı topluluk olarak görülmekte, tarımın başladığı bu bölgede statü sahibi olarak karşımıza çıkmaktadır. Kediler Mısır toplumu için ve yönetici firavun için eşsiz bir canlıdır. Doğada gezen bir kedi Mısır halkı için sıradan değildir ki ölümsüzleştirmiş olduklarını çok tanrılı dini inanca sahip Mısır tanrıçası Bastet'in bile kedi kafalı olmasından anlamaktayız. Mısır'ın kültürüne yayılmış kediler dokunulmazdırlar ve çeşitli olanaklara sahiptirler.

---

[70] http://www.leblebitozu.com/14-turk-ressamin-fircasindan-kedi-resimleri/ adresinden 05.08.2020 tarihinde edinilmiştir.

[71] https://www.milliyet.com.tr/gundem/dunya-kediler-gunu-mesajlari-2021-dunya-kediler-gunu-ile-ilgili-sozler-6433357 adresinden 28.03. 2021 tarihinde edinilmiştir.

Kedi ölümleri Mısır halkı için hoş karşılanmaz; değerini ve yüceliğini her anlamda hissettikleri kedileri için çeşitli inançları uygulamış oldukları görülür. Mısır'da sanat kalıcılığı sanatı var etmek için sağlanmaz, ölüm için ölümden sonra da kendi varlıklarını korumak adına yaptıkları bilinmektedir. Çok değer verdikleri, tanrı olarak gördükleri ve barınma ihtiyaçlarını koruyan kedileri için de aynı şekilde onarla birlikte olmak adına mumyaladıkları bilinmektedir. Dinin çok önemli bir yere sahip olduğu bilinmektedir. Çok tanrılı inanca sahip Mısır halkı onları mitolojik bu tanrıların yarattığına inanmış ve bu tanrıları putlaştırarak tapmıştır. Yönetici firavun da tanrı gücündedir ve her zaman yanında kedileri yer alır. Tanrıça Bastet kedi siluetindedir. Kedinin eşsiz ahengi ile beden almıştır. Gücü kadının doğurganlığı ile simgelenmiştir ve çocukları koruması ile bilinir. Kedilerin günümüzde hala iyileştirici oldukları, ilahi güce sahip oldukları, ruhsal bir iyileştirici titreşime sahip oldukları düşünülür. Günümüzde dini inançlarla kutsanma için her zaman evlerin köşesinde yerini almıştır. Mısır halkı kadar günümüzde de sevilen kedi birçok sanatçıya ilham olmuş ve yapıtlarını süslemiştir. Her sanatçının atölyesinde bir veya birden fazla kedisi olduğunu bilinmektedir. Yüksek enerji ve frekansa sahip kedilerin yaydıkları güzel duyguların günümüz çağdaş sanatı sanatçılarının eserlerinde farklı dönemlerde, farklı üsluplar ile farklı renklerle bezendiğini görmekteyiz. Günümüzde sanatçılar tarafından kutsanmayan kediler, bazı sanatçıların resimlerinin merkezinde yer alarak aslında onları da kendi içlerinde yüceltmiştir. Sevgilerinin dışavurumu ve kıvrak bedeninin resimde estetik yaratımı ile etkileşimi aktarmışlardır.

Mısır sanatındaki hiyerogliflerden etkilenmiş olan Paul Klee'nin yarattığı kedi ve kuş deseninde basit form ve çizgilerle aktarılmış, yine Mısır'ın konturle çevrelenmiş basit formlarını hissettirir. Kedi ve kuş resminde Paul Klee avı sahnelendirmiş, kedinin aklından geçen avlayacağı kuş nitelendirilerek tek çizgiyle kazınmıştır. Mısır av sahnelerinde ise kedi olduğu gibi tüm yırtıcılığı ile avını ağzına almış, gerçeği nitelendiren anlaşılır avlanma sahnesi olduğu gibi kurgulanarak aktarılmıştır. Paul Klee izleyiciyi düşünmeye iterek yaptığı kedi portresinde saflığı ve sevgiyi hissetmemiz adına kedinin burnunu kalp olarak çizmiştir. Bakıldığında av olarak düşünülmeyen çalışma kedinin kafasındaki düşünceyi bize aktarır. Dolaylı bir anlatım diliyle yaklaşan sanatçı bu çalışmada kedinin düşüncesinin ileriki bir süreçte avlayabileceği olabilmektedir. Farklı kültürlerde işlenmiş farklı inanışlar ile

bezenmiş iki farklı resmin ortak değerlerinin konusu olabileceğidir. Mısır sanatında av sahnelerinden Nebamun'un mezarında kedinin vahşiliğinin ve yırtıcılığının hissedildiği duvar resimleridir. Av sahnesi resminde kedi kuşun kanadından yakalamıştır. Aynı şekilde diğer bir mezar duvar resminde yer alan kedi, balığı parçalar. Bu av sahneleri oldukça açık ve net bir biçimde kedinin avını yakalamasını ve parçalamasını gösterir.

Mısır'dan günümüze kadar birçok akımda yer alan sanatçıların da konu aldığı kedi günümüz sanatında da resmin plastik değerleri içerisinde birçok sanatçı için bir sembol haline gelmiştir. Sanat yapıtlarında figürlerin arasında kaybolan kediden çok tablonun ya da konunun merkezinde asıl anlatılan figür halini almıştır. Birçok nesne, figür, doğa, biçim, içerik varken bunların içerisinde kedinin merkezde yer alması önemli yere sahip olduğunun göstermektedir. Mısır sanatında dini bir olgu olarak karşımıza çıkmış kediler, günümüz çağdaş sanatında yerini duygusal, ruhsal güç, bağ ve sevginin bir parçası ifade biçimi olarak da yerini almaktadır.

Neş'e Erdok resimlerinde kadınları ve kedileri işlemiş, gündelik tanımadığı kişileri resimlerine aktarmış, kendini de bir kedi olarak resme kondurmuştur. Kediye duyduğu saygı ile kendisini de kedi olarak aktaran sanatçı, kediyle olan iletişim ve ilişkisini kenarda olaylara bakan ve izlenimleyen kediler gibi gerçekçi yaklaşmıştır. Kedi ve kadın yansımaları ile birçok resmini süsleyen kediler Neş'e Erdok'un sevgisini sunduğu kedilerdir.

Picasso kedileri seven, resimlerine aktaran bir sanatçıdır; kedileri sadece sevgi dolu hallerini değil aynı zamanda kedinin kuşu parçalaması simgesi ile savaşı, kötülüğü, acımasızlığı resmederek aktarmıştır. Bu kurguda anlamlar yüklenen hayvanlar savaşın verdiği psikolojinin sanatçının imgesinde yarattığı bir kurgu olarak tuvale aktarılmıştır.

Mısır'da Nakht'ın mezarında sandalyenin altında konumlandırılmış kedi de balığı en acımasız şekliyle parçalar. Ama bakıldığında kedinin kendi vahşiliği ile avını en gerçekçi haliyle beslenmek adına yediği görülmektedir. Farklı anlamlar yüklenmemiştir; duvar resminde kedi en doğal şekilde avcıdır ve besleneceği yiyeceği parçalamaktadır. Mısır Sanatı'nda yapılan duvar resmi ile modern sanattaki yağlıboya çalışması arasındaki benzer yönlerden biri kedidir, ancak her iki dönemde yapılmış olan çalışmalarda kedinin kuşu avlamakta olduğu görülür. Picasso'nun

resminde avlanma sahnesinin yanı sıra resim simgeseldir. Resmedilen Picasso'nun resminde savaş korkusunu, acımasızlığını hissettiğimiz kuşun bakıldığında zayıflığı ve çaresizliği ile, kedinin büyük bedenin ve gücünün kuş üzerindeki hakimiyeti savaş kurgusu ile dolaylı bir şekilde izleyiciye sunulmuştur. Nebamun mezarındaki duvar resminde ise sahnelendirilmiş olan av sahnesinde ki kedi kuşu yakalamıştır, doğal ve gerçekçidir. Resimde aile üyeleri yer almaktadır. Mezar sahibi, karısı ve çocuğu ile avlanmak için bulundukları Nil kıyısında, onlara eşlik eden kedileri de yer alır.

UYGULAMA

Bu uygulama çalışmasında yer alan desen ve yağlı boyalardan oluşan çalışmalarım da ki kedi imgeleri geçmişten bu güne olan insan ve hayvan etkileşimi sevgi ve duygusal bağın dışavurumu olarak anlatılmıştır. İnsan ve hayvan etkileşimi ile oluşturulan yağlı boya çalışmalarında figür ve kediler dikkat çekmektedir. Figürler ve kediler statik ve hareketsizdir. Kediler oluşturulan kompozisyonlarda figürle etkileşim içerisinde figürlere yakın konumlandırılmıştır. Basit formlar ile aktarılmış stilize edinilmiş kedi ve figürler Mısır sanatında kapalı formların izlenimleri olarak değerlendirilebilinir.

Kedinin yüceltildiği Mısır sanatında yüklenilen anlamlardan ilham alarak oluşturduğum desenler ve yağlı boyalar hayvan sevgisinin temellerinin nitelendirildiği ve insan ilişkisi ile duygunun aktarımı ile oluşturulmuştur. Doğanın parçası olan canlılar arasında yer alan kediler birçok çağdaş sanatçıya ilham olmuştur. Bu kedi figürü, sanatçı olarak dikkatimi çekerek benimde farkındalığımı artırmış ve resimlerimde yer almıştır. Kediler resimde, anlatım dili ile ifadelenebileceği ve popüler nesnelerin dışında evde stüdyo ve atölyelerde sanatçılara arkadaşlık eden kedilerinin model olarak resimlerde yer alarak bu figüründe kullanılabilir bir nesne olma önceliği taşıyarak resimlerine aktarılabileceği bu çalışmalar ile ifade edilmiştir. Resimlerimde yer alan kediler resmin plastik parçası olarak sevgi temalı işlenerek kediler incelenmiş ve aktarılmıştır.

Görsel 64: Ecem Aydın, "Eftalya ve Kedi", T.Ü.Y.B, 80x90cm, 2020

Görsel 65:Ecem Aydın"Yiğit ve Minnoş", T.Ü.Y.B, 35x50cm, 2020

Görsel 66: Ecem Aydın, "Aile", T.Ü.Y.B, 116x140cm, 2017

Görsel 67: Ecem Aydın, "Huzur", T.Ü.Y.B, 100x100cm, 2017

Görsel 68: Ecem Aydın ,"Beyaz Kedi ve Kız", T.Ü.Y.B, 50x60cm, 2017

Görsel 69:Ecem Aydın,"Arkadaş",T.Ü.Y.B, 70x100cm, 2017

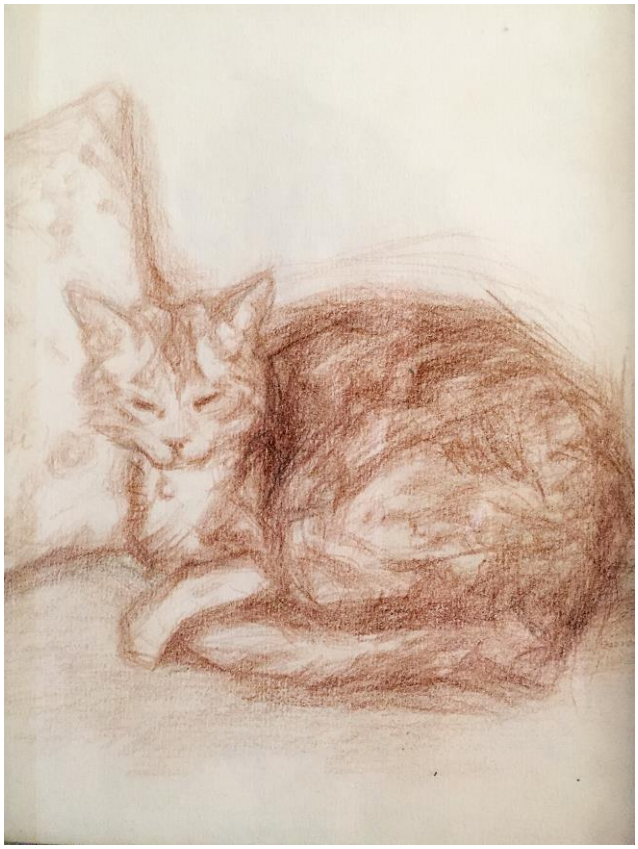
Görsel 70: Ecem Aydın, "Sfenks", T.Ü.Y.B, 90x110cm, 2018

Görsel 71: Ecem Aydın, "Savaş ve Barış", T.Ü.Y.B, 130 x160cm, 2018

Görsel 72: Ecem Aydın,"Kedi serisi 1", Kağıt Üzerine Desen,21x29cm, 2020

Görsel 73: Ecem Aydın, "Kedi Serisi 2", Kağıt Üzerine Kuru Kalem, 21x29cm, 2020

Görsel 74: Ecem Aydın, "Kedi serisi 3", Kağıt Üzerine Desen, 21x29cm, 2020

Görsel 75: Ecem Aydın, "Kedi serisi 4", Kağıt Üzerine Desen, 21x29cm, 2021

Görsel 76: Ecem Aydın, "Kedi serisi 5", Kağıt Üzerine Desen, 21x29cm, 2021

Görsel 77: Ecem Aydın, "Tekir Kedi", Kağıt Üzerine Desen, 21x29cm, 2021

Görsel 78: Ecem Aydın, "Tekir kedi", Kağıt Üzerine Desen, 21x29cm, 2021

SONUÇ

Kediler asırlık tarihinde her dönemde her toplumu etkilemiştir. Kediler tarih öncesinde, başlangıcından ve doğuşundan ilk kedilerin evcilleşmesine kadar olan süreçte eşsiz canlılar olarak doğanın bir parçasıdır. Evcilleşme sürecinden sonra da aynı şekilde kediler Antik Mısır'da tapılarak, yüceltilerek ve tanrıça olarak görülmüş; Hristiyanlıkta şeytan gözü ile bakılmış ve aşağılanmış; günümüzde dostluk, arkadaşlık, ilham kaynağı olarak resimleri süsleyen, nihayetinde sanatçıların ve sanatın içinde bir nesne olarak karşımıza çıkmıştır. Antik Mısır topluluklarından, Bugüne kadar gelindiğinde kedinin statüsü dönemlerde ve kültürlerde farklılıklar göstererek bazı kültürlerde dinsel inanışlar üzerinden nesnelleşmiş, bazı akım ve dönemlerde de değişkenlik göstererek sanatçının nesnesi haline gelerek birbirinden ayrı konularla yansıtılmıştır. Kedinin evcilleşme sürecinden başlayarak Mısır'ın kedileri hakkında edinilen bilgiler ve kaynaklarda bu sürecin nasıl gerçekleştirildiğine dair bilgi sahibi olduk. Bunun sonucunda kedinin insanla olan etkileşiminin, avcı kedilerin toplumların arasına karışmasının tarımla ilgili olduğu sonucuna ulaştık. Tarımın geliştiği Antik Mısır'da tahılların risk altında olması Mısır halkını çözüm yolları üretmeye itmiş ve böylelikle de kemirgenleri avlayarak besin edinen kedilerin önünü bu yolda açmıştır. Ticaret yapan Mısırlılar için önemli geçim kaynağı olan tarım kediler tarafından korunarak her türlü katkı sağlamışlardır. Fazlaca olan tahılların saklama alanlarını işgal eden kemirgenlere fırsat vermeyen kediler Mısır için vazgeçilmez canlı olarak görülmüştür. Kediler toplumun içerisinde varlığını hissettirmiş ve korunmuştur. Mısır'da tanrı olgusu yüceltilen kediler sanatçıların onları diğer yaşamda da var etmek veya putlaştırarak tapmak için yaptıkları görülüyor.

Halk ve firavun için de öneme sahip kediler, güçlü bir hale gelmiş ve tanrı olgusunu içinde barındıran firavun bile yanında kedilerine yer vermiş, halktan kişiler de evlerinde kedi beslemeye başlamışlardır. Zamanla kedilerle olan ilişkileri sevgiye dönmüş, hatta yücelmiş, dokunulmazlık sahibi olmalarına kadar gelmiştir. Kediler Mısır topluluklarında eşi benzeri az görülecek şekilde sanatlarında, toplumlarında, tarihlerinde kültürlerinde yerini almıştır. Kedilere zarar vermek veya öldürmek ölümle sonuçlanmaktadır. Kediler Mısır için şansı nitelendirir. Bir sürü kavram ve anlamlarla yüceliğini koruyan kediler Antik Mısır'da egemenliğini korumuştur.

Çok tanrılı dini inanca sahip Antik Mısır kedileri de tanrı olarak görmüştür. Kedi veya kedigillerden aslan başlı tanrılar vardır. Kediler tanrılaşmış, kutsanmış, putlaştırılmış, sanat yapıtlarında yerini almıştır. Antik Mısır tarihinin her noktasında kediye rastlamaktayız. Bu kadar sevgi ve saygıyı içinde barındıran tek canlı olabileceğini düşünebiliriz. Mısır kültüründe belli bir statüye sahip olan kedinin Mısır tarihi boyunca hiç önemini yitirmeden günümüze kadar koruduğu bilinmektedir. Kedinin sanat yapıtlarında, kültürde ve toplumda din olgusuyla yaklaşılarak çizimler ve büstler yapıldığını görmekteyiz. Tanrı olarak görülen kedinin fayda sağladığı ve ölümünün bile insanınkinden daha önem arz ettiği görülür. Ölümden sonraki yaşamın var olması inancını benimseyen toplumun duvar resimleri, mezar yapıları, bronz heykellerinde ve birçok yapıda kedi kendini göstermektedir.

Toplumun yaşamın sonrasındaki evresinde varlıklarını korumak adına ve bedenin çürümemesi için yaptıkları, kültürlerinin bir parçası olan mumyalama işlemi çok değer arz eden kedileri için de uygulanmıştır. Kazılarda rastlanılmış birçok kedi mumyası vardır. Toplu veya tek gömülmüş mumyalar, tabutlar ve heykeller kedilerin toplum için ne kadar önem arz ettiğinin göstergesidir.

Orta çağda kutsanmış kedi Hristiyanlık inancıyla şeytani olarak görülmüş, Mısır'da olduğu gibi uzak doğu kültürlerinde de Hint, Japon, Çin gibi farklı inanışlarla yüceltilmiştir. Kültürlerde günümüze kadar farklı simgelerle ve görüşlerle inanılmış olduğu görülmüştür. Sanat yapıtlarında, resim ve heykellerde de biçimlendirmiştir.

Günümüzde ise sanatçılar yaşamlarında arkadaş olarak gördükleri kedilerini resimlerine dahil etmişlerdir. İki farklı dönemde kedilerin ortak noktası sevgisidir. Günümüzde tapılmıyor olabilirler, ancak resimlerde sevgi için yansıtılmışlardır. Kediler sevginin bir parçası olarak sanatçıların hayatlarında yer alır. İnsan ve hayvan etkileşiminin sonucunda duyguların aktarımı ile birçok çağdaş sanatçının yapıtlarında yerini almıştır. Mısır'daki kediler kadar statü sahibi ve ilgi görülmemiş olsalar da günümüz Çağdaş sanatında kedi figürünün resimlerde yer verilmeye başladığını görmekteyiz. Resimlerde figür çalışan sanatçıların insan bedeni dışında hayvan imgelerine de yer verdiği ve kedileri resimlerinin merkezine veya resmin unsurlarının bir parçası olarak dahil ettiğini görmekteyiz.

Modern sanat ve sonrası Çağdaş sanatta sanatçıların farklı disiplinlerle ve kurguladıkları kompozisyonda yer alan kediler resmin merkezine konumlandırılarak isimlendirildiği, ön planda veya resmin parçaları içinde geriye atılarak konumlandırıldığı farklı dönemler ve sanatçılar arasında işlenilen ve aktarılan kediler değişiklik göstermektedir.

Günümüz sanatçılarının atölyelerini kedileri ile paylaştıklarını ve onlardan etkilenmiş olduklarını görmekteyiz. Kedinin ruhsal ve duygusal tavırlılarından ve eşsiz bağlayıcı gücünden ilham alan sanatçılar resimlerinde kediye yer vermiştir. Kedi sanatçıları olarak nitelendirebileceğimiz bu sanatçılar kedilere olan sevgilerinin ve tutkularının kalıcılığını resimlerinde izleyiciye hissettirir. Resimde uyuyan, natürmort ile resmedilmiş, tek başına desenlenmiş, kalabalık kompozisyonda yer almış, savaşı nitelendirmiş bir farklı üslup, karakter ve konuları ile birbirinden ayrılır. Kedilere tutku ve ilgileri ile bilinen kedi figürüne yer vermiş olan sanatçılar gelecek olan sanatçılara ışık tutmakta ve izlenimlerini paylaşarak kedi çalışan yeni sanatçılara bu figürü hangi konuda, hangi tutku ile ne anlamda resmettiğini açıklamaktadır.

Tarihe göz gezdirdiğimizde birçok dönemde sanatçıları etkilemiş olan kediler ilham kaynağı olarak nitelendirilmiştir.

Kediler mükemmel bir sezgiye sahip, akılcı yaklaşımlarıyla insanı büyülemektedirler. Asil tavırları mantıklı yaklaşımları onları diğer canlılardan farklı kılarak geçmişten günümüze kadar dinde, sanatta, kültürde yer edindirmiştir. Mısırlılar kedilerin özelliklerini heykellere ve resimlerine aktarmış, kediler sanatçıların modelleri olmuştur. Yüzyıllar boyunca kediler tuvalleri süsleyen bir nesne olmaya devam etmiştir. Günümüz Çağdaş sanatında da kediler Mısır sanatında ki görülen değeri ve önemi kadar yer edinemediği görülmüştür. Baktığımızda bir simge veya sembol bazen de sevimli bir kedi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çağdaş sanatta kedi çalışan sanatçılar, yeni yetişen sanatçılara ilham ve örnek olarak kedi nesnesinin plastik unsurlar içerisinde farkındalığının artmasına ve popülaritesinin artarak gelecekte resimlerde çok fazla rastlayabileceğimiz nesnel bir figür haline gelmesine ışık tutmaktadır.

KAYNAKÇA

Altuğ Fatih, *Geçmiş Zaman Kedileri: Türk Edebiyatıdan Kedi Metinleri*, Turkuaz Kitap, Birinci Basım, İstanbul, 2021

Desplancques, Sophie, *Antik Mısır*, (Çev. İsmail Yerguz), Dost Kitapevi, İkinci Baskı, İstanbul, 2016

Semboller ve İşaretler, (Çev .Seda Toksoy), Alfa Basım Yayınları, Birinci Basım, İstanbul, 2021

Sanat Atlası – Dünyanın En Kapsamlı Müze Kitabı, (Çev. Burcu Kovulmaz-Ayça Sabuncuoğlu), Yayın Danışmanı: Andrew Graham-Dixon, Boyut Yayıncılık, İstanbul, 7214.Baskı, 2010

Anesaki,Masaharu, *Japon Mitolojisi: Efsaneler- Ölümsüzler ve Gelenekler*, (Çev. Cemal Can Tarımcıoğlu), Maya Kitap Evi, Birinci Baskı, İstanbul, 2021

Arte,Umberto, *Umberto Arte ile Sanat Sanatçılar Resim İncelemeleri Mitoloji*, Destek Yayınları, Birinci Baskı, İstanbul, 2020

Aslanapa, Oktay, *Türk Sanatı,* Remzi Kitapevi, On İkinci Basım, İstanbul, Nisan 2014

Berger, John, *Görme Biçimleri*, , (Çev. Yardanur Salman), Metis Yayıncılık, Yirmi Altıncı Baskı, Türkiye, Nisan 2019

Bozkurt, Ali Oğuz, *Roma-Mısır İlişkileri (MÖ 3. Yüzyıl – MS 395)*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Eskiçağ Tarihi Bilim Dalı, İstanbul, 2019

Bradshaw,john, *Kedi Hissi:New York Bestseller Kedilerin Sırları Çözülüyor*, KalkedonYayınları,Birinci Basım,2017

Brooksbank, Frans H., *Antik Mısır: Tanrılar- Kahramanlar ve Fravunlar,* (Çev.AhmetEliuz), Maya Kitap Evi, Birinci Baskı, İstanbul, 2020

Bumpus, Judith, *Elizabeth Blackadder,* PhaidonPress Ltd; Birinci Baskı , 1 Ocak 1999

Candan, Ergun, *Antik Mısır Sırları*, Sınırötesi Yayınları, 2009

Çağın, Şerife, *Resimden Edebiyata Kadin ve Kedi*, Cbü Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:17, Sayı:1, Mart 2019

Da Vinci, Leonardo, *Leonardo'nun Defterleri,* Arkadaş Yayıncılık, Birinci Baskı, 2010

Darnton, Robert, *Büyük Kedi Katliamı Aydınlanma Fransa'sında Düşünceler*, İnanışlar, (Çev. Mustafa Yılmazer) Koç Üniversitesi Yayınları, Birinci Baskı, İstanbul, Aralık 2015

Erdok,Neş'e, *Neş'eErdok Resim Sergi Katoloğu*, Yapı Kredi Yayınları,İstanbul,2016

Eroğlu, Özkan, *Resim Sanatı Sözlüğü*, Nelli Sanat Evi Yayınları, Birinci Baskı, Ekim 2003

Ferguson, John C., *Çin Mitolojisi:İnanışlar-İmparatorlar ve Ejderhalar,* Maya Kitap, Birinci Basım, İstanbul, 2020

Fogle, Bruce, *Kedi Sahibinin El Kitabı*, Alfa Yayıncılık, Birinci Baskı, İstanbul, 2005

Freud,Sigmund, *Sanat ve Sanatçılar Üzerine,* (Çev.KamuranŞipal), Yapı Kredi Yayınları, Yedinci baskı, İstanbul, 2016

Garnier, Stephane, *Kedi Gibi Düşünmek ve Davranmak,* Palama Yayınları, Ondördüncü Baskı, İstanbul, 2018

Gombrich, E.H, *Sanatın Öyküsü,* Remzi Kitabevi, Hong Kong, İkinci Basım, İstanbul, 1999

Gould, Nia, *21 Kedide Sanat Tarihi,* (Çev. Ebru Berrin Alpay), Vakıf Bank Kültür Yayınları, Birinci Basım, İstanbul, 2020

Hall,Manly P., *Mısır'da Ruh ve Ölüm Ötesi,* .,(Çev Ozan Can Hacıoğlu), Hermes Yayınları, İstanbul, 2017

Harris, Jonathan, *Yeni Sanat Tarihi Eleştirel Bir Giriş*, Sel Yayıncılık, Birinci Baskı, İstanbul, Şubat 2013

Hockney-Gayfort, *Resmin Tarihi,* (Çev. Mine Haydaroğlu), Yapı Kredi Yayınları, Birinci baskı, İstanbul, Kasım 2017

Hodge, Susie, *Sanatın Kısa Öyküsü,* (Çev.Deniz Öztok), Hep Kitap Yayıncılık, Birinici Baskı, İstanbul, 2018

Hodge,Susie, *Gerçekten Bilmeniz Gereken 50 Sanat Fikri,* (Çev. Emre Gözgü), Domingo Yayınevi, İstanbul, 2016

Horgun, Erik, *Mısır Tarihi,* (Çev. Zehra Aksu Yılmazer) Kabalcı Yayınevi, Birinci Baskı, 2017

Jaromimalek, *TheCat in Ancient Egypt* ,İngilizce baskı, British MuseumPress; New basım, 6 ekim 2006

Keith,ArthurBerriedale, *Hint Mitolojisi: Efsaneler ve İnançlar Diyarı,* (Çev. İnönü Korkmaz), Maya Kitap Evi, Birinci Bakı, İstanbul, 2021

Klee, Paul, *Modern Sanat Üzerine*, (Çev.KaanÇaydamlı), AltıkırkbeşYayınları, İkinci Baskı, İstanbul, 2011

Kolektif, *Kedi Kitabı Resim Sanatında Kediler*, (Çev Ayşegül Gürsel Duyan) Hep Kitap, Birinci Baskı, İstanbul, 2017

Kolektif, *30 Saniyede Antik Mısır antik Mısır'dan Günümüze Ulaşan 50 En Önemli Fikirsel ve Kültürel Katkı*, Caretta yayınları, İstanbul, 2015

Kolektif, *Kedi ve Sanat*, P Dünya Sanatı Dergisi Sayı:37, 2005

Kolektif, *Seçimlerde Plaklı Propaganda Devri, Tarih Boyunca Kedi: Eskiçağdan Ortaçağa, Osmanlı Resim Sanatı*, Tarih Vakfı Yurt, İstanbul, Toplumsal Tarih Mart Sayısı 123, 2004

Kolektif, *Zaman Kuşu Neşe Erdokun Yaşamı ve Sanatı,* (Hazırlayan: Oğuz Erten),Set 2 cilt,, Bozlu Art Project, Birinci Basım, 2018

M.Rule, Philip, *1800'ler İngiltere'sinde Kedi*, Flamingo Yayınları, Birinci Baskı, İstanbul, 2019

Munch, Peter Andreas, *İskandinav Mitolojisi*, Maya Kitap, Birinci Baskı, İstanbul, 2019

Murray, Chris, *Yirminci Yüzyılda Sanatı Okuyanlar*, Sel Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul, Eylül 2012

Müller, M. Max*, Mısır Mitolojisi: Tanrılar Dinler ve Kozmik Mitler,* (Çev. Cemal Can Tarımcıoğlu), Maya Kitap, Birinci baskı, İstanbul, 2020

Narçın, Ali, *Antik Mısır-Dünya Uygarlıkları,* Parola Yayınları, Üçüncü Baskı, 2020

Ormiston, Rosalind, *Leonardo Da Vinci 500 Görsel Eşliğinde Yaşamı ve Eserleri,* (Çev.Mehmet Barış Albayrak), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2014

Pinch,Geraldine, *Mısır Mitolojisi, Antik Mısır Tanrıları, Tanrıçaları ve Mitleri,* Say Yayınları, Birinci Baskı, 2019

Renouf, Peter le Page, Mısır'ın Ölüler Kitabı, (Çev. Erhan Altunay) Onbir Yayınları 2015

Rıchard, H. Wılkınson, *Antik Mısır'ın Tanrı ve Tanrıçaları,* (Çev. Ahmet Fehmi Yıldırım), Alfa Yayıncılık, Birinci Baskı, İstanbul, 2016

Rogers,Katharina. M.*TheCatAndThe Human*

ImagınatıonFelıneImagesFromBastToGarfıeld, TheUniversity Of Michigan Press,Michigan,2001

Saylak,Gülşah, *Kedi Ve İnsan Benzeşmesinin Özgün Seramik Form Ve Yüzeylere Yansıması,* Yüksek Lisans Sanat Çalışması Raporu, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Seramik Anasanat Dalı, Ankara, 2019

Sosyal, Ercan, *Theprophet'sCat: Müezza, 1Meet,* İngilizce, IndependentPublished, 2010

Spence David, *Büyük Ressamlar Picasso*, (Çev.İlker Sevinç),Koleksiyon Yayıncılık, İkinci Baskı, İstanbul, Kasım 2012

Şenyapılı, Önder, *Modern Öncesi,* Boyut Yayın Grubu, İstanbul, 2008

Şenyapılı, Önder, *Yirminci Yüzyıl,* Boyut Yayın Grubu, İstanbul, 2008

Timuçin, Avşar, *Estetik,* Bulut Yayınları, Dokuzuncu Baskı, İstanbul, Haziran 2013

Ütünipek, Mehmet, Üstünipek, Şeyda, *Sanat Tarihine Giriş*, Artes Yayınları, İstanbul, 2012

Van de Mieroop, Marc, *Antik Mısır Tarihi,* Homer Yayınları, 2020

Vasari, Georgio, *Sanatçıların Hayat Hikayeleri,* Sel Yayıncılık, Birinci Baskı, İstanbul, Eylül 2013

Warhol, Andy, *CatsCatsCats*, Bulfinchpress, Singapur, İngilizce, 30 Ekim 1994

Wilkinson,Toby, *Antik Mısır M.Ö 3000den Kleopatray'a Bir Uygarlığın Tarihi*, (Çev. Ümit Hüsrev Yolsal), Say Kitap Yayınevi, Üçüncü Baskı, İstanbul, 2019

Yiğit, Turgut, *Antik Mısır Tarihi*, Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Birinci Baskı, İstanbul, 2019

Ziss ,Avner, *Gerçekliğin Sanatsal Özümsemenin Bilimi Estetik,* (Çev. Yakup Şahan), HayalPerest Yayıncılık, İkinci Baskı, İstanbul, Mayıs 2011

İNTERNET KAYNAKLARI

https://arkeofili.com/antik-misirlilar-neden-kedilere-takintiliydi/

https://illustrationchronicles.com/Cute-Cats-and-Psychedelia-The-Tragic-Life-of-Louis-Wain

https://wildcatsmagazine. nl/wild-cats/african-wild-cat-felis-silvestris-lybica/

https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/ilham-veren-bir-estet-kedi-1733033

https://www.gazetesanat.com/antik-misirda-mumyalama-sanati

https://www.gzt.com/nihayet/sultandan-seytana-kedi-algisindaki-kulturel-donusum-3516555